

Op zoek naar de optimale schaal voor intergemeentelijke samenwerking rond jeugdbeleid: de invloed van politieke, economische en organisatorische factoren

Margaux Cattrysse

Studentennummer: 02003840

Promotor: prof. Joris Voets

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad Master of Science in de bestuurskunde en het publiek management

Academiejaar 2024-2025

Vertrouwelijkheidsclausule

De auteurs en de promotor geven de toelating deze masterproef voor consultatie beschikbaar te stellen en delen van de masterproef te kopiëren voor persoonlijk gebruik. Elk ander gebruik valt onder de beperkingen van het auteursrecht, in het bijzonder met betrekking tot de verplichting de bron uitdrukkelijk te vermelden bij het aanhalen van resultaten uit de masterproef.

Ik verklaar dat het onderzoek verlopen is volgens de regels die gelden inzake wetenschappelijke en academische integriteit. Ik verklaar kennis te hebben genomen van en gehandeld te hebben in overeenstemming met de ethische code van de faculteit.

Margaux Cattrysse

Woord vooraf

Beste lezer,

Deze masterproef vormt het sluitstuk van de Masteropleiding Bestuurskunde en Publiek Management aan de Universiteit Gent. Het was een leerrijke en interessante ervaring om aan de slag te gaan rond het thema 'Intergemeentelijke samenwerkingen en Jeugdbeleid'. Na zes jaar leiding in de scouts en vijf jaar bestuurslid te zijn van de jeugdraad in Torhout, is het jeugdbeleid een thema dat nauw aan mijn hart ligt.

Deze thesis ging ik niet alleen tot een mooi einde kunnen brengen, vandaar een welgemeende dankjewel aan iedereen die betrokken is geweest in dit traject. Om te beginnen de respondenten die wat van hun tijd wilden vrijmaken in hun drukke schema's om ervaringen en inzichten te delen. Zonder jullie vrijwillige inzet en medewerking zou ik niet tot dit resultaat gekomen zijn.

Ook een welgemeende dank aan professor Voets voor de begeleiding om al mijn vragen te beantwoorden en mij advies te geven wanneer ik het nodig had. Ook dank aan professor Lieselot Danneels om bij het vak 'Onderzoeksmethoden toegepast in publiek management en bestuurskunde', tips en tricks mee te geven voor het schrijven van deze masterproef.

Om te eindigen wil ik ook nog familie en vrienden bedanken om mij tijdens dit proces te steunen. Specifiek ook aan mijn papa die deze masterproef wilde nalezen.

Ik wens u veel leesplezier.

Margaux Cattrysse

Torhout, augustus 2025

Abstract

Hoewel intergemeentelijke samenwerking steeds vaker wordt ingezet als strategie om beleidsuitdagingen aan te pakken, blijft het onduidelijk wat de optimale schaal is voor samenwerking rond jeugdbeleid. Gemeenten die een intergemeentelijke structuur overwegen, hebben nood aan duidelijkheid over met hoeveel partners ze idealiter samenwerken om een efficiënt en effectief beleid te voeren. Tot op heden ontbreekt echter systematische kennis over welke schaalgrootte de beste resultaten oplevert voor zowel het beleid als de jongeren zelf.

Deze masterproef onderzoekt daarom de centrale vraag: *Wat is de optimale schaalgrootte voor intergemeentelijke samenwerking in jeugdbeleid?* Concreet wordt nagegaan met hoeveel gemeenten men best samenwerkt en welke factoren deze schaalkeuze beïnvloeden. Om deze vraag te beantwoorden, worden drie thematische clusters geanalyseerd: politieke, economische en organisatorische factoren.

De studie biedt niet alleen een praktijkgerichte leidraad voor beleidsmakers die een samenwerking willen opstarten of herdenken maar schetst ook een breder en meer onderbouwd beeld van de werking, uitdagingen en kansen van intergemeentelijke samenwerking rond jeugdbeleid. Op die manier vormt dit onderzoek een waardevolle basis voor toekomstig beleid en verdere wetenschappelijke studie en nodigt het uit tot een meer systematische benadering van schaalvragen in het jeugdbeleid van de toekomst.

Lijst van gebruikte afkortingen

CAW	Centrum Algemeen Welzijnswerk
CGG	Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg
CLB	Centrum voor Leerlingenbegeleiding
JAC	Jongerenaanbod van het CAW
IGS	Intergemeentelijke Samenwerking
ILV	Interlokale vereniging
VTE	Voltijdsequivalent

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	8
1.1	Onderzoeksdoel	8
1.2	Onderzoekopzet	8
2	Literatuurstudie	9
2.1	Kernbegrippen	9
2.1.1	Jeugdbeleid.....	9
2.1.2	Jeugddienst.....	9
2.1.3	Intergemeentelijke samenwerking.....	9
2.2	Wetenschappelijke onderzoeken	10
2.2.1	Keuze van de drie factoren	10
2.2.2	IGS: Wetenschappelijke bevindingen in binnen- en buitenland.....	11
2.2.3	Samenvatting wetenschappelijke bevindingen	17
2.3	Jeugd: Context en situatie in Vlaanderen.....	18
2.3.1	Uitbreiding van de bevoegdheden bij jeugddiensten	19
2.3.2	Wettelijk kader en vormen van samenwerking.....	20
2.3.3	Bestaande intergemeentelijke samenwerkingen in Vlaanderen	22
2.3.4	Beperkingen in de toepassing van IGS-onderzoek op jeugdbeleid	25
2.3.5	IGS als potentiële oplossing voor de toenemende taken op lokaal niveau?	26
2.3.6	Regionale beleidscontext	27
2.3.7	Adviezen op Vlaams niveau	29
2.4	Theoretische synthese	32
2.5	Conclusie	34
2.6	Hypotheses	34
3	Methodologisch kader	35
3.1	Onderzoeksvraag.....	35
3.2	Onderzoeksstrategie	35
3.3	Aanpak	35
3.3.1	Onderzoeksetting en casusselectie: Erkende IGS rond jeugdbeleid.....	35
3.3.2	Dataverzameling	37
3.4	Kwaliteitscriteria.....	43
3.4.1	Betrouwbaarheid	44
3.4.2	Validiteit.....	45
4	Analyse	46
4.1	Thematische synthese.....	46
4.1.1	De bevraagde samenwerkingsverbanden	46
4.1.2	Politieke factoren	48
4.1.3	Economische factoren.....	51
4.1.4	Organisatorische factoren.....	54
4.1.5	Toekomst en optimalisatie	57
5	Resultaten	61
5.1	Bespreking van de hypothesen	61

5.2	Overige resultaten.....	63
6	Discussie	65
6.1	De illusie van één optimale schaalgrootte	65
6.2	Politieke factoren: Legitimiteit boven ideologie.....	65
6.3	Economische factoren: schaalvoordeel versus zichtbaarheid	66
6.4	Organisatorische factoren: coördinatie als sleutel	67
6.5	De rol van contextuele factoren: nabijheid en gelijkenis	68
6.6	Bevinding: Schaalgrootte als adaptieve parameter.....	69
7	Conclusie	70
7.1	Antwoord op de onderzoeksvraag	70
7.2	Conclusie en aanbevelingen	71
7.2.1	De juiste schaal voor samenwerking: geen 'one size fits all'	71
7.2.2	Aanbevelingen	72
7.3	Reflectie op het onderzoek	73
7.4	Beperkingen en suggesties voor vervolgonderzoek	74
8	Bronnen	75
9	Bijlagen	79
9.1	Codeboom.....	79
9.2	Samenvattende mindmaps	80

Lijst van figuren

Figuur 1: Bepalende factoren voor intergemeentelijke samenwerkingen (KU Leuven et al., 2012, p.12)	13
Figuur 2: Organisatorische samenwerkingsvormen van intergemeentelijke samenwerkingen (Herweijer & Fraanje, 2011, p. 25).....	14
Figuur 3: Het proces van het beheer van vrijwillige intergemeentelijke samenwerking (Tej et al., 2021, p.458) 15	
Figuur 4: Basismodel analyse effecten van regionale samenwerking (Boogers et al., 2015, p.12)	15
Figuur 5: Bataljong: Schaalgrootte van IGS'en jeugd (Nackaerts et al., 2023a).....	30

Lijst van kaarten

Kaart 1: IGS bovenlokale cultuurwerking (Departement Cultuur, Jeugd en Media, 2025)	22
Kaart 2: IGS Cultureel Erfgoed (Departement Cultuur, Jeugd en Media, 2025).....	22
Kaart 3: IGS-jeugdwerk (Departement Cultuur, Jeugd en Media, 2025)	22
Kaart 4: 10 door Bataljong begeleide IGS-jeugd (Van Cauwenberg, 2025).....	25

Lijst van tabellen

Tabel 1: Relevante variabelen, deelaspecten en kernvariabelen (Boogers et al., 2015, p.13)	17
Tabel 2: Voor- en nadelen intergemeentelijke samenwerking	18
Tabel 3: Belang en evolutie deeltaken jeugdambtenaar (Fobé et al., 2021, p.27)	20
Tabel 4: Overzicht wettelijk kader intergemeentelijke samenwerking (VVSG, 2024a).....	21
Tabel 5: Interculturele samenwerkingen (Verhaeghe, 2021).....	24
Tabel 6: Overzicht toegekende werkingssubsidies 2021 - 2026 (Departement Cultuur, Jeugd en Media, 2024) .	24
Tabel 7: Jeugdregio's (Bataljong, 2021, p.19).....	25
Tabel 8: Effecten van intergemeentelijke samenwerking op vlak van jeugdbeleid (Fobé et al., 2021, p.85)	27
Tabel 9: Politieke, economische en organisatorische factoren bij IGS.....	33
Tabel 10: Geselecteerde cases.....	37
Tabel 11: Kader interview cases	39
Tabel 12: Respondenten en details interviews	42
Tabel 13: Cases kaderen	46
Tabel 14: Politieke factoren cases	48
Tabel 15: Economische factoren cases	51
Tabel 16: Organisatorische factoren cases.....	54
Tabel 17: Toekomst en optimalisatie cases	57
Tabel 18: Bevindingen schaalgrootte intergemeentelijke samenwerkingen	69

1 Inleiding

1.1 Onderzoeksdoel

Gemeenten en steden worden geconfronteerd met groeiende verantwoordelijkheden en complexe vraagstukken waardoor samenwerking essentieel wordt (Roest & Rompa, 2024). Ook in het jeugdbeleid wordt de nood aan samenwerking tussen gemeenten steeds duidelijker.

Voor grote steden vormt dit niet zozeer een probleem, hun gemeentelijk apparaat is groot genoeg om de groeiende verantwoordelijkheden te absorberen. Voor kleinere gemeentes knelt het schoentje mogelijks wel. Het gemeenteapparaat is er niet op voorzien en de financiële armslag laat ook niet toe meteen extra's aan te werven, laat staan een jeugddienst op te richten of veel extra middelen naar het domein jeugd te laten vloeien.

Voor kleinere gemeentes is een intergemeentelijke samenwerking een groeiende noodzaak. En toch, de stap lijkt groot want in Vlaanderen zijn er momenteel slechts 5 erkende intergemeentelijke samenwerkingen.

Naast de praktische uitwerking is de kernvraag: *“Wat is de optimale schaalgrootte voor intergemeentelijke samenwerking in jeugdbeleid”*. M.a.w. met hoeveel gemeentes moeten we idealiter samen zitten om een intergemeentelijke structuur op te zetten? Volstaat een buurgemeente? Moeten we dit groter zien?

1.2 Onderzoeksopzet

Dit onderzoek is opgezet als een ontwerponderzoek, wat betekent dat het gericht is op het formuleren van oplossingen voor een praktisch probleem en het doen van aanbevelingen ter verbetering van de situatie (Van Thiel, 2022). In dit geval ligt de focus op het bepalen van de optimale schaal voor intergemeentelijke samenwerking rond jeugdbeleid, om de effectiviteit en uitvoerbaarheid ervan te verbeteren.

Eerst wordt een literatuurstudie uitgevoerd, om een breder theoretisch kader te schetsen. Daarna volgt een casestudy van verschillende Vlaamse intergemeentelijke samenwerkingen rond jeugdbeleid die de opgedane inzichten toepast en de onderzoeksvraag concreet beantwoordt. Zo biedt dit onderzoek een solide basis voor het opstellen van aanbevelingen, die direct toepasbaar zijn voor lokale besturen in Vlaanderen.

2 Literatuurstudie

De literatuurstudie begon met een zoekopdracht naar relevante kernwoorden in wetenschappelijke databanken, voornamelijk via Google Scholar en Web of Science. Daarnaast heb ik contact opgenomen met enkele personen met expertise in het jeugdbeleid. Zo sprak ik met de jeugdanimator van Torhout, die momenteel haar master Sociaal Werk volgt en met een vriendin die dezelfde opleiding volgt en veel interesse heeft in dit beleidsterrein. Hierdoor kon ik het cursusmateriaal Jeugdwerk uit de bachelor Sociaal Werk raadplegen om relevante auteurs te vinden. Ook heb ik advies ingewonnen bij een doctoraatstudent in het Sociaal Werk die gespecialiseerd is in onderwerpen zoals lokaal jeugdbeleid en kindvriendelijke steden. Hun input heeft mij geholpen om interessante auteurs en bronnen voor mijn onderzoek te vinden.

De lessen “Onderzoeksmethoden toegepast in publiek management en bestuurskunde” hebben me geholpen bij de opzet van deze studie. Verder ben ik naar ‘Samen Sterker: inspiratiedag voor intergemeentelijk samenwerken rond jeugd, cultuur en erfgoed’ in Brussel geweest, georganiseerd door het Departement Cultuur, Jeugd en Media en het Agentschap Binnenlands Bestuur. Deze dag heeft me waardevolle inzichten gegeven over samenwerking op lokaal niveau.

2.1 Kernbegrippen

2.1.1 Jeugdbeleid

Jeugdbeleid in Vlaanderen is gericht op kinderen en jongeren maar raakt ook andere beleidsdomeinen, zoals sport, cultuur en ruimtelijke ordening (De Ambrassade, 2024). Het lokale jeugdbeleid is een samenspel tussen schepenen, jeugdamttenaren en jongeren zelf, waarbij de “brede jeugdreflex” de expertise van deze gemeentelijke jeugdactoren vertaalt naar beleid (VVSG, 2024).

2.1.2 Jeugddienst

De jeugddienst bestaat uit één of meerdere jeugdamttenaren, met verschillende rollen om een kwalitatief jeugdbeleid te voeren. Volgens Bataljong en VVSG (Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten) kunnen we vijf kerntaken onderscheiden: De beleidsmedewerker adviseert het bestuur en deelt kennis over de situatie van jongeren; de administratieve kracht zorgt voor de praktische en administratieve zaken; de manager zorgt ervoor dat het jeugdbeleid goed wordt uitgevoerd binnen de gemeente; de jeugdwerker organiseert en ondersteunt activiteiten voor jongeren, terwijl de netwerkmanager verbindingen maakt met externe partners en andere gemeentelijke diensten.

Afhankelijk van de personeelsbezetting worden deze rollen door meerdere medewerkers vervuld of gecombineerd in enkele functies. Samen vormen ze de basis van een goed functionerend jeugdbeleid dat inspeelt op de noden van jongeren en de gemeenschap (VVSG, 2024).

2.1.3 Intergemeentelijke samenwerking

Intergemeentelijke samenwerking (IGS) is een bottom-up initiatief, waarbij gemeenten hun krachten bundelen om gezamenlijke doelen te bereiken en hun organisatie te versterken. Zoals Lien Verwaeren, schepen van jeugd in Dendermonde en directeur OP/TIL, het verwoordt: “deze

samenwerking is te vergelijken met een vakantie. Een uitstap naar een andere omgeving biedt nieuwe inspiratie en een frisse blik en op dezelfde manier kan samenwerking met buurgemeenten vernieuwende inzichten en ideeën opleveren” (Bataljong, 2021, p.4).

Toch vraagt deze samenwerking om stabiliteit en een duidelijke structuur, gedragen door zowel ambtenaren als beleidsmakers, zodat jeugdambtenaren voldoende ruimte krijgen om effectief samen te werken. Projecten kunnen daarbij uiteenlopen van gezamenlijke skateparken en uitleendienstten tot regionale belevingsonderzoeken bij tieners. Hoewel deze initiatieven op bovenlokaal niveau worden gecoördineerd, zijn ze vaak lokaal uitvoerbaar mits er voldoende steun en garanties voor kwaliteit zijn vanuit alle betrokken gemeenten (Bataljong, 2021).

2.2 Wetenschappelijke onderzoeken

Aangezien intergemeentelijke samenwerking rond jeugdbeleid in Vlaanderen nog beperkt onderzocht is, bouwt deze masterproef voornamelijk verder op bestaand onderzoek naar intergemeentelijke samenwerking in het algemeen. Vlaanderen is geografisch relatief klein maar kent een complexe bestuurlijke structuur en een sterke gemeentelijke autonomie. De combinatie van internationale en Vlaamse studies maakt het mogelijk om de complexiteit van intergemeentelijke samenwerking beter te begrijpen en te evalueren welke lessen Vlaanderen daaruit kan trekken.

2.2.1 Keuze van de drie factoren

In deze analyse wordt bewust gekozen om intergemeentelijke samenwerking te analyseren aan de hand van drie clusters van factoren: politieke, economische en organisatorische. Deze driedeling is gebaseerd op het analytisch kader dat Melichová en Varecha (2020) hanteren in hun onderzoek naar determinanten van samenwerking tussen gemeenten. Ook in dit onderzoek kwamen deze drie kernfactoren duidelijk naar voren als bepalende elementen voor de schaal en vorm van intergemeentelijke samenwerking.

Hoewel er ongetwijfeld nog andere relevante factoren zijn zoals bestuurlijke of institutionele aspecten wordt ervoor gekozen om de focus te leggen op deze drie clusters. Ze zijn relatief breed, komen het vaakst terug in de literatuur en overlappen in veel gevallen met andere indelingen. Zo omvat de organisatorische cluster bijvoorbeeld ook bestuursmodellen, structuren en juridische kaders. Door deze afbakening blijft het analysekader overzichtelijk, zonder aan diepgang te verliezen en sluit het nauw aan bij bestaande wetenschappelijke inzichten.

- **Politieke factoren** hebben betrekking op de politieke machtsverhoudingen, institutionele structuren en beleidsmatige keuzes die de samenwerking tussen gemeenten beïnvloeden (Melichová & Varecha, 2020).
- **Economische factoren** richten zich op de financiële haalbaarheid en economische determinanten van intergemeentelijke samenwerking, zoals kostenbesparing en schaalvoordelen (Melichová & Varecha, 2020).
- **Organisatorische factoren** omvatten de bestuurlijke modellen, governance-mechanismen en institutionele kaders die deze samenwerkingsverbanden vormgeven (Melichová & Varecha, 2020).

2.2.2 IGS: Wetenschappelijke bevindingen in binnen- en buitenland

Intergemeentelijke samenwerking wordt in de wetenschappelijke literatuur op uiteenlopende manieren omschreven, afhankelijk van de invalshoek en context van het onderzoek. Frère en Védrine (2024, p.4) definiëren intergemeentelijke samenwerking in Regional Studies als *“een institutioneel verankerd mechanisme voor collectieve beleidsvorming en uitvoering binnen territoriale eenheden.”* Hiermee leggen ze de nadruk op het formele karakter van de samenwerking en het gedeelde beleidsproces tussen gemeenten.

Voorn en Van Genugten (2023) bouwen hierop voort door in hun bijdrage aan het boek *Corporatisation in Local Government* te stellen dat samenwerking gepaard gaat met mechanismen voor verantwoording en regulering, wat wijst op het belang van transparantie en bestuurlijke controle in intergemeentelijke structuren.

Boogers et al. (2015) voegen daar een functionele invalshoek aan toe door te stellen dat intergemeentelijke samenwerking verschillende doelstellingen kan dienen. Zij onderscheiden strategische doelen zoals het gezamenlijk inspelen op complexe maatschappelijke uitdagingen, tactische doelen waarbij gemeenten schaalvoordelen behalen door beleidskennis te delen of financiële risico's te spreiden en operationele doelen die gericht zijn op efficiëntie en kostenbesparing via gedeelde dienstverlening of gezamenlijke bedrijfsvoering.

Deze uiteenlopende definities en benaderingen maken duidelijk dat intergemeentelijke samenwerking een veelzijdig beleidsinstrument is.

2.2.2.1 Politieke factoren

Politieke factoren verwijzen naar de machtsverhoudingen, besluitvormingsprocessen, culturele elementen en beleidsmatige voorkeuren die samenwerking tussen gemeenten kunnen bevorderen of belemmeren. Ze omvatten onder meer de rol van politieke actoren, partijpolitieke invloeden, interpersoonlijk vertrouwen en historische relaties.

Politieke belangen als hindernis

Uit onderzoek in Duitsland (Bergholz & Bischoff, 2018) blijkt dat gemeenteraadsleden met een dominante machtspositie vaak terughoudend staan tegenover samenwerking omdat dit hun controle over het beleid kan verminderen. Ook in Vlaanderen werd vastgesteld dat samenwerking vaak bemoeilijkt wordt door politieke afwegingen. Volgens KU Leuven (2012) worden deze beslissingen sterk gekleurd door politieke belangen, persoonlijke relaties tussen burgemeesters en de aanwezigheid van vertrouwen tussen lokale besturen.

Diversiteit als politieke uitdaging

Melichová en Varecha (2020) wijzen er in hun vergelijkende studie op dat sociale en culturele factoren, zoals taalverschillen of etnische diversiteit, ook een politieke impact kunnen hebben op samenwerking. Wanneer gemeenten weinig culturele affiniteit ervaren of een verschillende bestuurscultuur hanteren, leidt dit sneller tot conflicten en terughoudendheid.

Intrinsieke versus extrinsieke drijfveren

In Nederland concludeerde Lamers (2013) dat samenwerking vaak het resultaat is van een spanningsveld tussen extrinsieke en intrinsieke motivatie. Gemeenten kunnen deelnemen aan intergemeentelijke samenwerking omwille van financiële prikkels of wettelijke verplichtingen (extrinsiek) of vanuit gedeelde waarden, visie of beleidsdoelen (intrinsiek). Deze motivatievormen beïnvloeden ook in Vlaanderen de bereidheid tot samenwerking. Zo toont het rapport van De Rynck et al. (2021) aan dat vrijwillige samenwerking in Vlaanderen vaak beperkt blijft tot projecten die de eigen bestuurskracht versterken terwijl structurele samenwerking vaak afhankelijk is van politieke sturing door de Vlaamse overheid.

Sleutelfiguren en politieke continuïteit

De rol van sleutelfiguren zoals burgemeesters, schepenen en diensthoofden is cruciaal in de opstartfase van een samenwerking. Volgens Bataljong (2021) kunnen deze actoren fungeren als "bruggenbouwers" tussen gemeenten, zeker wanneer ze een gedeelde visie kunnen uitdragen. Politieke continuïteit en persoonlijke netwerken bevorderen de duurzaamheid van samenwerkingsverbanden terwijl politieke instabiliteit of verkiezingswissels de samenwerking kunnen ondermijnen. Tegelijkertijd waarschuwen ze voor een groeiende afstand tussen bestuur en burger, wat het politieke vertrouwen op regionaal niveau kan ondermijnen. Ze benadrukken in het rapport 'Grenzen over' (Bataljong, 2021) dat gemeenten moeten aansluiten bij referentieregio's en constructief moeten samenwerken met het Vlaamse beleidslandschap.

2.2.2.2 Economische factoren

Economische factoren vormen vaak de aanleiding tot intergemeentelijke samenwerking. Ze verwijzen naar kostenbesparing, schaalvoordelen, risicoverdeling en toegang tot externe financiering. Gemeenten die geconfronteerd worden met stijgende uitgaven of beperkte middelen, zoeken via samenwerking naar manieren om hun slagkracht te vergroten.

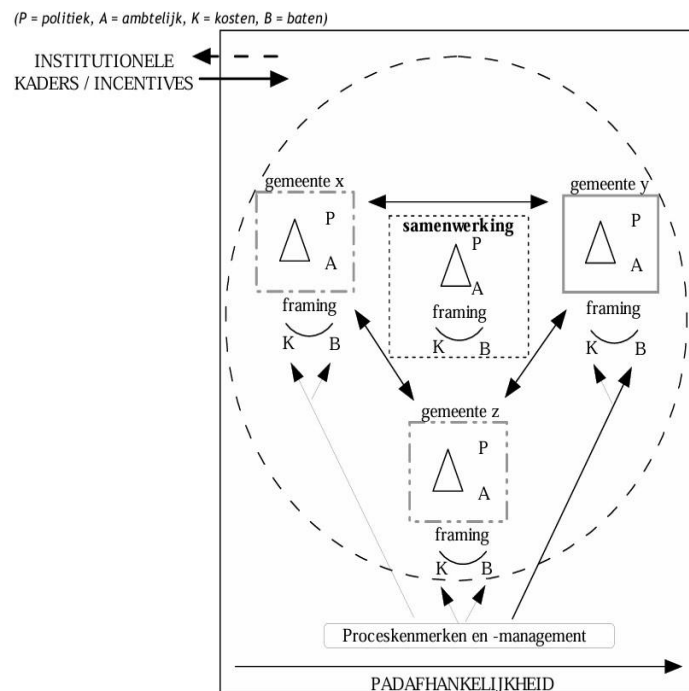
Schaalvoordelen

In Tsjechië voerden Soukopová en Vaceková (2018) een studie uit bij 658 Zuid-Moravische gemeenten. Ze stelden vast dat samenwerkende gemeenten gemiddeld 11% minder per capita uitgaven dan gemeenten die niet participeerden in samenwerkingsverbanden. Dit wijst op aanzienlijke schaalvoordelen, onder meer op het vlak van personeelsbeleid, infrastructuur en dienstverlening. Ook in Duitsland worden intergemeentelijke samenwerkingen aangewend om grootschalige infrastructuurprojecten te realiseren die voor individuele gemeenten financieel niet haalbaar zouden zijn (Bergholz & Bischoff, 2018). Een gelijkaardige redenering klinkt in Vlaanderen: tijdens een interview met Bataljong benadrukte professor Ben Derudder (KU Leuven) dat schaalvergroting het mogelijk maakt om voorzieningen zoals zwembaden of bibliotheken te realiseren, die anders buiten het bereik van afzonderlijke gemeenten zouden blijven (Bataljong, 2021).

Kosten-batenanalyse en onzekerheid in de praktijk

In Vlaanderen komen gelijkaardige motieven naar voren. KU Leuven et al. (2012) wijzen op het belang van kosten-batenanalyses in de beslissingsfase. Gemeenten die verwachten financieel voordeel te behalen, zijn sneller bereid om samen te werken. Tegelijk tonen Callens et al. (2022)

aan dat het financiële plaatje vaak onzeker blijft, zeker wanneer het gaat om langetermijninvesteringen. Sommige gemeenten vrezen dat ze disproportioneel veel moeten bijdragen terwijl andere minder risico lopen maar wel profiteren van de voordelen (free riding).

Figuur 1: Bepalende factoren voor intergemeentelijke samenwerking (KU Leuven et al., 2012, p.12)

EU-subsidies als motivatie voor samenwerking

Een ander belangrijk economisch motief is toegang tot externe financiering. Volgens Silva, Teles en Ferreira (2018) benutten Europese gemeenten samenwerkingsverbanden strategisch om aanspraak te maken op EU-subsidies vooral voor milieu- en infrastructuurprojecten. Dit fenomeen is ook zichtbaar in Vlaanderen waar intergemeentelijke samenwerkingen soms louter opgezet worden om te kunnen voldoen aan subsidiëringsvoorwaarden. Hoewel dit op korte termijn voordelig is, kan het leiden tot instabiele samenwerkingen wanneer de externe financiering wegvalt.

Efficiëntie versus bureaucratie

De complexiteit van economische samenwerking wordt nog vergroot door administratieve lasten. Projectrapportages, subsidiedossiers en controlemechanismen vragen extra capaciteit, die niet altijd voorhanden is in kleinere gemeenten. Daardoor ontstaat soms een afhankelijkheid van grotere gemeenten of externe consultants wat de gelijkwaardigheid binnen de samenwerking onder druk zet (Struk & Bakoš, 2021). Deze extra lasten kunnen de oorspronkelijke efficiëntiewinst gedeeltelijk tenietdoen, vooral bij kleinere gemeenten die niet over voldoende interne expertise beschikken.

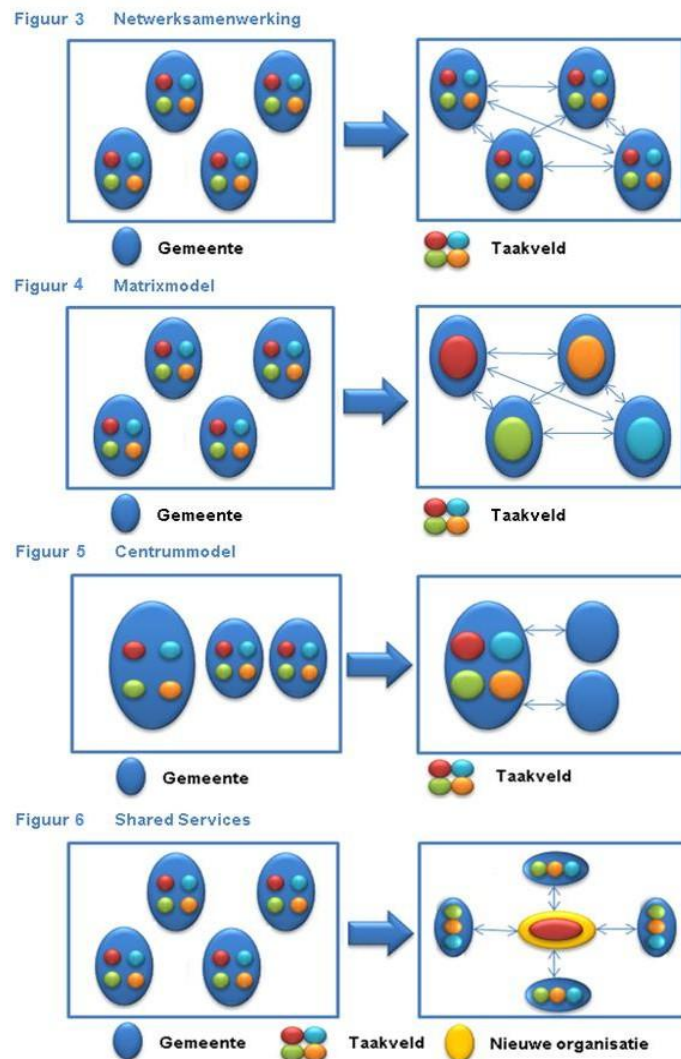
2.2.2.3 Organisatorische factoren

Organisatorische factoren omvatten de wijze waarop samenwerking wordt gestructureerd, inclusief de governancevormen, juridische entiteiten en taakverdeling tussen partners. Deze factoren bepalen in grote mate de effectiviteit, transparantie en duurzaamheid van intergemeentelijke samenwerkingen.

Typologieën van intergemeentelijke samenwerking

Herweijer en Fraanje (2011) onderscheiden vier samenwerkingsmodellen:

- Netwerkmodel: Flexibele en informele samenwerking gericht op kennisdeling en expertise-uitwisseling.
- Matrixmodel: Verdeling van beleidsdomeinen over de deelnemende gemeenten, waarbij elke gemeente een taakveld voor haar rekening neemt.
- Centrummodel: Een grotere gemeente voert taken uit voor omliggende gemeenten met een mandaat om namens hen op te treden.
- Shared services model: Specifieke taken worden gebundeld in een gezamenlijke organisatie voor gecentraliseerde uitvoering.

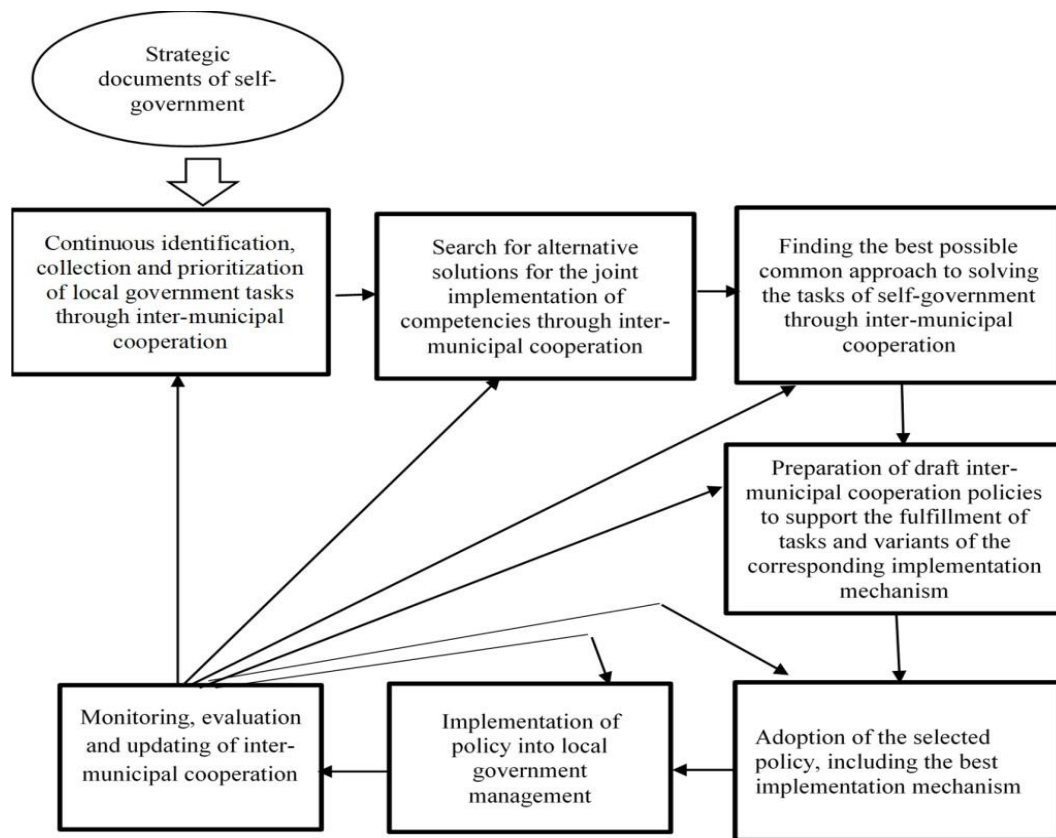

Figuur 2: Organisatorische samenwerkingsvormen van intergemeentelijke samenwerkingen (Herweijer & Fraanje, 2011, p. 25)

Determinanten van complexiteit en bestuurlijke afstemming

Factoren zoals de omvang van de samenwerking, de homogeniteit van deelnemende gemeenten en het aantal samenwerkingsverbanden beïnvloeden de complexiteit en bestuurlijke afstemming (Boogers et al., 2015). Figuur 3 geeft een overzicht van de verschillende fases binnen het beheer van vrijwillige samenwerking: van initiatie tot institutionalisering. Dit model

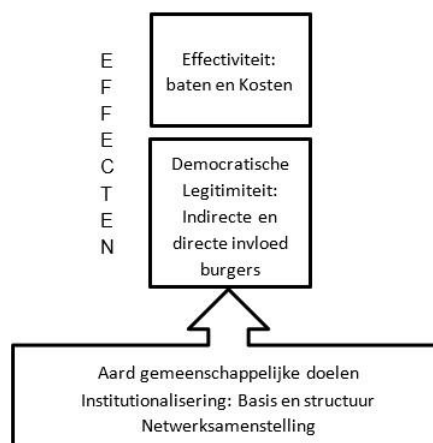
verduidelijkt hoe sturing, participatie en legitimiteit opgebouwd kunnen worden binnen een netwerkcontext (Tej et al., 2021).

Figuur 3: Het proces van het beheer van vrijwillige intergemeentelijke samenwerking (Tej et al., 2021, p.458)

Gedeelde doelen en territoriale overeenstemming

Boogers et al. (2015) benadrukken bovendien dat naast bestuurlijke modellen ook factoren zoals territoriale overeenstemming en gedeelde beleidsdoelen essentieel zijn voor een duurzame samenwerking. Samenwerking is effectiever wanneer gemeenten voldoende homogeen zijn in schaal en doelstellingen. Figuur 4 toont hoe verschillende variabelen zoals omvang, homogeniteit en sturingscapaciteit samenhangen met de verwachte effecten van samenwerking op beleid, efficiëntie en democratische legitimiteit.

Figuur 4: Basismodel analyse effecten van regionale samenwerking (Boogers et al., 2015, p.12)

Verplicht versus vrijwillig samenwerken

In Frankrijk werd de organisatie van intergemeentelijke samenwerking sterk gestuurd door de staat. De hervormingswet van 2010 verplichtte alle gemeenten om zich aan te sluiten bij een intergemeentelijke structuur. Frère en Védrine (2024) stellen dat dit geleid heeft tot meer stabiliteit en coördinatie maar ook tot spanningen rond lokale autonomie. In Vlaanderen daarentegen blijft samenwerking grotendeels vrijwillig wat resulteert in een sterk gefragmenteerd landschap met uiteenlopende bestuursmodellen.

Volgens De Rynck et al. (2021) is de rol van streekintercommunales in Vlaanderen zeer divers: sommige richten zich op regionale ontwikkeling, andere op specifieke domeinen zoals cultuur of toerisme. De mate van autonomie verschilt sterk, afhankelijk van het beleidskader, de betrokken actoren en de mate van Vlaamse sturing.

Driedoncks et al. (2023) tonen aan dat in Nederland netwerkregie en gedeeld leiderschap belangrijke succesfactoren zijn. Dit vraagt om duidelijke afspraken, transparante communicatie en wederzijds vertrouwen.

Belemmeringen voor effectieve samenwerking

Een organisatorische uitdaging is duplicatie van governance. Individuele gemeenten behouden vaak hun eigen beleidsorganen wat kan leiden tot trage besluitvorming, tegenstrijdige agenda's en gebrek aan afstemming. Dit wordt versterkt door de aanwezigheid van MOC's (municipally owned corporations) die soms hun eigen koers varen los van gemeentelijke prioriteiten (Voorn & Van Genugten, 2023).

Daarnaast is er het probleem van machtsongelijkheid. Grotere gemeenten kunnen een dominante rol spelen, wat aanleiding geeft tot spanningen over middelenverdeling, beleidsrichting en zeggenschap. Dit risico op onevenwichtige samenwerking is ook in Vlaanderen herkenbaar, zeker bij kleinschalige gemeenten die noodgedwongen moeten aansluiten bij grotere spelers om toegang te krijgen tot bepaalde diensten (Voorn & Van Genugten, 2023).

Dominantie en free riding in samenwerking

Een uitdaging in intergemeentelijke samenwerking is de machtsbalans tussen grotere en kleinere gemeenten. Grotere gemeenten kunnen een dominante rol spelen, wat kan leiden tot ongelijkheden in besluitvorming en middelenverdeling. Hierbij bestaat het risico dat we free riding noemen, waarbij sommige gemeenten sterk leunen op de sturende en controlerende rol van andere, vaak grotere gemeenten (Voorn & Van Genugten, 2023). Dit kan leiden tot een ongelijke verdeling van verantwoordelijkheden en invloed.

Decentralisatie als motor én barrière

In hun studie 'Decentralisatie naar lokale besturen' onderzoeken Callens et al. (2022) hoe decentralisatie zowel kansen als risico's inhoudt. Zo kunnen verschillen in bestuurscultuur, vergaderstructuren of beleidsfocussen samenwerking bemoeilijken. Tegelijk kan het delen van middelen en personeel de bestuurskracht verhogen. Bij gebrek aan duidelijke afstemming tussen bestuursniveaus ontstaat echter een 'decentralisatieparadox': hoewel bevoegdheden worden overgedragen aan lokale besturen worden deze gedwongen om opnieuw op te schalen via

samenwerking. Volgens de auteurs kan dit worden opgevangen door decentralisatie te koppelen aan duidelijke voorwaarden voor samenwerking en regiovorming.

Efficiëntie en grenzen van samenwerking

Intergemeentelijke samenwerking verhoogt doorgaans de efficiëntie en verlaagt de kosten maar institutionele afhankelijkheden, machtsverhoudingen en culturele barrières kunnen de effectiviteit beperken. Het onderzoek van Boogers et al. (2015) biedt een waardevol analytisch kader om deze samenwerkingsvormen beter te begrijpen en te optimaliseren.

Variabelen	Deelaspecten	Kernvariabelen
<i>Effectiviteit</i>	Baten: schaalvoordelen	Strategische schaalvoordelen: <i>economies of scope</i> Tactische schaalvoordelen: <i>economies of policy</i> Operationele schaalvoordelen: <i>economies of scale</i>
	Kosten: Samenwerkings- en afstemmingskosten	Informatiekosten Coördinatiekosten Onderhandelingskosten Handhavingskosten Vertegenwoordigingskosten
<i>Democratische kwaliteit</i>	Indirect: rol gemeenteraden	Mogelijkheid, gebruik en effecten controle, toezicht en verantwoording
	Direct: betrokkenheid inwoners en Organisaties	Mogelijkheid, gebruik en effecten controle, toezicht en verantwoording
<i>Regionaal bestuursstelsel</i>	Doel samenwerking	Strategische, tactische of operationele doelen
	Institutionele kaders	Basis en structuur samenwerking
	Netwerk kenmerken	Omvang (aantal gemeenten) Homogeniteit (omvang etc.) Relatiestructuur (aantal samenwerkingsverbanden, congruentie, integraliteit) Samenwerkingscultuur (consensus, vertrouwen en zakelijkheid)

Tabel 1: Relevante variabelen, deelaspecten en kernvariabelen (Boogers et al., 2015, p.13)

2.2.3 Samenvatting wetenschappelijke bevindingen

Intergemeentelijke samenwerking wordt gestuurd door een complexe mix van politieke, economische en organisatorische factoren. Internationale studies bieden waardevolle inzichten die grotendeels toepasbaar zijn op de Vlaamse context mits voldoende aandacht voor lokale specificiteiten.

Politiek vertrouwen, gedeelde waarden en de aanwezigheid van sterke leidersfiguren blijken essentieel om samenwerking op gang te brengen en duurzaam te verankeren. Economisch spelen schaalvoordelen en toegang tot externe financiering een belangrijke rol, al moet gewaakt worden over een eerlijke kostenverdeling en het vermijden van afhankelijkheid. Organisatorisch komt het aan op duidelijke governance-afspraken, transparantie en gedeelde verantwoordelijkheid.

Het analytisch kader dat in deze masterproef wordt gehanteerd, gebaseerd op Melichová en Varecha (2020), laat toe om de Vlaamse realiteit te toetsen aan internationale best practices. De volgende hoofdstukken zullen deze drie factoren verder uitdiepen op basis van empirisch onderzoek in Vlaanderen.

Op basis van de bevindingen formuleer ik in deze masterproef een eigen werkdefinitie van intergemeentelijke samenwerking die als uitgangspunt zal dienen voor de verdere analyse: “een

intergemeentelijke samenwerking is een vrijwillige of wettelijke samenwerking tussen twee of meer gemeenten, gericht op het realiseren van gezamenlijke beleidsdoelstellingen, het efficiënter organiseren van publieke diensten en het benutten van schaalvoordelen. Deze samenwerking wordt beïnvloed door politieke, economische en organisatorische factoren en kent uiteenlopende vormen, variërend van informele netwerken tot formele juridische structuren.”

Om het overzicht te bewaren werd op basis van de wetenschappelijke bevindingen een tabel opgesteld. Deze tabel bundelt de meest voorkomende voor- en nadelen van intergemeentelijke samenwerking per factorcluster. De inhoud is gebaseerd op inzichten uit de besproken wetenschappelijke literatuur

Cluster	Voordelen	Nadelen
Politieke factoren	- Vertrouwen en gedeelde waarden versterken samenwerking. - Meer draagvlak voor regionale ontwikkeling. - Grotere invloed door gezamenlijke belangenbehartiging.	- Politieke machtsverhoudingen kunnen samenwerking bemoeilijken. - Culturele en sociale verschillen kunnen tot conflicten leiden. - Verlies van lokale autonomie en identiteit. - Weerstand van lokale politici en burgers.
Financiële factoren	- Schaalvoordelen en kostenbesparingen. - Efficiëntere inzet van middelen en personeel. - Toegang tot extra financiering (bv. EU-subsidies). - Mogelijkheid om grootschalige infrastructuurprojecten te realiseren.	- Financiële risico's en onzekerheid over langetermijnfinanciering. - Extra administratieve lasten en complexiteit. - Onevenwichtige kostenverdeling tussen gemeenten. - Afhankelijkheid van externe financiering.
Organisatorische factoren	- Verbeterde bestuurskracht en beleidsuitvoering. - Gedeelde expertise en kennisuitwisseling. - Efficiëntere coördinatie van dienstverlening. - Beter gebruik van infrastructuur en personeel.	- Moeilijke coördinatie en tragere besluitvorming. - Free riding: sommige gemeenten dragen minder bij dan andere. - Duplicatie van governance en bureaucratische complexiteit. - Dominantie van grotere gemeenten ten opzichte van kleinere partners.

Tabel 2: Voor- en nadelen intergemeentelijke samenwerking

2.3 Jeugd: Context en situatie in Vlaanderen

Hoewel er wetenschappelijk onderzoek is naar intergemeentelijke samenwerking, ontbreekt specifieke studie over de relatie met jeugdbeleid. Soms wordt jeugdbeleid aangehaald in een bredere studie. Hieruit blijkt dat Vlaanderen een sterk gedecentraliseerd systeem heeft, waarbij het Departement Cultuur, Jeugd en Media (CJM) zowel landelijke als bovenlokale initiatieven ondersteunt. In het rapport 'Toekomstvisie voor lokaal en binnenlands bestuur' wordt benadrukt dat lokale besturen een centrale rol spelen door jeugdverenigingen en jeugdhuizen te ondersteunen en zelf initiatieven te ontwikkelen. Dit beleid is verweven met andere domeinen zoals welzijn en onderwijs, waardoor een geïntegreerde aanpak noodzakelijk is. De Vlaamse overheid moet haar rol herzien door taakstellingen te formuleren, samenwerking te stimuleren

en infrastructuur op elkaar af te stemmen. Referentieregio's kunnen helpen om samenwerking te bundelen en versnippering tegen te gaan (De Rynck & Janssens, 2023).

Uit de realiteit blijkt dat er momenteel veel veranderingen plaatsvinden binnen het jeugdbeleid. Jeugthuizen gaan steeds vaker failliet (Van Roose et al., 2019) en er worden minder fuiven georganiseerd (Martin, 2024). Deze ontwikkelingen benadrukken de uitdagingen voor gemeenten en de noodzaak voor een gezamenlijke aanpak.

In de landelijke Westhoek is mobiliteit bijvoorbeeld een groot probleem. Dankzij intergemeentelijke taxicheques kunnen jongeren echter hun actieradius vergroten en zich beter ontplooien. Dit initiatief toont aan hoe samenwerking tussen gemeenten kan bijdragen aan het verbeteren van de leefomstandigheden voor jongeren (Bataljong, 2021).

Daarnaast probeert Vlaanderen, met de invoering van referentieregio's, de complexe wirwar aan regio's en structuren te stroomlijnen. Dit biedt het jeugdbeleid de kans om zijn huidige achterstand om te zetten in een strategische voorsprong (Bataljong, 2021). Ook de oprichting van meer OverKop-huizen door Hilde Crevits is een voorbeeld van hoe intergemeentelijke samenwerking kan leiden tot betere voorzieningen voor jongeren (Bataljong, 2021).

Het 'Plan Samenleven' is een beleidsinitiatief dat lokale besturen aanmoedigt om intergemeentelijke samenwerkingen aan te gaan. Dit plan richt zich op diverse beleidsdomeinen, waaronder veiligheid en leefbaarheid, taalvaardigheid, onderwijsbegeleiding, werkgelegenheid, netwerkvorming en sociale cohesie (Agentschap Binnenlands Bestuur, 2024).

De voortdurende hervormingen en beleidsinitiatieven, zoals referentieregio's, gemeentefusies en het 'Plan Samenleven' illustreren de dynamische evolutie binnen het jeugdbeleid. De structurele veranderingen benadrukken de noodzaak voor gemeenten om nauwer samen te werken, niet enkel om de huidige uitdagingen het hoofd te bieden maar ook om een toekomstgericht en veerkrachtig jeugdbeleid uit te bouwen.

2.3.1 Uitbreiding van de bevoegdheden bij jeugddiensten

Het jeugdbeleid in Vlaanderen staat voor groeiende uitdagingen, vooral door de toegenomen socio-culturele taken (o.a. preventie en welzijn) van lokale jeugddiensten. Jeugdbambtenaren worden geconfronteerd met extra taken zoals het organiseren van initiatieven rond ruimtegebruik, huiswerkbegeleiding en psychologisch welzijn van jongeren (vb. OverKop-huizen) zonder dat hun oorspronkelijke werkdruk afneemt. Dit vergroot de noodzaak voor samenwerking tussen gemeenten omdat het moeilijk is om specifieke expertise in elke gemeente afzonderlijk op te bouwen (Bataljong, 2021).

In veel Vlaamse gemeenten is er slechts één of een handvol voltijdse jeugdbambtenaren die daarenboven vaak meerdere verantwoordelijkheden dragen. Dit benadrukt de noodzaak voor een bredere aanpak en samenwerking, om het jeugdbeleid effectief en duurzaam te maken (Fobé et al., 2021).

Intergemeentelijke samenwerking biedt kansen om deze uitdagingen aan te pakken. Door kennis en middelen te delen, kunnen gemeenten efficiënter werken en beter inspelen op de diverse behoeften van jongeren, zoals ondersteuning voor jongeren met een beperking, of de jongeren

op weg helpen naar onderwijs en werk. Dit vraagt wel om een stabiele structuur, waarbij jeugdbambtenaren, schepenen en jeugdraden elkaar ondersteunen en versterken. Vooral in kleinere gemeenten waar er vaak maar één jeugdbambtenaar is, kan samenwerking de motivatie en continuïteit versterken.

Het Departement Cultuur, Jeugd en Media publiceerde het rapport "Tweemeting jeugdbeleid in lokale besturen". De "nul-meting" vond plaats in 2013, gevolgd door een eerste meting in 2016. De focus van de tweede meting, die betrekking had op het meerjarenplan 2020-2025, lag op de evaluatie van de voortgang. Het rapport werd in juli 2021 gepresenteerd en bevat waardevolle statistieken en inzichten (Fobé et al., 2021).

In het rapport werd gebruik gemaakt van een antwoordschaal om antwoorden te beoordelen. De schaal loopt van 1 (helemaal niet belangrijk) tot 5 (heel belangrijk), met een extra antwoordcategorie "niet van toepassing". Uit de tabel "Belang en evolutie deeltaken jeugdbambtenaar" blijkt dat de taak "deelnemen aan intergemeentelijk ambtelijk overleg" met 28% is gestegen.

	Belangrijkheid		Evolutie
	1-meting	2-meting	% Gestegen belang
Uitvoeren acties	4.40	4.47	14%
Bevorderen inspraak en participatie	4.30	4.26	54%
Begeleiden jeugdraad	4.37	/	18%
Adviseren gemeentebestuur	3.32	4.24	23%
Mee uitvoeren beleid in andere sectoren	3.57	3.78	44%
Ontwikkelingen opvolgen in andere beleidssectoren of op andere bestuursniveaus	3.30	3.73	40%
Deelnemen aan intergemeentelijk ambtelijk overleg	3.52	3.58	28%

Tabel 3: Belang en evolutie deeltaken jeugdbambtenaar (Fobé et al., 2021, p.27)

2.3.2 Wettelijk kader en vormen van samenwerking

Sinds de invoering van het decreet op het bovenlokaal jeugdbeleid zijn er nieuwe mogelijkheden ontstaan voor de erkenning en financiering van intergemeentelijke samenwerkingen in het jeugdbeleid. Lokale besturen kunnen voor elke geïnvesteerde euro rekenen op een gelijke bijdrage van Vlaanderen wat het belang van samenwerking vergroot (Bataljong, 2021). Daarnaast worden persoonsgebonden bevoegdheden, zoals jeugdbeleid, sinds kort niet langer door provincies uitgevoerd, waardoor gemeenten deze taken zelf moet organiseren (Bataljong, 2021).

Het decreet lokaal bestuur voorziet verschillende vormen van samenwerking volgens een strikte aanpak. Bijvoorbeeld kunnen enkel projectverenigingen subsidies ontvangen binnen het kader van het bovenlokaal jeugdbeleid. Deze structuren werken op basis van een beleidsplan en cofinanciering waarbij gemeenten verplicht zijn minimaal 50% van de middelen bij te dragen.

Dienstverlenende en opdrachthoudende verenigingen bieden ook mogelijkheden voor samenwerking op lange termijn maar dan vaak over bredere thema's of door volledige overdracht van bevoegdheden (Bataljong, 2021).

Meer flexibiliteit		Meer rechtszekerheid		
Interlokale vereniging (IG/ ILV)	Project- vereniging (PV)	Dienstverlenende vereniging (DVV)	Opdracht houdende vereniging (OV)	Opdracht houdende vereniging met privé- lidmaatschap
Geen rechtspersoon	Rechtspersoon met statuten			
Verwezenlijken project van gemeentelijk belang	Duidelijk omschreven projectplannen, uitvoeren en controleren	Duidelijk omschreven ondersteunende diensten. Voor meerdere beleidsdomeinen	Uitvoering van één of meerdere duidelijk omschreven bevoegdheden binnen één of meer beleidsdomeinen	Uitvoering van één of meerdere duidelijk omschreven bevoegdheden binnen energie- of afvalbeleid
Geen beheersoverdracht			Beheers overdracht	
Duurtijd contractueel bepalen	Hernieuwbare periodes van max. 6 jaar	Hernieuwbare periodes van max. 18 jaar		
Eén beheersorgaan		Algemene vergadering, raad van bestuur		
Deelname privé is mogelijk	Deelname privé is uitgesloten			Deelname privé is mogelijk

Tabel 4: Overzicht wettelijk kader intergemeentelijke samenwerking (VVSG, 2024a)

Artikel 38 van het decreet betreffende het jeugd- en kinderrechtenbeleid en de ondersteuning van het jeugdwerk (officiële titel: "Jeugddecree van 23 november 2023") stelt diverse eisen aan intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. Zo moeten deze een beleidsplan voor zes jaar indienen en tussentijds rapporteren over hun voortgang. Samenwerkingsvormen die niet aan de vereiste juridische structuur voldoen (= geen projectvereniging), komen echter niet in aanmerking voor subsidie. Voor gemeenten kan dit, door beperkte middelen en tijd, een extra obstakel vormen (Nackaerts et al., 2023) en (Art. 38 Jeugddecree).

Daarnaast is het belangrijk om op te merken dat het Planlastendecree geen bepalingen bevat over intergemeentelijke samenwerkingen. Dit betekent dat de regelgeving binnen dit decreet geen expliciete ondersteuning of richtlijnen biedt voor gemeenten die willen samenwerken op bovenlokaal niveau. (Vlaamse Codex, 2011).

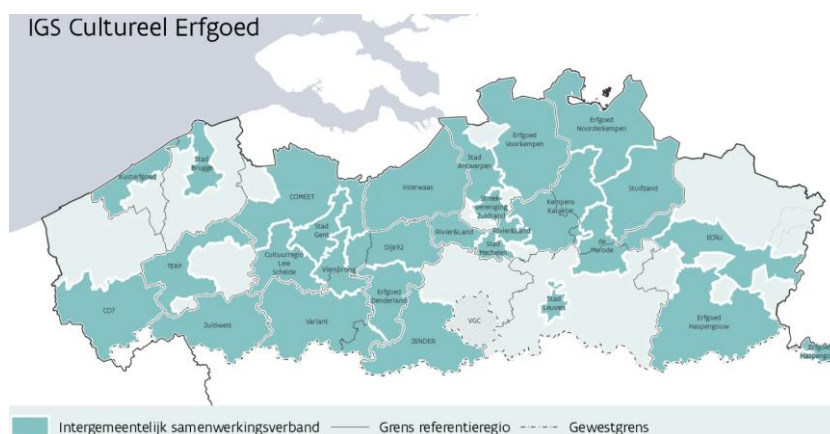
Niet alle intergemeentelijke samenwerkingen rond jeugdbeleid vallen binnen een wettelijk kader. Zoals eerder besproken, bestaan er ook andere vormen van samenwerking, zoals netwerksamenwerking, het matrixmodel, het centrummodel of shared services, die niet noodzakelijk wettelijk verankerd zijn.

2.3.3 Bestaande intergemeentelijke samenwerkingen in Vlaanderen

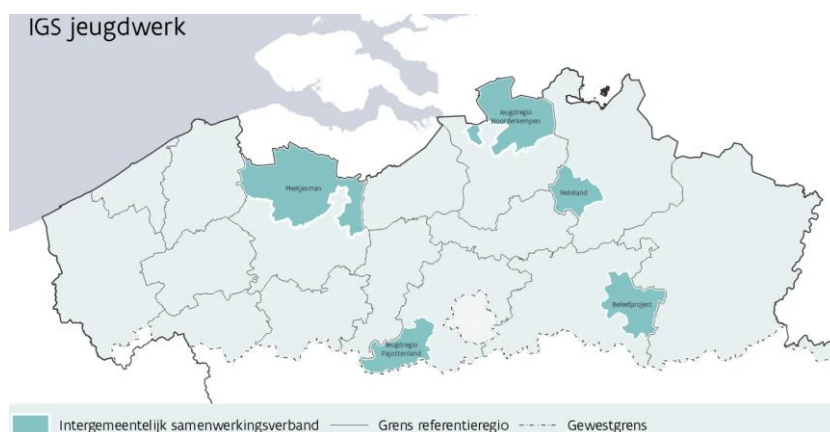
In Vlaanderen bestaan diverse vormen van intergemeentelijke samenwerking op het vlak van jeugdbeleid, cultuur en cultureel erfgoed. De samenwerkingen rond cultuurbeleid en onroerend erfgoed zijn echter talrijker dan die binnen het jeugdbeleid.

Kaart 1: IGS bovenlokale cultuurwerking (Departement Cultuur, Jeugd en Media, 2025)

Kaart 2: IGS Cultureel Erfgoed (Departement Cultuur, Jeugd en Media, 2025)

Kaart 3: IGS-jeugdwerk (Departement Cultuur, Jeugd en Media, 2025)

Dit landschap is bovendien versnipperd omdat de samenwerkingsverbanden vaak niet aansluiten bij de referentieregio's van de Vlaamse overheid. Zo zijn jeugdregio's doorgaans bottom-up gegroeid, met de nadruk op thema's als preventie en participatie voor jongeren (Bataljong, 2021) terwijl culturele samenwerkingen ruimer zijn opgezet en over een grotere financiële slagkracht beschikken.

Aanvrager	Toegekende subsidiebedrag	Deelnemende gemeenten
Projectvereniging Streekvereniging Zuidrand	€ 100.000,00	Hove, Edegem, Kontich, Lint, Aartselaar, Mortsel, Borsbeek
Projectvereniging Dijk92	€ 100.000,00	Berlare, Buggenhout, Dendermonde, Hamme, Laarne, Lebbeke, Wichelen, Wetteren, Zele
Projectvereniging BIE	€ 100.000,00	Hooglede, Ingelmunster, Izegem, Lichtervelde, Moorslede, Roeselare, Staden
Dienstverlenende Vereniging Interwaas (IGS van het Land van Waas)	€ 100.000,00	Beveren, Kruibeke, Lokeren, Moerbeke, Sint-Gillis-Waas, Sint-Niklaas, Stekene, Temse, Waasmunster, Zwijndrecht
Projectvereniging Cultuurregio Pajottenland en Zennevallei	€ 93.560,00	Affligem, Beersel, Dilbeek, Galmaarden, Gooik, Halle, Herne, Lennik, Liedekerke, Pepingen, Roosdaal, Sint-Pieters-Leeuw, Ternat
Projectvereniging Neteland	€ 52.466,92	Herentals, Olen, Grobbendonk, Herenthout, Vorselaar
Projectvereniging Zuidwest	€ 100.000,00	Anzegem, Avelgem, Deerlijk, Harelbeke, Kortrijk, Kuurne, Lendelede, Menen, Spiere-Helkijn, Waregem, Wervik, Wevelgem, Zwevegem
Projectvereniging Cultuurregio Leie Schelde	€ 100.000,00	Nazareth, Sint-Martens-Latem, De Pinte, Gavere, Zulte, Kruisem, Deinze, Zwalm
Projectvereniging Cnek (Cultuurnetwerk Kempen)	€ 51.500,00	Balen, Dessel, Geel, Laakdal, Mol, Meerhout, Retie
Projectvereniging Vrijtijdsregio Druivenstreek,	€ 79.074,00	Tervuren, Overijse, Huldenberg, Bertem, Hoeilaart,
Projectvereniging CO7 (Cultuuroverleg Zeven)	€ 100.000,00	Heuvelland, Ieper, Langemark-Poelkapelle, Mesen, Poperinge, Vleteren, Zonnebeke
Projectvereniging Viertoren	€ 62.700,76	De Panne, Koksijde, Nieuwpoort, Veurne
Projectvereniging Noordrand	€ 100.000,00	Asse, Grimbergen, Kampenhout, Kapelle-op-den-Bos, Londerzeel, Machelen, Meise, Merchtem, Opwijk, Steenokkerzeel, Vilvoorde, Wemmel, Zaventem
Projectvereniging De Merode	€ 80.852,80	Diest, Hulshout, Scherpenheuvel-Zichem, Tessenderlo, Westerlo,
Projectvereniging Comeet	€ 63.406,80	Aalter, Assenede, Eeklo, Evergem, Kaprijke, Lievegem, Sint-Laureins, Wachtebeke, Zelzate,

(Cultuuroverleg Meetjesland)	€ 45.675,50	Alveringem, Diksmuide, Lo-Reninge, Houthulst
Projectvereniging Ijzervallei	€ 56.857,50	Gistel, Ichtegem, Koekelare, Kortemark, Oudenburg, Torhout, Zedelgem, Jabbeke
Projectvereniging GINTER (Intergemeentelijke cultuurpartners GINTER)	€ 95.686,40	Beringen, As, Heusden-Zolder, Houthalen-Helchteren, Genk, Leopoldsburg, Maasmechelen,
Projectvereniging MiddenLimburg	€ 43.400,00	Zottegem, Geraardsbergen, Herzele, Lierde, Oosterzele, Sint-Lievens-Houtem

Tabel 5: Interculturele samenwerkingen (Verhaeghe, 2021)

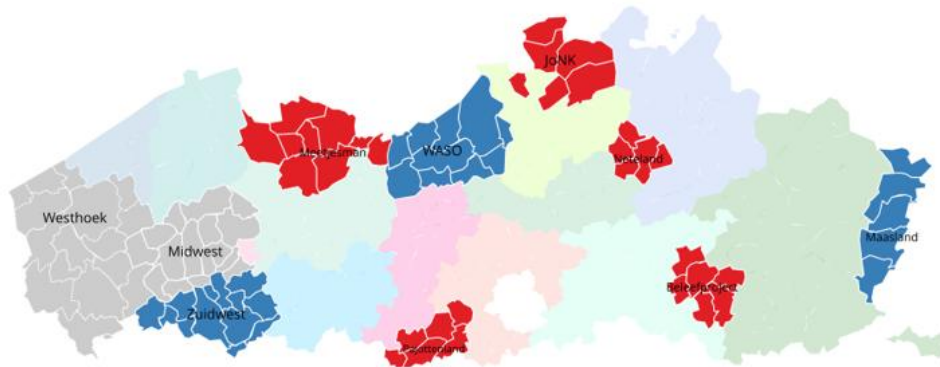
Momenteel worden slechts vijf intergemeentelijke samenwerkingsverbanden voor jeugd gesubsidieerd op basis van het decreet van 22 december 2017 over bovenlokaal jeugdwerk, jeugthuizen en jeugdwerk voor bijzondere doelgroepen (Departement Cultuur, Jeugd en Media, 2025). Dit aantal ligt aanzienlijk lager dan binnen de sectoren cultuur en cultureel erfgoed waar zowel structurele als projectmatige samenwerkingen breed ingeburgerd zijn.

Projectvereniging	Jaarlijkse subsidie	Deelnemende gemeenten
Projectvereniging Meetjesland	€28.000	Assenede, Eeklo, Evergem, Kaprijke, Lievegem, Sint-Laureins, Wachtebeke, Zelzate
Jeugdregio Pajottenland	€17.100	Bever, Galmaarden, Gooik, Herne, Lennik, Pepingen
Projectvereniging Neteland	€51.487	Grobbendonk, Herentals, Herenthout, Olen, Vorselaar
Beleefproject	€8.300	Bekkevoort, Geetbets, Glabbeek, Kortenaken, Linter, Zoutleeuw
Projectvereniging jeugdregio Noorderkempen	€36,150	Brasschaat, Brecht, Essen, Kalmthout, Stabroek, Wuustwezel

Tabel 6: Overzicht toegekende werkingssubsidies 2021 - 2026 (Departement Cultuur, Jeugd en Media, 2024)

Naast deze erkende samenwerkingen bestaan er ook diverse andere formele en informele overlegstructuren tussen jeugdconsulenten, zoals de Vrijetijdsregio Druivenstreek, WASO (Waasland) en Cultuurtuin Waas (jeugdcultuur) (Van Herck et al., 2021). Bovendien begeleidt Bataljong momenteel tien jeugdregio's: de vijf erkende en gesubsidieerde intergemeentelijke samenwerkingen met een beleidsnota en vijf andere regio's waar de eerste stappen richting samenwerking zijn gezet. In deze laatste regio's groeit er lokaal al iets maar is er nog geen officiële erkenning als intergemeentelijke samenwerking (Van Cauwenberg, 2025).

■ Projectvereniging ■ Dienstverlenende Vereniging ■ Intergemeentelijk netwerk jeugd

Kaart 4: 10 door Bataljong begeleide IGS-jeugd (Van Cauwenberg, 2025)

Jeugdregio	Gemeenten
Jeugd Midwest	Ardoosie, Hooglede, Ingelmunster, Izegem, Ledegem, Lichtervelde, Meulebeke, Moorslede, Oostrozebeke, Pittem, Roeselare, Ruiselede, Staden, Tielt, Wielsbeke en Wingene
Forum Jeugd – Dienstverlenende vereniging Westhoek	Alveringem, De Panne, Diksmuide, Heuvelland, Houthulst, Ieper, Koekelare, Koksijde, Kortemark, Langemark-Poelkapelle, Lo-Reninge, Mesen, Nieuwpoort, Poperinge, Veurne, Vleteren en Zonnebeke.
Zuid-West-Vlaanderen	Anzegem, Avelgem, Deerlijk, Harelbeke, Kortrijk, Kuurne, Menen, Spiere-Helkijn, Waregem, Wervik, Wevelgem en Zwevegem.
Meetsjesman	Assenede, Sint-Laureins, Kaprijke, Eeklo, Evergem, Zelzate, Wachtebeke en Lievegem
Waso	Sint-Niklaas, Beveren, Lokeren, Stekene, Sint-Gillis-Waas, Temse, Waasmunster, Moerbeke, Kruibeke en Zwijndrecht
Pajottenland	Gooik, Galmaarden, Pepingen, Herne, Lennik en Bever
Beleefregio	Geetbets, Linter, Zoutleeuw, Glabbeek, Kortenaeken en Bekkevoort
Neteland	Grobbendonk, Vorselaar, Herentals, Herenthout en Olen
Jonk Noorderkempen	Wuustwezel, Essen, Stabroek, Kalmthout, Brasschaat en Brecht
Maasland	Kinrooi, Maaseik, Dilsen-Stokkem, Maasmechelen en Lanaken

Tabel 7: Jeugdregio's (Bataljong, 2021, p.19)

2.3.4 Beperkingen in de toepassing van IGS-onderzoek op jeugdbeleid

Intergemeentelijke samenwerking in Vlaanderen varieert sterk per beleidsdomein. Hierdoor is het moeilijk de opgedane kennis in een bepaald beleidsdomein te transponeren naar een ander domein. Hoewel er veel onderzoek is verricht naar samenwerkingsverbanden in cultuur en erfgoed, blijken deze inzichten niet zonder meer bruikbaar voor jeugdbeleid. Dit komt door de

specifieke kenmerken en uitdagingen van jeugdbeleid binnen intergemeentelijke samenwerking. Onderstaande factoren illustreren waarom een andere aanpak noodzakelijk is.

- Doelgroepgericht versus thematisch beleid: Terwijl cultuurbeleid zich richt op een breed thema met een gevarieerd publiek, focust jeugdbeleid zich primair op een specifieke doelgroep: kinderen en jongeren. Dit vraagt om een andere beleidsaanpak en een meer flexibele strategie.
- Multidisciplinair karakter: Jeugdbeleid raakt verschillende beleidsdomeinen zoals mobiliteit, onderwijs, welzijn en vrije tijd, waardoor samenwerking complexer is en meer afstemming vereist.
- Budgettaire verschillen: Jeugdbeleid werkt met kleinere budgetten dan cultuurbeleid, dat meer middelen heeft voor grootschalige samenwerking. Gemeenten met grotere budgetten kunnen extra personeel aannemen voor administratie en organisatie, wat efficiëntie en continuïteit versterkt. In het jeugdbeleid ontbreekt die ruimte vaak, waardoor de coördinatie van intergemeentelijke samenwerking bovenop de werklast van jeugdconsulenten komt en minder haalbaar wordt.
- Snelle evolutie van de doelgroep: Jongeren vormen een snel veranderende doelgroep. Een kind evolueert in zes jaar tijd van een kleuter naar een middelbare scholier en jeugdambtenaren wisselen gemiddeld om de zeven jaar. Hierdoor moeten jeugdbeleidsplannen sneller inspelen op veranderende trends en technologieën dan cultuurbeleid.
- Specifieke aanpak en drempels: Jeugdbeleid vereist een gerichte en innovatieve aanpak. Klassieke methoden zoals e-mails werken vaak niet voor jongeren, terwijl communicatie via sociale media essentieel is. Daarnaast moeten beleidsinitiatieven aansluiten bij de leefwereld van jongeren. Zo werkt het niet om jongeren louter op te roepen om meer buiten te komen maar door een spel als Pokémon Go te integreren in het beleid, lukte dit wel.

Deze factoren maken dat intergemeentelijke samenwerking binnen jeugdbeleid een specifieke benadering vergt die niet zomaar overgenomen kan worden uit de bestaande structuren van cultuur- of erfgoedbeleid (Stallaert F., persoonlijke communicatie, 25 februari 2025).

2.3.5 IGS als potentiële oplossing voor de toenemende taken op lokaal niveau?

Intergemeentelijke samenwerking kan de bestuurskracht van lokale besturen aanzienlijk versterken. Door taken samen aan te pakken, ontstaat er meer efficiëntie, want middelen en kennis worden gedeeld. Hierdoor kunnen gemeenten met dezelfde inspanning een groter bereik en diepgang realiseren (Bataljong, 2021). Zonder deze samenwerking zouden veel jeugdthema's, van preventie tot welzijn, beperkt blijven tot lokale schaal wat een bredere jeugdreflex belemmert (Fobé et al., 2021).

Bataljong vroeg aan de respondenten die aangaven dat hun gemeente in een intergemeentelijk samenwerkingsverband zat, welke effecten dat volgens hen heeft op het jeugdbeleid. Uit de tabel blijkt dat de jeugdambtenaren en schepenen bevoegd voor jeugd het meest akkoord gaan met de stelling dat intergemeentelijke samenwerking de uitwisselingsmomenten tussen de bevoegde actoren van de verschillende gemeenten faciliteert (Fobé et al., 2021).

	Ambtenaar		Schepen	
	N	% eerder/ helemaal akkoord	N	% eerder/ helemaal akkoord
Faciliteren, uitwisselingsmomenten tussen ambtenaren, jeugdraden of schepen	80	95%	65	89%
Meer doelgroepen bereiken	73	86%	57	81%
Doelgroepen beter bereiken	74	84%	61	84%
Meer financiële slagkracht voor jeugdbeleid	75	82%	56	71%
Beleid moeilijker af te stemmen over gemeentegrenzen	74	64%	59	56%
Verbetering van beleidsparticipatie van kinderen en jongeren	48	60%	51	81%

Tabel 8: Effecten van intergemeentelijke samenwerking op vlak van jeugdbeleid (Fobé et al., 2021, p.85)

Er zijn echter ook hindernissen. Ambtenaren en bestuurders vrezen vaak voor tijdsgebrek en verlies van lokale impact en bevoegdheden. Bovendien is er soms koudwatervrees bij mandatarissen die bang zijn de controle te verliezen. Samenwerken vereist vertrouwen tussen partners en een duidelijk mandaat om beslissingen te nemen. Gemeenten die zich verbinden, profiteren van toegang tot expertise en middelen bij andere gemeenten maar lopen tegelijk tegen uitdagingen aan, zoals verschillende verwachtingen en prioriteiten van de diverse gemeenten. Grote verschillen in jeugdbeleid tussen centrumsteden en kleinere gemeenten kunnen bovendien leiden tot frictie (Bataljong, 2021) en (Van Wijk, 2012).

Bovendien kan intergemeentelijke samenwerking leiden tot een wirwar aan structuren waardoor overzicht ontbreekt. Naarmate meer gemeentebesturen betrokken zijn, wordt besluitvorming complexer en neemt bestuurlijke drukte toe. Gemeenteraden komen hierdoor op grotere afstand van de besluitvorming te staan, aangezien deze samenwerkingsverbanden vaak functioneren als een vorm van lokaal verlengd bestuur waarin raadsleden niet altijd direct vertegenwoordigd zijn (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2008).

2.3.6 Regionale beleidscontext

Het Vlaamse beleid stimuleert intergemeentelijke samenwerking door werkingssubsidies te verlenen aan projectverenigingen die de samenwerking en het netwerk tussen lokale besturen en het jeugdwerk in hun regio bevorderen. Elke zes jaar kunnen samenwerkingsverbanden zo'n subsidie aanvragen; de eerstvolgende deadline hiervoor is 1 juni 2026 voor de periode 2027-2032 (De Ambrassade, 2024a).

Deze aanpak van de Vlaamse Regering, met duidelijke voorwaarden en een systeem van cofinanciering, legt een stevig fundament voor duurzame en structurele samenwerking. Voor de huidige subsidieperiode 2021-2026 hebben 31 Vlaamse gemeenten via deze werkingssubsidies gewerkt aan een bovenlokaal jeugdbeleid. Dit biedt gemeenten de kans om jeugdbeleid te realiseren dat breder reikt dan de gemeentegrenzen en meer afgestemd is op de leefwereld van

jongeren. Jongeren blijven immers vaak niet binnen hun eigen gemeente voor school, vrije tijd, sociale contacten en hulpverlening (Departement Cultuur, Jeugd en Media, 2024).

Regeerakkoord Vlaamse regering 2024-2029

Intergemeentelijke samenwerking wordt in het regeerakkoord expliciet benoemd binnen beleidsdomeinen zoals wonen en cultuur. De beleidsnota ziet referentieregio's als middel om gemeentelijke tussenstructuren efficiënter te organiseren en af te bouwen (Vlaamse Regering, 2024).

Beleidsnota jeugd 2024-2029

Minister Melissa Depraetere beschouwt intergemeentelijke samenwerking als essentieel voor een sterk bovenlokaal jeugdbeleid. Werkingssubsidies worden voorzien voor samenwerkingsverbanden die de participatie van kinderen en jongeren bevorderen, jeugdraadondersteuning bieden en het vrijetijdsaanbod coördineren (Vlaamse Regering, 2024a).

Beleidsnota binnenlands bestuur 2024-2029

De recente beleidsnota van het Departement Binnenlands Bestuur, onder de bevoegdheid van minister Crevits, legt de nadruk op het belang van intergemeentelijke samenwerking als middel om de bestuurskracht van lokale besturen te versterken. De nota stelt dat Vlaanderen zich positioneert als een ondersteunende en gestroomlijnde overheid waarbij de oprichting van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden actief wordt aangemoedigd, met name in domeinen zoals cultuur.

Daarnaast benadrukt de beleidsnota de noodzaak om gemeentelijke tussenstructuren te evalueren en af te bouwen via de referentieregio's. Dit zou moeten leiden tot een transparanter en performanter netwerk van overheidsdiensten. Binnen dit kader wordt ingezet op het vereenvoudigen van de regelgeving met betrekking tot samenwerkingsvormen evenals de versterking van democratische controle, bijvoorbeeld door de oprichting van een centraal register dat een overzicht biedt van alle samenwerkingsverbanden waarin lokale besturen participeren (Vlaamse Regering, 2024b).

Opmerkelijk is echter dat, ondanks de bredere erkenning van de meerwaarde van IGS in andere beleidsdomeinen, het jeugdbeleid expliciet wordt uitgesloten van het regeerakkoord en de beleidsnota binnenlands bestuur. Intergemeentelijke samenwerking binnen het jeugdbeleid wordt enkel en alleen vermeld in de beleidsnota Jeugd. Dit roept vragen op over de plaats en de prioriteit die jeugdbeleid krijgt binnen intergemeentelijke samenwerking, ondanks de algemene erkenning van de voordelen ervan voor de lokale besturen en hun dienstverlening.

Regioconformiteit

In de vorige legislatuur werd sterk ingezet op intergemeentelijke samenwerking binnen vastgelegde referentieregio's. De Vlaamse Regering stelde op 4 februari 2022 vijftien referentieregio's vast, in overleg met lokale besturen, sectorale beleidsdomeinen en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) (Ondersteuning Regiovorming, 2022). Dit beleid werd ondersteund door het regiodecreet, dat bepaalt dat intergemeentelijke

samenwerkingsverbanden (IGS) met rechtspersoonlijkheid uiterlijk in 2031 regioconform moeten zijn, met uitzonderingen voor specifieke sectoren zoals afvalintercommunales (Labo regiovorming et al., 2023).

Intergemeentelijke samenwerkingsverbanden (IGS) moeten voldoen aan de principes van regioconform samenwerken. Dit betekent dat ze moeten passen binnen de grenzen van een referentieregio of ermee samenvallen. Onder bepaalde voorwaarden kunnen gemeenten zich ook organiseren via supraregionale samenwerking. Daarnaast kunnen IGS een tijdelijke of definitieve afwijking op deze principes verkrijgen. Een afwijkingsaanvraag moet ingediend worden via het Loket voor Lokale Besturen. Lokale besturen kunnen zelf geen aanvraag indienen maar ze kunnen hun intergemeentelijk samenwerkingsverband gemotiveerd verzoeken om dit te doen (Afwijkingen Principes Regiovorming, 2023).

Regiovorming beoogt een efficiëntere en coherente samenwerking tussen gemeenten, waarbij intergemeentelijke structuren worden afgestemd op de vastgelegde regio's. Dit proces verloopt in drie fasen: afbakenen, afstemmen en afspraken maken. Het doel is niet enkel het bundelen van middelen en expertise maar ook een bredere samenwerking over beleidsdomeinen heen (Labo regiovorming et al., 2023).

Het regionaal overleg speelt hierin een centrale rol en bestaat uit drie niveaus: regionale fora, samenwerkingsverbanden en lokale besturen. Regionale fora brengen verschillende actoren samen om een strategische langetermijnvisie te ontwikkelen voor de regio. Intergemeentelijke samenwerkingsverbanden vormen de operationele laag, waarin concrete samenwerking tussen gemeenten wordt georganiseerd. De lokale besturen blijven de kernactoren, die zowel beleidsmatig als administratief richting geven aan de samenwerking binnen hun respectieve regio's. Dit gelaagde model beoogt een evenwicht tussen lokale autonomie en de noodzaak van schaalvoordelen door samenwerking. (Departement Cultuur, Jeugd en Media, 2025)

De huidige legislatuur lijkt echter minder nadruk te leggen op een strikte regioconformiteit. Waar de vorige beleidsperiode intergemeentelijke samenwerking binnen de referentieregio's actief stimuleerde, lijkt die druk nu afgenomen of op een andere manier te worden ingevuld. Dit betekent dat er mogelijk meer flexibiliteit komt in de manier waarop samenwerkingen zich ontwikkelen, al blijft het uitgangspunt dat efficiëntie en effectiviteit centraal staan. (VVSG, 2024b)

2.3.7 Adviezen op Vlaams niveau

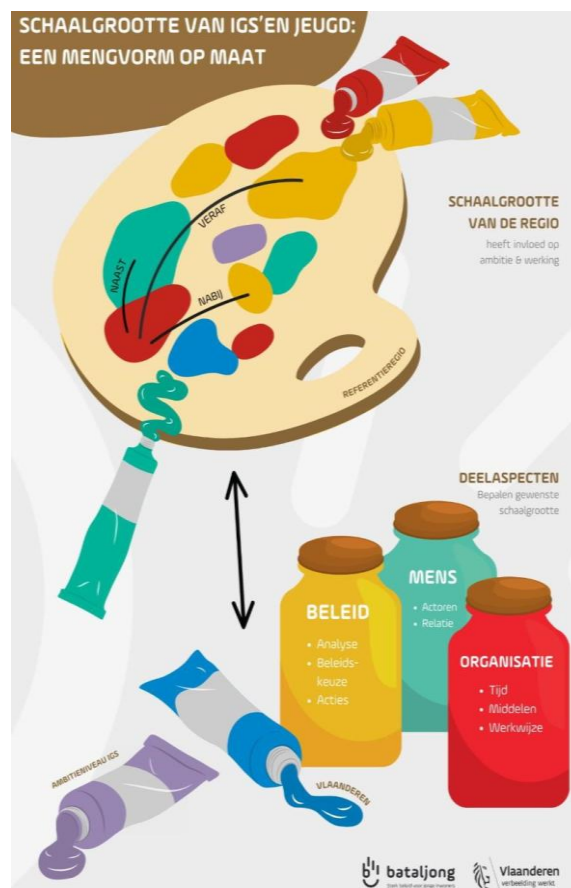
Volgende organisaties zetten zich in om steden en gemeenten verschillende tips te geven om een beter jeugdbeleid te realiseren. Deze verschillende initiatieven worden mee opgenomen in deze masterproef omdat zij een invloed hebben op lokale besturen. Deze informatie kan dus een rol spelen bij bepaalde keuzes van lokale besturen. Format vzw, hoewel deskundig in jeugdwerk, focust zich niet op intergemeentelijke samenwerking en is daarom niet relevant voor dit onderzoek.

Bataljong

Bataljong adviseert bij het opzetten van intergemeentelijke samenwerkingen om een maatwerkbenadering aan te nemen. Daarbij zijn enkele succesfactoren essentieel voor een

geslaagde samenwerking, zoals een goed afgebakende regio, een duidelijke organisatiestructuur en een helder financieel model. Het is bovendien belangrijk dat de inhoud van de samenwerking bottom-up wordt bepaald en er ruimte is voor experiment. Bataljong benadrukt dat betrokkenheid en vertrouwen tussen gemeenten en ambtenaren de basis vormen voor een duurzame samenwerking. Door samenwerking op een gedeelde, relevante inhoud te richten, kunnen de betrokken gemeenten een sterker, bovenlokaal jeugdbeleid in elkaar steken (Nackaerts et al., 2023a).

Daarnaast spreekt Bataljong zich uit voor een schaalgrootte van intergemeentelijke samenwerking en jeugd. Er moet rekening gehouden worden met de schaal van de regio, omdat deze invloed heeft op de ambitie en werking terwijl specifieke deelaspecten de gewenste schaalgrootte bepalen. Bataljong verdeelt deze deelaspecten in drie categorieën: het beleid (analyse, beleidskeuze en actie), de mens (actoren en hun relaties) en de organisatie (tijd, middelen en werkwijze). De verhouding tussen de deelaspecten en de schaal van de regio hangt af van Vlaanderen en van het ambitieniveau van de intergemeentelijke samenwerkingen (Nackaerts et al., 2023a).

Figuur 5: Bataljong: Schaalgrootte van IGS'en jeugd (Nackaerts et al., 2023a)

Tegelijkertijd waarschuwt Bataljong voor mogelijke hindernissen, vooral op het gebied van administratieve lasten en zichtbaarheid voor beleidsmakers. Politici en ambtenaren ervaren soms een veelheid aan structuren en complexe processen. Daarnaast kan er een spanningsveld ontstaan tussen proces- en productgericht werken. Voor Bataljong is het cruciaal om de

voordelen van de samenwerking zichtbaar te maken voor collega's, schepenen en inwoners, zodat zij zien wat lokaal en bovenlokaal uit de samenwerking gehaald wordt (Verlinde, 2024).

Bataljong licht ook drie modellen voor samenwerking toe: eenvoudige uitwisseling van kennis, gezamenlijke projecten met afgebakende acties en een langdurige samenwerking met vaste partners en financiële steun. De schaalgrootte van een samenwerking kan variëren: grotere samenwerkingen zijn efficiënt voor data-analyse, terwijl beleidsbepaling meestal eenvoudiger is bij kleinere groepen met gelijkaardige noden. Autonome mobiliteit van jongeren speelt hierin ook een rol terwijl vrijetijdsactiviteiten voor jonge kinderen dichtbij georganiseerd moeten worden, kunnen oudere jongeren gemakkelijker reizen naar voorzieningen buiten hun woonplaats (Nackaerts, 2023).

Tot slot pleit Bataljong voor flexibiliteit in het Vlaamse beleid om intergemeentelijke jeugdregio's beter te ondersteunen zonder onnodige juridische structuren. Ze waarschuwen dat het opleggen van complexe structuren vaak het risico meebrengt van een toename in administratieve lasten en drempels waardoor de toegankelijkheid en slagkracht van het jeugdbeleid onder druk komt te staan (Bataljong, 2021).

Vlaamse jeugdraad

De Vlaamse Jeugdraad adviseert dat intergemeentelijke samenwerkingen tussen vier of meer lokale besturen cruciaal zijn voor een effectief jeugdbeleid. Dit zorgt voor schaalvergroting en eigenaarschap bij jeugdactoren wat essentieel is voor een breed en gedragen beleid. Ze benadrukt dat de mogelijkheid voor cofinanciering en werkingssubsidies binnen het jeugddecreet een stap vooruit is, vooral nu niet alleen projectverenigingen maar ook andere vormen van samenwerking gefinancierd kunnen worden.

De Vlaamse Jeugdraad waarschuwt echter voor versnippering door te veel kleine samenwerkingen. Daarom pleiten ze ervoor alleen intergemeentelijke samenwerkingen te erkennen en te subsidiëren waar minstens vier lokale besturen binnen dezelfde regio aan deelnemen. Dit voorkomt bestuurlijke verfrommeling en zorgt voor meer focus en effectiviteit.

Tot slot vraagt de Vlaamse Jeugdraad om een structureel aanspreekpunt en ondersteuner, zoals Bataljong, om de intergemeentelijke samenwerkingen te begeleiden en te monitoren. Dit moet decretaal worden verankerd om een consistente en doelgerichte ondersteuning te bieden (Vlaamse Jeugdraad, 2023).

2.4 Theoretische synthese

Uit de analyse blijkt dat Vlaanderen in grote lijnen de internationale trends volgt, zoals samenwerking om efficiëntie te verhogen en expertise te delen. Toch zijn er enkele belangrijke nuances. In sommige landen, zoals Frankrijk, wordt samenwerking sterker gereguleerd door wetgeving, terwijl dit in Vlaanderen grotendeels vrijwillig gebeurt en vooral via financiële prikkels wordt aangemoedigd. Daarnaast is politieke terughoudendheid een universeel fenomeen, al variëren de onderliggende oorzaken per regio.

Tabel 9 ordent de belangrijkste factoren binnen de drie centrale hoofdcategorieën van dit onderzoek: politieke, economische en organisatorische factoren. Deze indeling sluit direct aan bij de tweede onderzoeksvraag en biedt een systematisch kader voor de analyse van empirische bevindingen.

Door deze drie perspectieven als analytische lens te hanteren, ontstaat inzicht in de relatie tussen schaalgrootte en succesfactoren van intergemeentelijke samenwerking op het gebied van jeugdbeleid. Dit kader vormt dan ook de leidraad voor de empirische analyse van bestaande samenwerkingsverbanden.

Factor	Internationale inzichten	Vlaamse context	Relevantie voor schaalgrootte
Politieke factoren	Politieke machtsverhoudingen beïnvloeden samenwerking (bv. Duitsland: sterke autonomie).	Angst voor controleverlies bij lokale besturen, belang van intergemeentelijke consensus.	Grotere schaal kan leiden tot minder lokale autonomie, tenzij goed gestructureerd.
	Participatieproblemen in sommige landen bij snelle besluitvorming zonder burgerbetrokkenheid.	Bezorgdheid over participatie en gemeentebesturen, lokale autonomie wordt beschermd.	Bij opschaling moet participatie gewaarborgd blijven via inspraakmechanismen.
Economische factoren	Kostenbesparing en externe financiering als kernredenen voor samenwerking.	Cofinanciering voor samenwerking is beschikbaar maar vaak ontoereikend.	Schaalgrootte moet financiële efficiëntie maximaliseren zonder afhankelijkheid van subsidies.
	Afhankelijkheid van nationale subsidies of EU-financiering.	Vlaamse gemeenten krijgen subsidies afhankelijk van beleidsdomein (bv. jeugd, cultuur).	Subsidiebeleid bepaalt in welke mate samenwerking op grote schaal haalbaar is.
Organisatorische factoren	Centrale overheden stimuleren samenwerking via wetgeving en subsidies (bv. verplichte structuren in Frankrijk, flexibele netwerken in Nederland).	Vlaanderen stimuleert samenwerking via subsidies en referentieregio's maar zonder verplichte structuren.	De optimale schaal hangt af van de mate waarin regelgeving samenwerking faciliteert of belemmert.
	Formele structuren (bv. gemeentelijke kantoren in Duitsland) vs. flexibele netwerkstructuren (Nederland).	Verskillende modellen mogelijk (projectverenigingen, dienstverlenende verenigingen, centrumgemeenten).	Een optimale schaal moet passen binnen de bestaande samenwerkingsstructuren.
	Internationale studies tonen dat samenwerking vaak efficiënter wordt bij grotere groepen maar geen universeel ideaal aantal.	Geen vast minimum of maximum maar de Vlaamse Jeugdraad beveelt minstens vier gemeenten per samenwerking aan.	Een minimale schaal is nodig om versnippering te vermijden maar een te grote schaal kan bureaucratische lasten verhogen.

Tabel 9: Politieke, economische en organisatorische factoren bij IGS

2.5 Conclusie

De literatuurstudie toont aan dat intergemeentelijke samenwerking een waardevolle oplossing is voor uitdagingen in het Vlaamse jeugdbeleid. Gemeenten staan onder druk door een toenemende werklast en beperkte middelen. Samenwerking vergroot de effectiviteit van het jeugdbeleid, bevordert het delen van middelen en speelt beter in op de behoeften van jongeren. De werkingssubsidies en richtlijnen van de Vlaamse overheid vormen een basis voor duurzame samenwerking, waarbij cofinanciering essentieel is om de doelstellingen te behalen.

Uit dit onderzoek blijkt dat de voordelen van intergemeentelijke samenwerking, zoals schaalvoordelen, gedeelde expertise en een gezamenlijke aanpak, goed gefundeerd zijn. Tegelijkertijd blijven er uitdagingen, zoals tijdsgebrek, verlies van lokale autonomie en het ontbreken van uniforme juridische structuren. Het succes van samenwerking hangt af van duidelijke structuren, onderling vertrouwen en voldoende politieke en administratieve steun.

2.6 Hypotheses

Vertrekkende vanuit de hierboven besproken theoretische inzichten en de belangrijkste politieke, economische en organisatorische factoren bij IGS zoals opgesomd in tabel 9 werden enkele hypothesen geformuleerd. Deze hypothesen vormen samen met de theoretische kaders een belangrijke inspiratiebron bij het opstellen van de vragenlijst voor de interviews. Dankzij deze benadering kan de vragenlijst doelgericht worden opgesteld met aandacht voor de relevante concepten en verwachte verbanden.

1. Politieke factoren en schaalgrootte

- **H1:** Een grotere schaal van samenwerking vermindert de lokale autonomie, tenzij inspraakmechanismen goed gewaarborgd zijn.
- **H2:** Samenwerkingen met meer dan vier gemeenten ervaren vaker participatieproblemen door een grotere afstand tussen beleid en burgers.

2. Economische factoren en schaalvoordelen

- **H3:** Schaalvoordelen worden het best benut bij samenwerkingen van minstens vier gemeenten.
- **H4:** Onevenwichtige kostenverdeling tussen gemeenten vormt een groter risico naarmate de schaalgrootte toeneemt.

3. Organisatorische factoren en efficiëntie

- **H5:** Free-ridergedrag neemt toe naarmate het aantal deelnemende gemeenten stijgt, wat de coördinatie bemoeilijkt.
- **H6:** Een samenwerking van 3 tot 5 gemeenten biedt de beste balans tussen bestuurskracht en beheersbare bureaucratische lasten.

3 Methodologisch kader

3.1 Onderzoeksvraag

Op basis van de bevindingen uit de literatuur en de adviezen van Bataljong en de Vlaamse Jeugdraad, die het belang van een flexibele en schaalbewuste aanpak benadrukken, richt mijn onderzoek zich op de vraag: *Welke schaalgrootte blijkt ideaal voor intergemeentelijke samenwerking rond jeugdbeleid? Welke rol spelen politieke, economische en organisatorische factoren in de optimale schaalgrootte?* Met schaalgrootte bedoel ik de optimale verhouding tussen gemeenten en/of steden binnen een intergemeentelijke samenwerking, met andere woorden: hoeveel gemeenten en steden kunnen het best samenwerken en vanaf welk punt wordt de schaal te groot om effectief te zijn?

3.2 Onderzoeksstrategie

Om deze vraag te beantwoorden, hanteert dit onderzoek een casestudy als onderzoeksstrategie. Daarbij analyseert het de verschillende bestaande intergemeentelijke samenwerkingen rond jeugdbeleid. Na de literatuurstudie vormt de selectie van relevante cases de eerste stap in het onderzoeksproces. In de volgende fase worden deze samenwerkingen diepgaander onderzocht op basis van de theoretische inzichten en de hypothesen die uit de literatuur zijn afgeleid. Deze aanpak biedt meer inzicht in de optimale schaalgrootte en in de factoren die bepalend zijn voor een succesvolle intergemeentelijke samenwerking op het gebied van jeugdbeleid.

3.3 Aanpak

In dit methodologisch kader worden de keuzes met betrekking tot de uitvoering van het onderzoek besproken. Het onderzoeksproces volgt een abductieve benadering, waarin zowel inductieve als deductieve elementen gecombineerd worden. Enerzijds is het onderzoek inductief van aard, aangezien het vertrekt vanuit een praktijkgericht probleem: de zoektocht naar de optimale schaal voor intergemeentelijke samenwerking rond jeugdbeleid. Anderzijds bevat het ook een deductieve component doordat bestaand wetenschappelijk onderzoek over intergemeentelijke samenwerking als uitgangspunt wordt genomen. Deze bestaande inzichten worden getoetst aan de specifieke context van jeugdbeleid, om na te gaan in welke mate ze ook hier toepasbaar zijn.

Via empirisch onderzoek, bestaande uit een documentenanalyse en semigestructureerde interviews, worden de kenmerken en oorzaken van dit vraagstuk in kaart gebracht. Hoewel er vertrokken wordt vanuit bestaande theorieën die gedeeltelijk worden getoetst, is het ook de bedoeling dat de bevindingen bijdragen aan nieuwe inzichten en richtlijnen wat resulteert in een dieper begrip van de materie. In dit onderzoek vormt de literatuurstudie de basis voor de semigestructureerde interviewvragen.

3.3.1 Onderzoeksetting en casusselectie: Erkende IGS rond jeugdbeleid

Afhankelijk van de onderzoeksvraag kan een case variëren van een individu of organisatie tot een stad of project. In bestuurskundig onderzoek is deze methode gangbaar omdat ze zich richt op actuele praktijkvraagstukken (Van Thiel, 2022). Een cruciale stap binnen case study-onderzoek is de selectie

van de cases. In plaats van één diepgaande case is gekozen voor een multiple-case study, wat bredere vergelijkingen en meer inzicht in verschillende samenwerkingsvormen mogelijk maakt (Van Thiel, 2022). Bij het bepalen van de cases dienden de jeugdregio's als vertrekpunt. Aangezien het niet mogelijk was om alle personen die om welke reden dan ook betrokken zijn bij de intergemeentelijke samenwerking te interviewen, is gekozen voor een gebalanceerde aanpak. Zoals Van Thiel (2022) stelt: *“Hoe meer respondenten, hoe beter... maar iedereen interviewen lukt meestal niet.”*

Selectie van participanten

Bij de uiteindelijke selectie van cases is ervoor gekozen om enkel erkende intergemeentelijke samenwerkingen rond jeugdbeleid op te nemen. Hierdoor zijn vijf projectverenigingen geselecteerd: Meetjesman, Pajottenland, Beleeftregio, Neteland en JoNK Noorderkempem. Opvallend is dat geen van deze samenwerkingen een centrumstad omvat en dat er momenteel geen erkende intergemeentelijke samenwerkingen rond jeugdbeleid bestaan in de provincies West-Vlaanderen en Limburg. Door het beperkte aantal (vijf) erkende samenwerkingen zijn alle bestaande cases automatisch opgenomen in het onderzoek. De omvang van deze samenwerkingen varieert: het aantal deelnemende lokale besturen ligt tussen vier (sinds de recente fusie tussen Galmaarden, Gooik en Herne) en acht, met een totale bevolkingsomvang van 41.590 tot 149.191 inwoners (Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken, 2025).

Tijdens het contacteren van de samenwerkingen is per vergissing ook contact opgenomen met de interlokale vereniging (ILV) Noorderkempem, in de veronderstelling dat het de projectvereniging JoNK Noorderkempem was. Ondanks deze vergissing is ervoor gekozen om het geplande interview toch te laten doorgaan. De reden hiervoor is dat een interlokale vereniging interessante vergelijkingsmogelijkheden biedt: hoewel het geen erkende projectvereniging betreft, kan de visie vanuit een ander type samenwerkingsverband aanvullende inzichten opleveren. Bovendien bevat ILV Noorderkempem ook een luik jeugdwelzijn waardoor deze samenwerking inhoudelijk relevant blijft binnen het kader van dit onderzoek. Deze ILV werd dan ook als een bijkomende, onvoorziene case opgenomen. Het is echter belangrijk om te benadrukken dat de resultaten van deze ILV niet veralgemeend kunnen worden naar de andere cases gezien het fundamentele verschil in rechtsvorm en erkenning. Toch verrijkt deze extra case het onderzoek door een bredere kijk te bieden op intergemeentelijke samenwerking rond jeugdbeleid.

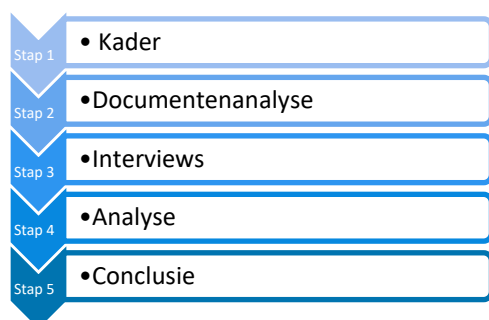
Op basis van deze overwegingen zijn de volgende vijf (zes met ILV Noorderkempen) jeugdregio's geselecteerd voor verdere analyse:

Jeugdregio's	Lokale besturen	Bevolkings-grootte (Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken, 2025)	Werkings-subsidies ontvangen (2021-2026)	Nieuw regio's	Centrumstad inbegrepen?
Projectvereniging Meetsjesman	Assenede, Eeklo, Evergem, Kaprijke, Lievegem, Sint-Laureins, Lochristi, Zelzate (8)	132.715	Ja	Regio Gent	Nee
Projectvereniging Pajottenland	Bever, Lennik, Pajottegem, Pepingen (4)	41.590	Ja	Regio Halle-Vilvoorde	Nee
Projectvereniging Beleeftregio	Bekkevoort, Geetbets, Glabbeek, Kortenaken, Linter, Zoutleeuw (6)	42.788	Ja	Regio Oost-Brabant	Nee
Projectvereniging Neteland	Grobbendonk, Herentals, Herenthout, Olen, Vorselaar (5)	71.090	Ja	Regio Kempen	Nee
Projectvereniging (JoNK) Noorderkempen	Brasschaat, Brecht, Essen, Kalmthout, Stabroek, Wuustwezel (6)	149.191	Ja	Regio Antwerpen	Nee
Interlokale vereniging (ILV) Noorderkempen	Arendonk, Baarle-Hertog, Hoogstraten, Merksplas, Ravels, Rijkevorsel (6)	75.871	Nee	Regio Kempen	Nee

Tabel 10: Geselecteerde cases

3.3.2 Dataverzameling

In onderstaand schema worden de concrete stappen weergegeven die werden ondernomen in het empirische gedeelte van het onderzoek.

3.3.2.1 Kader

Om de verschillende cases met elkaar te kunnen vergelijken, is een analytisch kader opgesteld op basis van de literatuur. Dit kader dient als referentiepunt om zowel de verzamelde documenten als de interviews te toetsen en zo een onderbouwd antwoord te formuleren op de onderzoeksvraag. Het kader werd specifiek ontwikkeld met het oog op de interviews: de interviews en het analytisch kader delen dezelfde thematische structuur, waardoor een systematische vergelijking tussen de cases mogelijk wordt. Het kader vloeit voort uit Tabel 9, waarin de politieke, economische en organisatorische factoren bij intergemeentelijke samenwerking worden samengebracht. Aanvullend werd het uitgebreid met elementen uit de opgestelde hypothesen en met relevante thema's die herhaaldelijk naar voren kwamen tijdens de interviews.

Binnen dit kader wordt geanalyseerd hoe de zes cases omgaan met de relevante thema's, waarna de cases onderling worden vergeleken om gemeenschappelijke patronen en verschillen te identificeren. Naast de vijf projectverenigingen werd ook een interview afgenomen met Bataljong, dat werd opgenomen als externe expert. Bataljong ondersteunt lokale besturen op het vlak van jeugdbeleid en intergemeentelijke samenwerking en biedt een bovenlokaal perspectief dat het analytisch kader helpt onderbouwen en verdiepen.

Thema	Project- vereniging Beleefregio	Project- vereniging Neteland	Project- vereniging Meetjesman	Project- vereniging JoNK	Project- vereniging Pajottenland	ILV Noorderkempen	Bataljong
Rol en functie van respondent							
Organisatie samenwerking							
Redenen voor samenwerking							
Welke thema's en taken vallen onder deze samenwerking?							
Politieke factoren en schaalgrootte							
Besluitvorming							
Invloed op autonomie							
Inspraak-mechanismen							
Impact schaalgrootte op participatie							
Politiek strategisch instrument of praktisch noodzaak?							
Belangrijkste politieke factor die de samenwerking beïnvloeden							
Rol van politiek in IGS rond jeugdbeleid							
Economische factoren en schaalvoordelen							
Middelen en verdeling							
Schaalvoordelen							
Financiële uitdagingen							

Evenwicht kosten en baten							
Belangrijkste economische factor die de samenwerking beïnvloeden							
Organisatorische factoren en efficiëntie							
Dagelijkse werking							
Bijdrage gemeenten							
Balans bestuurskracht en lasten							
Belangrijkste organisatorische factor die de samenwerking beïnvloeden							
Toekomst en optimalisatie							
Verbeteringen samenwerking							
Succesfactoren en valkuilen							
Advies aan andere gemeenten							
Afsluiting/schaalgrootte							

Tabel 11: Kader interview cases

3.3.2.2 Documentenanalyse

De eerste fase van het onderzoek bestaat uit een documentanalyse van de cases. Hiervoor worden de gemeentelijke websites van de betrokken intergemeentelijke samenwerkingen, evenals beleidsdocumenten zoals statuten en oprichtingsaktes, geanalyseerd. Het doel is om inzicht te krijgen in de opzet en werking van intergemeentelijke samenwerking op het vlak van jeugdbeleid. Concreet wordt nagegaan welke samenwerkingsvormen worden gebruikt, welke doelstellingen zijn geformuleerd en hoe de deelnemende gemeenten de samenwerking in de praktijk vormgeven.

Deze documentanalyse biedt een eerste beeld van de structuren en dynamieken binnen de intergemeentelijke samenwerking. De bevindingen vormen de basis voor een verdere toetsing aan vooraf opgestelde criteria en worden aangevuld met inzichten uit de interviews. De schriftelijke bronnen dienen ook om de interviews beter te kunnen kaderen en om vooraf al een beeld te krijgen van de aard en inhoud van de samenwerking.

3.3.2.3 Interviews

In de tweede fase van het onderzoek werden interviews afgenomen binnen de geselecteerde cases. Deze methode bood de nodige flexibiliteit om diepgang en nuance te verkrijgen in de onderzoeksgegevens. Hoewel interviews bepaalde beperkingen met zich meebrengen op het vlak van betrouwbaarheid en tijdsintensieve analyse, elk gesprek is immers uniek en vereist een zorgvuldige verwerking, blijft het een waardevolle techniek om diepgaand inzicht te verwerven in complexe beleids- en samenwerkingsprocessen (Van Thiel, 2022).

Er werd gekozen voor semigestructureerde interviews, gebaseerd op een interviewhandleiding waarin vooraf vastgelegde thema's en vragen waren opgenomen. Deze handleiding werd opgesteld op basis

van het analytisch kader dat eerder in het onderzoek werd ontwikkeld. Om de kwaliteit van de antwoorden te verhogen, werd de vragenlijst vooraf bezorgd aan alle respondenten. Zo kregen zij de kans om zich inhoudelijk voor te bereiden, wat doorgaans resulteerde in vollediger en doordachter geformuleerde antwoorden. Elk interview begon met een korte introductie en het vragen van mondelinge toestemming in het kader van informed consent. Vervolgens werden zowel algemene als thematisch gerichte vragen gesteld, waarbij ruimte werd gelaten voor aanpassing en verdieping afhankelijk van de expertise en rol van de gesprekspartner.

De interviews werden georganiseerd via Microsoft Teams, wat verschillende voordelen met zich meebracht. Enerzijds liet het digitale karakter toe om de gesprekken vlot en flexibel in te plannen zonder dat er sprake was van tijdrovende verplaatsingen. Anderzijds creëerde de online setting een informele en persoonlijke sfeer, waardoor respondenten zich doorgaans sneller op hun gemak voelden en zich openstelden. Na afloop van elk interview werd een dankwoord geuit en volgde een korte toelichting over het verdere gebruik van de verzamelde gegevens. Alle interviews werden opgenomen en nadien letterlijk getranscribeerd. De duur van de gesprekken bedroeg gemiddeld 30-45 minuten.

Doelgerichte opbouw van de interviews

De interviews werden aangepast aan het profiel van de respondent met telkens achttien vragen die onderverdeeld waren in zes inhoudelijke onderdelen. Voor ambtenaren omvatten deze onderdelen: een introductie, politieke factoren en schaalgrootte, economische factoren en schaalvoordelen, organisatorische factoren en efficiëntie, toekomst en optimalisatie en tot slot een afsluitend luik.

Voor politici werd een gelijkaardige structuur gehanteerd, eveneens bestaande uit zes onderdelen: introductie, politieke factoren en schaalgrootte, economische factoren en schaalgrootte, organisatorische factoren en bestuurscultuur, toekomst en visie en afsluiting. Het onderdeel over politieke factoren kwam uitgebreider aan bod tijdens de interviews met politici dan met de ambtenaren. Dit reflecteert het doel van deze tweede interviewronde, namelijk het verdiepen van inzichten over de politieke dimensies van intergemeentelijke samenwerking, gebaseerd op eerdere bevindingen uit de gesprekken met ambtenaren.

Voor een politicus die ook professor is, werd een aparte vragenlijst opgesteld. Dit bood een unieke gelegenheid om dieper in te gaan op bestuurskundige concepten en theoretische reflecties binnen het onderzoeksdomein. De specifieke vragen die tijdens het interview werden gesteld, zijn opgenomen in een apart document als bijlage.

Selectie van respondenten

Per intergemeentelijke samenwerking werden minstens twee respondenten bevraagd, zowel aan de politieke als aan de ambtelijke zijde. Aan de politieke zijde gaat het bijvoorbeeld om een schepen van Jeugd, de voorzitter van de raad van bestuur of een raadslid met relevante bevoegdheid. Aan ambtelijke zijde werden onder andere bovenlokale jeugdcoördinatoren, jeugdconsulenten of diensthoofden Vrije Tijd en Jeugd benaderd. Deze actoren beschikken, elk vanuit hun eigen positie over een goed zicht op de politieke, beleidsmatige en organisatorische dimensies van de betrokken

samenwerking of gemeente. Op basis van hun functie mocht verwacht worden dat zij accurate, contextspecifieke en diepgaande informatie konden verstrekken.

Opvallend in dit onderzoeksproces was echter de moeilijkheid om interviews met politici ingepland te krijgen. In vergelijking met ambtenaren bleken schepenen van jeugd en voorzitters van raden van bestuur minder bereid om deel te nemen aan het onderzoek of om in te gaan op inhoudelijke vragen over intergemeentelijke samenwerking inzake jeugdbeleid. Bijzonder illustratief is het feit dat één schepenen van jeugd zelfs niet op de hoogte was van het bestaan van een dergelijk samenwerkingsverband in haar eigen gemeente. Dit roept vragen op over de betrokkenheid en kennis van sommige politieke actoren met betrekking tot bovenlokale jeugdwerking.

Een mogelijke verklaring voor deze beperkte bereidheid is het feit dat de interviews werden aangevraagd in april 2025 terwijl de gemeenteraadsverkiezingen het voorgaande jaar, in oktober 2024, hadden plaatsgevonden. Toch mag worden verwacht dat de betrokken politici tegen april voldoende op de hoogte waren van hun beleidscontext. In totaal werden ongeveer 35 politici gecontacteerd voor deelname aan de interviews. Slechts een klein deel hiervan heeft effectief gereageerd op de uitnodiging. Ondanks deze lage responsgraad kon met de interviews die wél doorgingen voldoende kwalitatieve informatie worden verzameld, mede dankzij de gerichte selectie van goed geïnformeerde ambtenaren en enkele politieke sleutelfiguren.

De uiteindelijke selectie van respondenten wordt weergegeven in een tabel in het volgende onderdeel. Om de anonimiteit van de deelnemers te waarborgen, worden hun namen niet vermeld.

Respondenten

Tussen 2 april en 3 juni 2025 werden in totaal 14 interviews afgenomen. Volgend schema toont aan wanneer wie geïnterviewd werd.

Intergemeentelijke samenwerking	Functie	Datum
Beleefregio	Medewerker uit Beleefregio	2/04/2025
	Politicus uit Beleefregio	3/06/2025
Meetjesman	Ambtenaar uit Meetjesman A	8/04/2025
	Ambtenaar uit Meetjesman B	9/04/2025
	Politicus uit Meetjesman A	8/05/2025
	Politicus uit Meetjesman B	12/05/2025
Neteland	Ambtenaar uit Neteland A Ambtenaar uit Neteland B Ambtenaar uit Neteland C Medewerker uit Neteland	7/04/2025
	Politicus uit Neteland	10/04/2025
Noorderkempen (JoNK)	Ambtenaar uit JoNK	24/04/2025
	Politicus uit JoNK	15/05/2025
Pajottenland	Ambtenaar uit Pajottenland	24/04/2025
	Politicus uit Pajottenland	16/05/2025

ILV Noorderkempen	Algemeen coördinator ILV Noorderkempen Coördinator Jongerenwelzijn ILV Noorderkempen	8/04/2025
Bataljong	Expert	3/04/2025

Tabel 12: Respondenten en details interviews

3.3.2.4 Data-analyse

Van analytisch kader naar interviewopbouw

De opbouw van de interviews was rechtstreeks gebaseerd op het analytisch kader dat werd ontwikkeld op basis van de literatuurstudie. Dit kader diende zowel als basis voor het formuleren van de interviewvragen als voor de latere analyse van de verzamelde data. Deze werkwijze sluit aan bij een deductieve analyseaanpak, waarbij de analyse vertrekt vanuit bestaande theorieën of modellen en waarin empirische gegevens worden getoetst aan deze concepten (Van Thiel, 2022). Dankzij het vooraf uitgewerkte kader konden de interviews logisch gestructureerd worden én nadien systematisch geanalyseerd worden.

Gebruik van Excel in het coderingsproces

Voor het archiveren, structureren en coderen van de interviews werd bewust gekozen voor het gebruik van Microsoft Excel. Hoewel er gespecialiseerde software bestaat voor kwalitatieve data-analyse, bood Excel meerdere voordelen die goed aansloten bij de noden van dit onderzoek. Het programma liet toe om met kleuren, kolommen en tabs te werken, wat hielp bij het visueel aanbrengen van structuur in de uitgebreide tekstdata. Excel zorgde er bovendien voor dat compatibiliteitsproblemen met andere software werden vermeden en het platform bood voldoende flexibiliteit om tijdens het analyseproces wijzigingen en verfijningen aan te brengen zonder het overzicht te verliezen.

De analyse verliep in verschillende stappen. In eerste instantie werden alle interviews volledig uitgeschreven en systematisch gelezen. Daarna werden op basis van het analytisch kader, codes toegekend aan specifieke fragmenten in de interviews. Deze codes verwezen naar terugkerende thema's zoals politieke invloed, schaalvoordelen, efficiëntie, bestuurscultuur of toekomstvisies. Daarbij werd telkens nauwgezet genoteerd welke citaten of passages als onderbouwing dienden voor een bepaald thema of inzicht. Deze citaten en bijbehorende interpretaties werden opgenomen in een overzichtelijke Excel-tabel, waarin per intergemeentelijke samenwerkingen en per factoren de relevante informatie werd samengebracht. De volledige codeboom is opgenomen in een apart document als bijlage.

In eerste instantie werd de analyse per intergemeentelijke samenwerking uitgevoerd. Dat wil zeggen dat er per case werd gekeken hoe de samenwerking vorm kreeg op politiek, economisch en organisatorisch vlak en welke toekomstgerichte opmerkingen of aanbevelingen naar voren kwamen. Pas daarna werd een vergelijkende analyse uitgevoerd, waarbij gelijkenissen en verschillen tussen de samenwerkingen in kaart werden gebracht. Tijdens dit proces werd ook rekening gehouden met accenten die respondenten zelf legden in hun antwoorden, vooral wanneer bepaalde problematieken, succesfactoren of bekommernissen meermaals en nadrukkelijk werden vermeld.

Visualisatie van inzichten via mindmaps

Om het geheel visueel te structureren en tot een bredere synthese te komen, werd gewerkt met mindmaps. Deze mindmaps werden opgebouwd rond de drie centrale analysethema's, politieke, economische en organisatorische factoren en werden aangevuld met een overzicht van toekomstgerichte aanbevelingen. Door de inzichten visueel te ordenen, ontstond een duidelijker beeld van de onderlinge verbanden en verschillen. Dit droeg bij aan het formuleren van een genuanceerde conclusie en het identificeren van terugkerende patronen. Een overzicht van deze thematische mindmaps is opgenomen in de bijlage.

Aanvulling met abductieve inzichten

De data-analyse werd uitgevoerd aan de hand van een aangepaste toepassing van de Gioia-methode (Gioia et al., 2013), waarbij een combinatie van deductieve en inductieve benaderingen werd gehanteerd. In een eerste fase werd deductief gecodeerd: uitspraken uit de interviews die duidelijk binnen de kader pasten werden binnen deze vooraf bepaalde categorieën gecodeerd zoals ut supra.

Wanneer tijdens de analyse echter relevante citaten of inzichten opdoken die niet binnen de bestaande coderingsstructuur pasten, of daar slechts een onderdeel van was, werd overgeschakeld op een inductieve werkwijze. Op dat moment werd de Gioia-methode toegepast om deze nieuwe elementen systematisch op te nemen in de analyse. Door deze inductieve insteek kon nieuwe en mogelijk theoretisch relevante informatie worden geïntegreerd, zonder deze te forceren in bestaande categorieën.

Deze flexibele benadering zorgde ervoor dat het initiële analytische kader niet als een rigide structuur fungeerde maar dynamisch werd verrijkt met inzichten die voortkwamen uit de praktijkervaringen van de respondenten. Op die manier kon de analyse niet enkel toetsen aan bestaande theorieën maar ook bijdragen tot theorievorming op basis van kwalitatieve data in lijn met de centrale uitgangspunten van de Gioia-methode.

Reflectie op de analyseaanpak

Kortom, de data-analyse werd gekenmerkt door een systematische, gestructureerde en tegelijk flexibele aanpak, waarbij abductieve strategieën werden toegepast (deductief en inductief coderen). Door het gebruik van visuele hulpmiddelen zoals Excel en mindmaps werd het mogelijk om de rijke kwalitatieve data overzichtelijk te verwerken en te interpreteren, met als doel de onderzoeksvragen helder en onderbouwd te beantwoorden.

3.4 Kwaliteitscriteria

De kwaliteit van kwalitatief onderzoek wordt in grote mate bepaald door de betrouwbaarheid en validiteit van de dataverzameling en analyse. In deze studie werd bijzondere aandacht besteed aan beide aspecten, om tot geloofwaardige, toetsbare en reproduceerbare bevindingen te komen.

3.4.1 Betrouwbaarheid

Betrouwbaarheid verwijst naar de nauwkeurigheid en consistentie van de metingen. Een betrouwbaar onderzoek levert resultaten op die niet toevallig maar systematisch tot stand zijn gekomen. Nauwkeurigheid heeft betrekking op de kwaliteit van de meetinstrumenten en hun vermogen om relevante variabelen correct te meten terwijl consistentie verwijst naar de herhaalbaarheid van de metingen: gelijkaardige metingen onder gelijke omstandigheden zouden tot vergelijkbare resultaten moeten leiden (Van Thiel, 2022).

Binnen dit onderzoek werd gestreefd naar een hoge mate van consistentie door systematisch te werk te gaan. Zo werden alle interviews afgenomen via Microsoft Teams, telkens met klank en beeld. Dit bood de garantie dat de juiste persoon werd geïnterviewd, wat belangrijk is voor de geloofwaardigheid van de data. Bovendien vonden alle gesprekken plaats binnen een tijdsspanne van ongeveer twee maanden, waardoor de context waarin de interviews plaatsvonden relatief stabiel bleef. Er deden zich in die periode geen majeure politieke of maatschappelijke gebeurtenissen voor (zoals verkiezingen) die de antwoorden van respondenten significant hadden kunnen beïnvloeden.

Een bijkomende maatregel die de betrouwbaarheid versterkte, was het feit dat bij elke casus minstens één ambtenaar en één politicus werd geïnterviewd. Dit maakte het mogelijk om de antwoorden binnen dezelfde samenwerking te toetsen op overeenkomsten en verschillen en om dus na te gaan of bepaalde inzichten gedeeld werden door verschillende actoren binnen één en dezelfde context.

Ook het interviewinstrument zelf werd op een consistente manier ingezet. Alle jeugdamttenaren kregen exact dezelfde vragenlijst, net als alle politici. Deze lijsten werden systematisch vooraf bezorgd, zodat elke respondent de mogelijkheid kreeg zich voor te bereiden en inhoudelijk volledige antwoorden te formuleren. Alle interviews werden bovendien op een uniforme manier getranscribeerd, op basis van de opnames, waardoor de verwerking van de data gestandaardiseerd kon verlopen.

Hoewel in principe gestreefd werd naar individuele interviews, werd in uitzonderlijke gevallen (op expliciet verzoek van de respondenten) toegelaten dat meerdere ambtenaren samen deelnamen aan het gesprek. Dit gebeurde bijvoorbeeld in het geval van de projectvereniging Neteland. Wanneer dit inhoudelijke meerwaarde bood voor het onderzoek en een bredere inkijk gaf op de samenwerking, werd hiervan bewust afgeweken. Ook bij het interview met ILV Noorderkempem was dit het geval: de coördinator jongerenwelzijn was slechts enkele weken in dienst en werd bijgestaan door de algemeen coördinator om extra duiding te geven. Deze flexibiliteit werd telkens verantwoord op basis van het doel van het onderzoek en de verwachte bijdrage tot de gegevenskwaliteit.

Ten slotte werd ook aandacht besteed aan vertrouwelijkheid en anonimiteit. Eén respondent gaf expliciet aan liever niet met naam vermeld te worden, zodat hij zich vrijer kon uitspreken zonder vrees dat zijn uitspraken verkeerd geïnterpreteerd of uit hun context gehaald zouden worden. Deze wens werd gerespecteerd om een veilige setting te garanderen en bias of sociaal wenselijke antwoorden te vermijden.

3.4.2 Validiteit

Validiteit heeft betrekking op de geldigheid van het onderzoek en de mate waarin het onderzoek meet wat het beoogt te meten. Daarbij wordt doorgaans een onderscheid gemaakt tussen interne en externe validiteit (Van Thiel, 2022).

Interne validiteit verwijst naar de mate waarin de onderzoeksresultaten een juiste afspiegeling vormen van de realiteit binnen de onderzochte context. Om de interne validiteit te verhogen, werd het interviewinstrument rechtstreeks opgebouwd vanuit het analytisch kader dat voortkwam uit de literatuurstudie. De vragen sloten nauw aan bij de theoretische concepten die in het kader waren uitgewerkt, wat toeliet om de empirie effectief te toetsen aan de theorie. Bovendien werd bij de analyse van de gegevens gebruikgemaakt van datatriangulatie: naast de interviews werden ook relevante documenten zoals statuten en gemeentelijke websites geanalyseerd (Verleye, 2019). Deze meervoudige bronnenverzameling versterkte de interne validiteit, aangezien uitspraken van respondenten geverifieerd konden worden aan de hand van objectieve gegevens.

Daarnaast werd de invloed van de onderzoeker zoveel mogelijk geminimaliseerd. In de formulering van de vragen werd expliciet gestreefd naar neutraliteit om sturing van de antwoorden te voorkomen. Ook tijdens de interviews zelf werd aandacht besteed aan een open houding, waarbij de respondenten vrijuit konden spreken zonder onderbroken of bijgestuurd te worden. Het feit dat één respondent liever anoniem bleef, wijst erop dat respondenten zich voldoende vrij voelden om eerlijk te antwoorden zonder zich te laten leiden door verwachtingen van de onderzoeker.

Externe validiteit, oftewel de generaliseerbaarheid van de resultaten naar andere contexten, blijft in kwalitatief onderzoek doorgaans beperkt. Er werd gestreefd naar een zo representatief mogelijk beeld van intergemeentelijke samenwerking rond jeugdbeleid in Vlaanderen, door zowel politieke als ambtelijke perspectieven te integreren en alle projectverenigingen met een focus op jeugdbeleid in de analyse te betrekken. Hierdoor kunnen de bevindingen, met de nodige voorzichtigheid, worden geïnterpreteerd in een bredere beleidscontext.

Samenvattend kan gesteld worden dat door middel van een zorgvuldige onderzoeksopzet, gestandaardiseerde werkwijze, triangulatie van bronnen en ethische zorgvuldigheid, zowel de betrouwbaarheid als de validiteit van dit onderzoek maximaal werden bewaakt.

4 Analyse

In dit empirisch luik wordt getracht een antwoord te formuleren op de onderzoeksvragen, aan de hand van de bekomen resultaten. De analyse is onderverdeeld in verschillende delen. Vooraleer over te gaan tot de inhoudelijke analyse van de input, is het van belang een duidelijk profiel te schetsen van de respondenten en de samenwerkingen waarin zij actief zijn. Vervolgens wordt dieper ingegaan op drie centrale thema's die voortkomen uit het analytisch kader: politieke factoren, economische factoren en organisatorische factoren. Tot slot volgt een laatste deel rond toekomstperspectieven en optimalisatie. In dat luik wordt gereflecteerd over mogelijke verbeterpunten en wordt ook verder ingegaan op de vraag naar de optimale schaalgrootte voor intergemeentelijke samenwerking binnen het jeugdbeleid.

Hierna worden de hypothesen en onderzoeksvraag die ut supra geformuleerd werden beantwoord op basis van de inzichten uit de analyse.

4.1 Thematische synthese

4.1.1 De bevroegde samenwerkingsverbanden

Categorie	Beleef-regio	Neteland	Meetjesman	Noorderkempen (JoNK)	Pajottenland	ILV Noorderkempen
Lokale besturen	6 lokale besturen	5 lokale besturen	8 lokale besturen	6 lokale besturen	4 lokale besturen	6 lokale besturen
Organisatie	Project-vereniging	Project-vereniging	Project-vereniging	Project-vereniging	Project-vereniging	ILV zonder rechtspersoon
Reden samenwerking	Personeels-gebrek, weinig middelen, gedeelde uitdagingen	Gedeelde politiezone, gedeelde uitdagingen, wederzijds vertrouwen	Personeels-gebrek, weinig middelen, gedeelde uitdagingen	Ruimer en kwalitatiever aanbod, gedeelde politieke achtergrond	Personeels-gebrek, weinig middelen, gedeelde uitdagingen	Gedeelde noden, beperkte middelen dus nood aan subsidiëring
Taken & thema's	Vorming animatoren, tieners, armoede, ... etc.	Vakantie-aanbod, activiteiten, subsidie-dossier, ... etc.	Jeugddiensten ondersteunen, vrijwilligers-werving, vormingen, ... etc.	Tienerwerking, T-day, uitwisselen tussen jeugddiensten, jeugdraden, ... etc.	Bevragingen, tiener-uitstappen, Dag van de Jeugdbeweging... etc.	Jongeren-welzijn

Tabel 13: Cases kaderen

De samenwerkingsverbanden die geanalyseerd werden zijn: projectvereniging Beleefregio, projectvereniging Neteland, projectvereniging Meetjesman, projectvereniging Jonk Noorderkempen, projectvereniging Pajottenland en de interlokale vereniging (ILV) Noorderkempen.

Beleefregio: van informeel initiatief tot projectvereniging

Een eerste casus betreft de Beleefregio die zes plattelandsgemeenten in Oost-Brabant omvat: Geetbets, Linter, Zoutleeuw, Glabbeek, Kortenaken en Bekkevoort (Bataljong, 2021). Hoewel de regio pas in 2021 officieel erkend werd als projectvereniging bestaat de samenwerking al sinds 2015 in een informele vorm. De intergemeentelijke dynamiek groeide vanuit gezamenlijke initiatieven zoals speelpleinwerking en animatorentrajecten met later een bredere focus op vrijetijdsparticipatie vooral voor kansengroepen (Medewerker uit Beleefregio, persoonlijke communicatie, 2 april 2025).

Neteland: van politiezone naar projectvereniging

De projectvereniging Neteland, actief in vijf Kempense gemeenten, groeide organisch vanuit een gedeelde politiezone naar een projectvereniging met brede beleidsambities. Vertrouwen tussen burgemeesters, eerder dan partijpolitiek, lag aan de basis van deze intensieve samenwerking (Raeymaekers, 2021; Projectvereniging Neteland, 2025). Met beperkte middelen werd een gevarieerd vakantieaanbod op poten gezet, afgestemd over de gemeenten heen (Politicus uit Neteland, persoonlijke communicatie, 10 april 2025).

Meetjesman: structurele verankering en ondersteuning

De projectvereniging Meetjesman vormt een van de oudste samenwerkingsverbanden en omvat vandaag acht gemeenten in het Meetjesland. De samenwerking startte eind jaren '90 vanuit een behoefte van jeugdamttenaren aan onderlinge ondersteuning. Vandaag is deze structureel verankerd met een eigen intergemeentelijke medewerker en een breed scala aan gezamenlijke projecten: van mobiele speelpleinwerking tot vrijwilligerswerving en ondersteuning jeugddiensten (Ambtenaar uit Meetjesman A, persoonlijke communicatie, 9 april 2025).

JoNK Noorderkempem: Tienergericht werken over grenzen heen

Ook JoNK Noorderkempem toont hoe samenwerking over gemeentegrenzen heen rond één doelgroep, tieners, tot structurele versterking kan leiden. De zes deelnemende gemeenten combineren vorming, uitwisseling en gezamenlijke initiatieven specifiek gericht op jongeren die zich vaak tussen gemeenten verplaatsen (Ambtenaar uit JoNK, persoonlijke communicatie, 24 april 2025).

Pajottenland: Jonge samenwerking met sterk lokaal engagement

Een recentere samenwerking is terug te vinden in het Pajottenland waar lokale besturen Bever, Lennik, Pepingen en Pajottegem hun krachten bundelden. De samenwerking is sterk afhankelijk van de beschikbare tijd van jeugdamttenaren en wordt gekenmerkt door tal van activiteiten. (Ambtenaar uit Pajottenland, persoonlijke communicatie, 24 april 2025).

ILV Noorderkempem: Samenwerken zonder rechtspersoonlijkheid

Tot slot biedt de ILV Noorderkempem een afwijkend voorbeeld. Deze interlokale vereniging met zes gemeenten beschikt niet over rechtspersoonlijkheid en komt daardoor niet in aanmerking voor de Vlaamse jeugdwerksubsidies (Algemeen coördinator ILV Noorderkempem, persoonlijke

communicatie, 8 april 2025). Desondanks werd vanuit gedeelde bezorgdheden over onder meer kinderarmoede een stevig netwerk uitgebouwd met partners als het JAC, CLB en CGG (ILV Noorderkempen, 2024).

Gedeelde noden en Vlaamse ondersteuning

Uit al deze voorbeelden blijkt dat intergemeentelijke samenwerking niet alleen uit noodzaak ontstaat maar ook uit gedeelde noden en vertrouwen tussen lokale actoren. De Vlaamse overheid speelt hierbij een belangrijke stimulerende rol via subsidies, inhoudelijke ondersteuning en kennisdeling, onder andere via het steunpunt Bataljong. Deze organisatie begeleidt samenwerkingen vanaf de opstartfase en ondersteunt hen richting een meer gestructureerde en duurzame samenwerking (Bataljong, 2021).

4.1.2 Politieke factoren

Categorie	Beleefregio	Neteland	Meetjesman	Noorderkempen (JoNK)	Pajottenland	ILV Noorderkempen
Besluitvorming	Formele beslissingen = Raad van Bestuur Operationele beslissingen = ambtenaren	Traject via werkgroepen; verloopt traag door afzonderlijke goedkeuring door elk college.	Strategische beslissingen = Raad van bestuur; Operationele beslissingen = kernoverleg van jeugddiensten.	Vorbereiding in AV (schepenen + ambtenaren) Formele goedkeuring door Raad van Bestuur	Jaarprogramma en budget voorbereid door jeugd-consulenten; Grote beleidskeuzes verlopen via de Raad van Bestuur	Meerlagige besluitvorming: advies stuurgroep, afstemming kerngroep, beslissing door beheerscomité
Autonomie	Vrijwillige deelname aan activiteiten/ projecten	Deelname verplicht aan alle projecten en activiteiten	Vrijwillige deelname aan activiteiten/ projecten	Deelname verplicht aan alle projecten en activiteiten	Vrijwillige deelname aan activiteiten/ projecten	Vrijwillige deelname aan activiteiten/ projecten
Inspraak	Lokale noden vertaalt via ambtenaren	Jeugdraden + bevragingen	Jeugdraden + bevragingen	Geen formele jongeren-inspraak	Verenigingen geven input	Inspraak via experts en bevragingen
Schaalgrootte & participatie	Geen rechtstreekse participatie	Meer input maar trager	Rijker beleid, risico op overlegmoeheid	Geen rechtstreekse participatie	Bepaalde capaciteit voor bevragingen	Grootschalige bevragingen haalbaar
Strategie vs. noodzaak	Praktische noodzaak	Strategisch netwerk gegroeid	Praktische noodzaak voor kleine gemeenten	Praktische noodzaak	Praktische noodzaak	Praktische noodzaak
Politieke invloed	Politiek op afstand	Inhoud belangrijker dan kleur	Inhoud belangrijker dan kleur	Bewuste depolitisering; nadruk op gemeenschappelijk belang	Politiek op afstand	Politieke mandatarissen maken finale keuzes

Tabel 14: Politieke factoren cases

Formele structuur met ambtelijke sturing

In projectverenigingen is een formele besluitvormingsstructuur voorzien via een Raad van Bestuur samengesteld uit politici (meestal schepenen van jeugd), oppositieleden en ambtenaren. De dagdagelijkse werking ligt echter bijna overal in handen van de jeugdambtenaren, diensthoofden of intergemeentelijke medewerkers wat wijst op een ambtelijke sturing binnen een politiek gelegitimeerd kader (Medewerker uit de Beleefregio, persoonlijke communicatie, 2 april 2025).

Een regelmatig terugkerend fenomeen is dat de formele politieke structuur vaak slechts enkele keren per jaar samenkomt terwijl het ambtelijke overleg, via maandelijkse vergaderingen, e-mail en WhatsApp, een continue dynamiek vertoont (Ambtenaar uit Meetjesman B, persoonlijke communicatie, 8 april 2025; Ambtenaar uit Pajottenland, persoonlijke communicatie, 24 april 2025). In die zin blijft de politieke impact relatief beperkt zolang de samenwerking zich toespitst op niet-controversiële thema's zoals vakantieaanbod of animatorenvorming. Zodra grotere budgettaire beslissingen of structurele hervormingen aan bod komen, groeit de nood aan politieke draagkracht (Medewerker uit de Beleefregio, persoonlijke communicatie, 2 april 2025).

Overleg en vertrouwen boven stemmingen

Opvallend is de brede consensuscultuur. In bijna alle samenwerkingen worden besluiten genomen op basis van overleg en wederzijds vertrouwen, eerder dan via stemmingen of confrontatie (Ambtenaar uit JoNK, persoonlijke communicatie, 24 april 2025). De politieke kleur van de besturen speelt zelden een bepalende rol, de focus ligt doorgaans op het algemeen belang en de meerwaarde van de samenwerking. Toch duiken af en toe spanningen op, bijvoorbeeld wanneer bepaalde gemeenten minder participeren of eigen accenten willen leggen (Ambtenaar uit Meetjesman A, persoonlijke communicatie, 9 april 2025).

“En meestal wordt er wel overgegaan tot een consensus. Ik kan mijzelf niet herinneren dat er echt al punten zijn geweest waarin er echt heel grote discussies waren waardoor er voor bepaalde zaken stemmingen zouden moeten gebeuren. Hoe de stemming zou moeten verlopen staat volgens mij wel opgenomen in ons huishoudelijk reglement. Maar ik heb zelf nog geen Algemene Vergadering bijgewoond waar het echt tot een stemming is moeten komen.”
(Ambtenaar uit JoNK, persoonlijke communicatie, 24 april 2025)

Eigen accenten binnen gedeelde werking

De autonomie van de deelnemende gemeenten blijft meestal gevrijwaard: deelname aan projecten is vaak vrijwillig en lokale besturen behouden de vrijheid om eigen prioriteiten te bepalen. Dit wordt expliciet zo ervaren binnen onder meer Meetjesman en Pajottenland (Ambtenaar uit Meetjesman B, persoonlijke communicatie, 8 april 2025; Ambtenaar uit Pajottenland, persoonlijke communicatie, 24 april 2025). Tegelijkertijd kan bovenlokale afstemming in bepaalde gevallen spanningen oproepen wanneer personeel wordt ingezet buiten het eigen gemeentelijk grondgebied. Zo werd binnen Neteland aangegeven dat het bovenlokaal inzetten van outreachend jongerenwerk bij sommige gemeenten tot terughoudendheid leidt omdat de beleidsimpact niet rechtstreeks zichtbaar is binnen de eigen lokale context (Ambtenaar uit Neteland A, persoonlijke communicatie, 7 april 2025).

Jongeren als doelgroep, zelden als partner

Wat burgerparticipatie betreft, blijkt dit binnen veel samenwerkingsverbanden een minder ontwikkeld luik. Jongeren nemen hoofdzakelijk deel aan activiteiten maar worden zelden structureel betrokken als actieve medevormers van het beleid (Ambtenaar uit JoNK, persoonlijke communicatie, 24 april 2025). Er zijn echter uitzonderingen waarbij participatie wél expliciet werd nagestreefd, zoals via regiobrede jongerenbevragingen (Ambtenaar uit Meetjesman B, persoonlijke communicatie, 8 april 2025; Ambtenaar uit Pajottenland, persoonlijke communicatie, 24 april 2025).

Juridische vorm: hefboom of hindernis?

Een structureel knelpunt betreft de wettelijke vormgeving van de samenwerking. De meeste samenwerkingen die werden ondervraagd zijn projectverenigingen met een duidelijk juridisch kader. Een uitzondering is de ILV Noorderkempen, die als interlokale vereniging geen rechtspersoonlijkheid heeft en dus uitgesloten is van Vlaamse jeugdsubsidies. Ondanks een goed uitgebouwd overlegmodel en brede betrokkenheid van lokale actoren, vormt dit voor de ILV een hinderpaal voor een duurzame uitbouw (Algemeen coördinator ILV Noorderkempen, persoonlijke communicatie, 8 april 2025).

Politiek draagvlak als kwetsbaar fundament

Daarnaast vormen ook bovenlokale beleidskeuzes van Vlaanderen, zoals de invoering van referentieregio's, een latente politieke factor. In sommige regio's vergemakkelijkt dit de samenwerking, in anderen net niet. Bataljong geeft aan dat natuurlijke samenwerkingslogica's soms botsen met administratieve grenzen, wat financiering of beleidsafstemming bemoeilijkt (Expert Bataljong, persoonlijke communicatie, 3 april).

Opvallend is ook dat bij het contacteren van politici heel wat mensen toegaven dat ze er eigenlijk weinig van afweten.

Samengevat blijkt dat politieke structuren samenwerking mogelijk maken maar zelden dominant zijn. De ambtelijke werking vormt het hart van de samenwerking, terwijl politieke actoren vooral instaan voor legitimering en strategische ondersteuning. Toch is alertheid geboden: bij grotere schaal, hogere inzet of wijzigende bestuursmeerderheden kan het politiek draagvlak doorslaggevend worden voor het welslagen van intergemeentelijke samenwerking in het jeugdbeleid.

4.1.3 Economische factoren

Categorie	Beleef-project	Neteland	Meetjesman	Noorderkempen (JoNK)	Pajottenland	ILV Noorderkempen
Financiering	€0,20/inwoner + subsidies	Bijdrage per inwonersaantal + subsidies	Gelijke bijdrage (€4.622,88) + subsidies	Gelijke bijdrage + subsidies	Bijdrage per inwoners-aantal + subsidies	Bijdrage per inwonersaantal + subsidies per projecten
Betaalmodel	Jaarlijks bedrag dekt alles	Bijbetalen per activiteit/ actie	Bijbetalen per activiteit/ actie	Bijbetalen per activiteit/ actie	Jaarlijks bedrag dekt alles	Bijbetalen per activiteit/ actie
Schaalvoordelen	Brochures, gezamenlijke communicatie	Inhoudelijke versterking, extra kortingen, goedkopere jongeren-bevragingen	Inhoudelijke versterking, tijdswinst, goedkopere jongeren-bevragingen	Grootschalige acties zoals T-day	Grotere activiteiten mogelijk, lagere buskosten	Samen maakt het mogelijk om een jongeren-welzijnswerker aan te nemen
Financiële uitdagingen	Weinig budget voor een voltijds coördinator	Politici zien niet altijd resultaat op hun grondgebied	Gelijke bijdrage frustreert. Stijgende loonkost, beperkt ruimte voor activiteiten-budget	Te weinig budget voor bovenlokaal coördinator	Fusies heropenen debat over geografische spreiding aanbod	Beperkt budget weerhoudt kleine gemeenten van deelname

Tabel 15: Economische factoren cases

Van lokale inzet tot Vlaamse cofinanciering

Een terugkerend patroon binnen alle onderzochte samenwerkingen is de zoektocht naar een evenwichtige financiering waarbij schaalvoordelen maximaal worden benut, ondanks beperkte middelen. De meeste cases combineren gemeentelijke bijdragen met Vlaamse subsidies, vaak via een cofinancieringsmodel waarbij elke euro lokale investering wordt verdubbeld door Vlaanderen. Dit systeem stimuleert samenwerking maar kent ook beperkingen: het beschikbare subsidiebudget is eindig en de vraag rijst of de toekenning ervan in de toekomst deels zou kunnen afhangen van de geografische spreiding (Expert Bataljong, persoonlijke communicatie, 3 april).

“Die vraag is er dan: hebben ze bij het domein Jeugd genoeg gereserveerd om die subsidielijn te kunnen voeden? Dat weten we niet. Dat wordt nog niet bekend gemaakt en dan is één van de beoordelingscriteria: de geografische spreiding. Ze willen dat gans Vlaanderen een beetje bedeed is. Stel dat er 3 regio's in Antwerpen bijvoorbeeld indienen, maar slechts één in Limburg. Dan gaat die ene van Limburg wel meer kans hebben om iets te krijgen omdat ze het geografisch willen verspreiden.” (Expert Bataljong, persoonlijke communicatie, 3 april).

Evenwicht zoeken in financiering

De gemeentelijke bijdrage wordt op verschillende manieren berekend. In samenwerkingen zoals Beleefregio, Neteland, Pajottenland en ILV Noorderkempen wordt die bepaald per inwoner, wat doorgaans als eerlijker wordt ervaren (Ambtenaar uit Neteland A, persoonlijke communicatie, 7 april 2025; Ambtenaar uit Pajottenland, persoonlijke communicatie, 24 april 2025). In andere regio's, zoals Meetjesman en JoNK Noorderkempen, betaalt elke gemeente een vast bedrag ongeacht haar grootte (Politici uit Meetjesman A, persoonlijke communicatie, 8 mei 2025; Ambtenaar uit JoNK, persoonlijke communicatie, 24 april 2025).

Dat laatste model is gebaseerd op het eerlijkheidsprincipe waarbij men ervan uitgaat dat elke gemeente op gelijke wijze bijdraagt aan een gedeeld doel. Toch leidt dit model niet zelden tot wrevel, vooral bij kleinere gemeenten. Zij ervaren het vaste bedrag vaak als minder eerlijk, aangezien hun beschikbare budgetten beperkter zijn en zij relatief gezien een grotere financiële inspanning leveren. Vanuit hun perspectief zou een bijdrage per inwoner rechtvaardiger zijn. Tegelijkertijd wijzen grotere gemeenten erop dat zij, ondanks hun grotere financiële draagkracht, vaak minder rechtstreeks voordeel halen uit de samenwerking. Hun eigen diensten zijn meestal beter uitgebouwd waardoor zij minder nood hebben aan de regionale ondersteuning. Zij beschouwen het vaste bedrag dan ook als een gebalanceerde formule, zeker omdat kleinere gemeenten doorgaans meer directe ondersteuning ontvangen van de samenwerking.

“We hebben altijd een beetje een eerlijkheidsprincipe erin gestoken, ook een beetje vanuit het idee dat kleinere gemeenten op vlak van budget misschien wel meer gaan betalen maar we ervaren dan dat die ook wel vaak meer return hebben omdat dat dan vaak éénmansdiensten zijn. Die hebben vaak veel meer concrete return vanuit de Meetjesman of de regionale samenwerking dan de grotere gemeente. De grote gemeenten hebben dan misschien meer een uitgebouwde dienst en hebben minder rechtstreeks ondersteuning nodig maar hebben dan iets grotere budgetten waar dat het budget minder piekt op hun totale begroting.”
(Ambtenaar uit Meetjesman A, persoonlijke communicatie, 9 april 2025)

Deze uiteenlopende visies op eerlijkheid en kostenterugverdiening illustreren hoe gevoelig de keuze van een financieringsmodel ligt en hoe belangrijk het is om hierover binnen samenwerkingen duidelijke afspraken te maken.

De nood aan structurele versterking

Opvallend is dat financiële middelen vooral worden ingezet voor personeelskosten. In Meetjesman gaat het grootste deel van het budget naar het loon van de regionale medewerker terwijl bijkomende werkmiddelen schaars zijn door stijgende loonkosten (Ambtenaar uit Meetjesman B, persoonlijke communicatie, 8 april 2025). Ook de Beleefregio kampt met beperkte personeelscapaciteit: met slechts 0,15 VTE voor zes gemeenten is de impact beperkt, zeker in een context van armoede en multiproblematiek. Er leeft daar de wens naar structurele versterking via een voltijdse coördinator (Medewerker uit de Beleefregio, persoonlijke communicatie, 2 april 2025).

“Wat we nu wel geleerd hebben, is dat 0,15 VTE voor 6 gemeenten, dat is belachelijk gewoon. Dat is naïef om te denken dat je dan veel kunt gaan doen. Dus eigenlijk zou er voor de regio, omdat het toch ook bots op heel veel problematieken rond armoede en multiproblematiek, iemand fulltime mee bezig moeten zijn.” (Medewerker uit de Beleefregio, persoonlijke communicatie, 2 april 2025)

Kostenefficiëntie en gedeelde meerwaarde

Toch wordt samenwerking over het algemeen als kostenefficiënt en waardevol ervaren. Voor een beperkte jaarlijkse bijdrage worden gedeelde communicatiemiddelen ontwikkeld (zoals brochures en websites), regionale activiteiten georganiseerd en ontstaat ruimte voor inhoudelijke uitwisseling. Binnen Neteland worden gezamenlijke budgetten ingezet voor evenementen zoals de Buitenspeeldag, wat collectieve kortingen bij leveranciers mogelijk maakt (Ambtenaar uit Neteland B, persoonlijke communicatie, 7 april 2025). Bovendien kunnen kleine gemeenten dankzij de samenwerking participeren aan projecten die anders buiten hun financiële of organisatorische draagkracht zouden vallen (Ambtenaar uit Neteland C, persoonlijke communicatie, 7 april 2025).

“Ik werk op de jeugddienst als enige persoon. Ik doe daarnaast ook nog evenementen, ik doe de UITPAS, ik ben teamcoach, ik heb ook nog andere taken. In Herentals is er een hele grote jeugddienst vanuit mijn ogen. Dankzij Neteland kan ik wel aan heel veel projecten en thema's werken waaraan ik alleen nooit aan zou toekomen omdat ik niet voltijds op jeugd werk, ik werk maar voor een heel klein stukje voor jeugd. Dus die buitenspeeldagen, die creatie van ons buitenspeelhelden, (...). Heel mooi maar ik zou dat nooit klaarkrijgen moest ik dat helemaal alleen moeten organiseren, dus op zich is dat ook wel heel waardevol voor een kleine gemeente dat we heel veel zaken voor jeugd bovenlokaal doen, dus daar surfen wij natuurlijk wel mee op.” (Ambtenaar uit Neteland C, persoonlijke communicatie, 7 april 2025)

Financiële uitdagingen

Toch zijn er ook spanningen. Wanneer middelen vooral ten goede komen aan één gemeente, bijvoorbeeld bij bovenlokaal ingezet outreachend jeugdwerk, ontstaat discussie over de zichtbaarheid van de impact op het eigen grondgebied (Ambtenaar uit Neteland C, persoonlijke communicatie, 7 april 2025). De perceptie van lokale meerwaarde blijkt doorslaggevend in de beoordeling van kosten en baten. Een politicus uit Neteland benadrukte daarbij dat het niet enkel gaat om economische winst maar ook om het versterken van bestuurskracht: samenwerking maakt gemeenten robuuster in crisistijden en helpt om kwetsbaarheid beter op te vangen (Politicus uit Neteland, persoonlijke communicatie, 8 april 2025).

“Het gaat niet altijd over efficiëntiewinsten in de enge zin van het woord. De economische invulling daarvan, maar ook schaalvoordelen die kwetsbaarheid kunnen wegnemen, die de dienstverlening vooruit helpen die ons robuuster maken voor de toekomst. Ook in crisissen, ook op het moment dat het financieel moeilijker wordt, als mensen onder druk staan, als de arbeidsmarkt onder druk staat, als er iemand weggaat in die organisatie, dat je dan niet helemaal op niets valt. Dus die kwetsbaarheid van bestuurskracht (...) dat was de main goal

wel: bestuurskracht verhogen. Niet zozeer van, we willen wat projecten doen of wat subsidies, nee het was bestuurskracht verhogen.” (Politicus uit Neteland, persoonlijke communicatie, 8 april 2025).

Ten slotte zijn er gemeenten die afhaken omwille van financiële redenen. Zo besloot Baarle-Hertog niet in te stappen in een project van het ILV Noorderkempen ondanks de relatief beperkte bijdrage. De combinatie van beperkte budgettaire ruimte en een lage beleidsprioriteit voor jeugd verklaart deze keuze (Algemeen coördinator ILV Noorderkempen, persoonlijke communicatie, 8 april 2025).

Economische logica moet gevoelsmatig kloppen

Samenvattend tonen de casussen aan dat economische motieven zowel verbindend als verdelend kunnen werken. Terwijl samenwerking duidelijke schaalvoordelen en efficiëntiewinsten oplevert, blijft het cruciaal dat het gevoelsmatig ‘juist’ zit voor alle partners. Transparantie over verdeling, zichtbaarheid van impact en heldere communicatie over return on investment zijn hierin sleutelvoorwaarden.

4.1.4 Organisatorische factoren

Categorie	Beleefregio	Neteland	Meetjesman	Noorderkempen (JoNK)	Pajottenland	ILV Noorderkempen
Coördinator?	0,15 VTE	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja
Dagelijkse werking	Eén coördinator en ambtenaren dragen samenwerking	Om de 2 maanden fysiek vergaderen, verder vooral digitaal contact	Coördinator en ambtenaren: vlot overleg en contact	Jeugddiensten zijn motor en stemmen regelmatig af	Maandelijks overleg tussen jeugd-consulenten	Thematische stuurgroepen + kerngroep
Bijdrage lokale besturen	Varieert volgens werkdruk	Flexibel, elkaar opvangen	Monitoring inzet via coördinator	Flexibiliteit leidt tot ongelijke inzet gemeenten	Varieert volgens werkdruk	Projectwerking gedragen door bovenlokale coördinator
Bestuurskracht vs. last	Hoge druk, toch werkbaar	Bereikt limiet qua schaal	Coördinator beperkt werklast	Weinig personeel → hoge druk	Geen coördinator → meer administratie	Veel administratie maar beheersbaar
Organisatorische factor	Kleine gemeenten = ambtenaren hebben veel bevoegdheden	Focus op bestuurskracht en logische samenwerking	Coördinator cruciaal voor continuïteit	Geen centrale figuur	Draagkracht bepaalt werkverdeling	

Tabel 16: Organisatorische factoren cases

Persoonlijke inzet als fundament van samenwerking

Een terugkerend element binnen intergemeentelijke samenwerking rond jeugdbeleid is het belang van persoonlijke inzet en vertrouwen als fundament voor de dagelijkse werking. In alle onderzochte regio's blijkt dat de betrokkenheid van individuele ambtenaren, eerder dan de grootte of financiële slagkracht van een gemeente, bepalend is voor de mate van participatie en initiatiefname (Politicus uit de Beleefregio, persoonlijke communicatie, 3 juni 2025; medewerker uit de Beleefregio, persoonlijke communicatie, 2 april 2025).

Werkdruk als structureel spanningsveld

Ook bij JoNK Noorderkempen is er sprake van een grote betrokkenheid van lokale ambtenaren maar tegelijk een structureel onevenwicht in de werkverdeling: sommige gemeenten nemen het voortouw, terwijl andere vooral volgen (Ambtenaar uit JoNK, persoonlijke communicatie, 24 mei 2025). Dit verschil in inzet leidt tot een terugkerend knelpunt, namelijk de hoge werkdruk bij de trekkende partners. Hoewel samenwerking schaalvoordelen oplevert, wordt de bijkomende coördinatie vaak als een extra belasting ervaren, zeker wanneer personeelscapaciteit beperkt is. In JoNK Noorderkempen wordt dit expliciet benoemd als aandachtspunt bij de evaluatie van de werking (Ambtenaar uit JoNK, persoonlijke communicatie, 24 mei 2025).

Grenzen aan groeiende ambities

De samenwerking binnen Neteland is hier een duidelijk voorbeeld van. De werking rust er op een intensief overlegmodel waarbij jeugdamttenaren wekelijks informeel contact houden, vooral via e-mail en ongeveer tweemaandelijks samenkomen in thematische werkgroepen (Medewerker uit Neteland, persoonlijke communicatie, 7 april 2025). Hoewel dit overleg veerkrachtig is, geven meerdere betrokkenen aan dat de samenwerking zijn limiet bereikt: gemeenten blijven autonome entiteiten met eigen schepenen, budgetten en prioriteiten.

Tegelijkertijd merken sommigen op dat de scheidingslijn tussen samenwerking en fusie steeds dunner wordt. Wanneer structureel alle beleidsvoorbereidingen, afstemming en uitvoering gezamenlijk plaatsvinden, rijst de vraag wat het verschil nog is met een gemeentefusie (Ambtenaar uit Neteland A, persoonlijke communicatie, 7 april 2025).

Bovenlokaal coördinator: keuze of ideologie?

De aanstelling van een intergemeentelijke medewerker wordt in sommige regio's expliciet als een meerwaarde benoemd, bijvoorbeeld binnen Meetjesman (Ambtenaar uit Meetjesman B, persoonlijke communicatie, 8 mei 2025) en de samenwerking rond jongerenwelzijn in de ILV Noorderkempen (Algemeen coördinator ILV Noorderkempen, persoonlijke communicatie, 8 april 2025). Zij zorgen voor continuïteit, ontzorgen lokale diensten en vormen een buffer bij personeelsswissels of onderbezetting.

Tegelijk ligt dit niet overal voor de hand: in Pajottenland kiest men bewust voor een gedeelde aanpak zonder coördinator, om de betrokkenheid te verhogen ondanks de bijkomende werklast voor lokale ambtenaren (Ambtenaar uit Pajottenland, persoonlijke communicatie, 24 mei 2025). Dit toont aan dat structuurkeuzes ook ideologisch en historisch bepaald zijn.

“We hebben bewust gekozen om niemand bij te nemen, want we kunnen met die middelen iemand aanwerven. We hebben daar wel bewust voor gekozen om dat niet te doen. (...) Daar komen best wel wat administratieve taken bij kijken maar tot nu toe geven wij toch nog de voorkeur om niemand aan te nemen en het een beetje in eigen handen te houden en dingen erbij te nemen. Bij de sportregio daar staat wel iemand, die hebben wel een werkracht. Maar dan ben je vaak minder betrokken want die werkracht doet veel en die neemt ook veel over wat ook de bedoeling is natuurlijk. We hebben daar bewust niet voor gekozen omdat we het graag zelf in handen willen houden. En we hebben zoiets van zolang het lukt doen we het liever zelf. (...) Ik ben er ook van overtuigd dat, als er een externe boven ons zou staan, er misschien nog méér gerealiseerd zou kunnen worden. Maar dan komt alles ook wat verder van ons af te staan. Tot nu toe houden we het liever in eigen handen en dat werkt eigenlijk ook wel goed zo.”
(Ambtenaar uit Pajottenland, persoonlijke communicatie, 24 mei 2025)

Complexe regelgeving versus beperkte capaciteit

Administratieve en juridische lasten vormen een andere terugkerende uitdaging. Verschillende ambtenaren geven aan dat subsidieaanvragen en de bijhorende verantwoording tijdrovend zijn, zeker bij gebrek aan expertise in rapportage of regelgeving (Medewerker uit de Beleefregio, persoonlijke communicatie, 2 april 2025). In de samenwerking rond jongerenwelzijn wordt erkend dat sommige subsidieregels buiten proportie zijn in verhouding tot het bedrag, hoewel dit zelf als relatief beheersbaar wordt ervaren (Algemeen coördinator ILV Noorderkempen, persoonlijke communicatie, 8 april 2025).

“En dat er op den duur zaken worden gevraagd die compleet onrealistisch zijn om op te geven of om door te geven omdat je daar heel veel tijd en energie in steekt en op den duur als je de uren optelt die je steekt in een verantwoording te schrijven en de loonkosten die daartegenover staat, tegenover die uren, dan krijg je eigenlijk een absurd verhaal.” (Algemeen coördinator ILV Noorderkempen, persoonlijke communicatie, 8 april 2025)

Bestuurlijke betrokkenheid blijft kwetsbaar

Daarnaast blijkt politieke betrokkenheid niet altijd evident. Volgens een ambtenaar uit Meetjesman is het gebrek aan zichtbaarheid van resultaten een hinderpaal voor draagvlak bij beleidsmakers. Ook de referentieregio speelt soms een rol in de moeilijkheid om aansluiting te vinden tussen nieuwe en bestaande partners. Zo vormde de integratie van Lochristi binnen Meetjesman een uitdaging, aangezien deze gemeente oorspronkelijk niet tot het Meetjesland behoorde. Door de recente gemeentefusie met Wachtebeke, die wél deel uitmaakte van het Meetjesland, wordt Lochristi nu echter wél tot de samenwerking gerekend. (Ambtenaar uit Meetjesman A, persoonlijke communicatie, 9 april 2025).

Samengevat tonen de casussen aan dat organisatorische factoren zoals inzet, overlegstructuur, rolverdeling en administratieve ondersteuning cruciaal zijn voor het slagen van intergemeentelijke samenwerking. Succes hangt in grote mate af van informele samenwerking, vertrouwen en continuïteit in het ambtelijk apparaat. Tegelijk blijft bestuurlijke betrokkenheid en voldoende

professionele ondersteuning noodzakelijk om samenwerking op langere termijn draaglijk en effectief te houden.

4.1.5 Toekomst en optimalisatie

Categorie	Beleefregio	Neteland	Meetjesman	Noorderkempen (JoNK)	Pajottenland	ILV Noorderkempen
Toekomst & optimalisatie	Meer budget en personeel nodig	IT-uniformiteit & besluitvorming vereenvoudigen	Duidelijkere beleidsdoelen	Meer beleid, vaste werkkraft	Sterkere beleidsmatige rol	Drempels verlagen om participatie te stimuleren
Succesfactoren	Vertrouwen, samenwerking, gezamenlijke doelen	Informeel contact, centrale coördinatie	Centrale coördinatie, expertise, communicatie	Netwerk, schaalvoordelen	Kennisdeling, acties, draagvlak	Gedeelde identiteit en acties
Valkuilen	Afhankelijk van één persoon	Overbelasting + lokale druk	Gebrek aan strategie + weinig politieke draagvlak	Geen werkkraft = risico op stopzetting	Ambitie versus capaciteit	Onzichtbare impact bemoeilijkt voortzetting van steun
Advies voor anderen	Start klein, investeer in personeel	Gedeelde visie + ondersteuning Bataljong	Vaste trekker, gedeeld eigenaarschap	Draagvlak en afspraken zijn cruciaal	Kleinschalig starten, bouwen op raakvlakken, draagvlak nodig	Complexe thema's vragen regionale samenwerking en middelen
Schaalgrootte optimaal?	Ja, 6 gemeenten werkt goed	Ja, 5 werkt goed. Evenwicht met politiezone	8 is haalbaar met afstemming en bovenlokaal coördinator	6 werkt, uitbreiding vergt middelen en/of personeel	4 = schaalvoordeel + wendbaarheid	Schaal van zes gemeenten werkbaar. Uitbreiding brengt reistijd en logistieke uitdagingen
Politiezone gedeeld?	Nee	Ja	Nee	Nee	Ja	Nee

Tabel 17: Toekomst en optimalisatie cases

Sleutels tot duurzame intergemeentelijke samenwerking

Uit de verschillende casussen blijkt dat de toekomstige slagkracht van intergemeentelijke samenwerking in het jeugdbeleid sterk afhangt van een aantal terugkerende factoren. Opvallend is dat structurele personele versterking, een heldere taakverdeling, politieke betrokkenheid én een aangepaste schaalgrootte in bijna elke regio als cruciaal worden beschouwd.

Versterking en opvolging: meer dan een luxe

Een van de meest prominente aandachtspunten is de nood aan structurele personeelsinzet. Zowel in de Beleefregio als JoNK Noorderkempen wordt benadrukt dat de huidige werkdruk hoog ligt en dat

bijkomende bovenlokale krachten noodzakelijk zijn om de werking te verduurzamen en drempels voor kwetsbare jongeren te verlagen (Medewerker uit de Beleefregio, persoonlijke communicatie, 2 april 2025). Deze bovenlokale krachten kunnen o.a. inzetten op outreachend werken, bruggen slaan tussen gemeenten en kwetsbare doelgroepen beter bereiken.

Daarnaast blijkt een duidelijke coördinatiestructuur essentieel. Wanneer niemand expliciet verantwoordelijk is voor opvolging en strategische aansturing, dreigt de samenwerking te vervallen in vrijblijvendheid. Een administratieve of coördinerende kracht vergroot niet alleen de continuïteit maar ook de beleidsmatige samenhang (Ambtenaar uit Meetjesman B, persoonlijke communicatie, 8 april 2025). Dit sluit aan bij de aanbevelingen uit andere regio's, waar een expliciete rolverdeling tussen trekkers en ondersteunende partners als doorslaggevend wordt gezien voor de effectiviteit van bovenlokale samenwerking (Algemeen coördinator ILV Noorderkempen, persoonlijke communicatie, 8 april 2025).

“Eén grote valkuil is altijd dat het kan verwateren. Wij hebben het geluk dat wij een administratieve kracht hebben. Als je dat niet hebt, kan ik mij voorstellen dat, als er geen trekker is, niemand die de dossiers echt opvolgt, dat de samenwerking dan snel kan verwateren.” (Ambtenaar uit Meetjesman B, persoonlijke communicatie, 8 april 2025)

Politieke betrokkenheid als randvoorwaarde

Ook politieke steun blijkt een bepalende succesfactor. In diverse regio's, waaronder Meetjesman en Pajottenland, wordt gewezen op het gebrek aan betrokkenheid van het politieke niveau, wat de werking vertraagt of zelfs ondermijnt. Een gedragen visie op beleidsniveau is geen luxe maar een randvoorwaarde voor optimalisatie.

“Ik denk dat het politiek geloof wel belangrijk is om aan te werken, maar helemaal niet eenvoudig. De jeugddiensten op dezelfde lijn krijgen, dat lukt meestal wel, de politiek dat is inderdaad iets anders ja, plus ja je moet een keer een vergadering proberen vast te leggen met de Raad van bestuur. Dat duurt meestal een paar maanden tegen dat we een datum gevonden hebben. (...) Dat zegt dan ook veel, denk ik over de betrokkenheid van politiek. Ja, als je daar geen prioriteit aan geeft. Dan is het moeilijk om een datum te zoeken, hè?” (Ambtenaar uit Meetjesman A, persoonlijke communicatie, 9 april 2025)

Beleidsvisie: minder is soms meer

Overambitie vormt een valkuil. In Pajottenland moesten ambitieuze plannen worden teruggeschoefd wegens beperkte capaciteit. Dit illustreert het belang van het formuleren van een realistische, duidelijke en haalbare beleidsvisie, gekoppeld aan een duidelijke prioritering. Enkel op die manier kan vooruitgang worden geboekt en het vertrouwen van alle betrokken partners behouden blijven (Ambtenaar uit Pajottenland, persoonlijke communicatie, 24 april 2025).

De juiste schaal: balans tussen nabijheid en efficiëntie

Een ander belangrijk luik in het optimalisatiedebat betreft de schaalgrootte. Hieruit komt een genuanceerd beeld naar voren. In veel regio's, zoals Noorderkempen, Neteland en Pajottenland wordt een schaalgrootte van vier tot zes gemeenten als optimaal beschouwd. De ambtenaar uit JoNK stelt dat zes gemeenten werkbaar zijn, op voorwaarde dat er voldoende politieke betrokkenheid en steun is, vanaf meer dan zes is een bovenlokale coördinator noodzakelijk (Ambtenaar uit JoNK, persoonlijke communicatie, 24 april 2025). Ook de ambtenaar uit Pajottenland deelt deze mening en waarschuwt voor de bestuurlijke complexiteit bij grotere verbanden, zoals sportregio's met tien of meer partners (Ambtenaar uit Pajottenland, persoonlijke communicatie, 24 april 2025). Binnen ILV Noorderkempen wordt bevestigd dat zes gemeenten een werkbare schaal vormt waarbij overleg, betrokkenheid en vertrouwen behouden blijven (Algemeen coördinator ILV Noorderkempen, persoonlijke communicatie, 8 april 2025).

Tegelijk wijzen diverse betrokkenen erop dat inhoudelijke gelijkwaardigheid minstens even belangrijk is als het aantal gemeenten. Wanneer gemeenten vergelijkbare sociaal-economische en geografische kenmerken delen, verlopen samenwerking en afstemming doorgaans vlotter (Medewerker uit Belee regio, persoonlijke communicatie, 2 april 2025). Vooral het onderscheid tussen stedelijke en landelijke gemeenten blijkt gevoelig. Grotere steden beschikken vaak over meer middelen maar brengen ook complexere structuren en beleidsnaden met zich mee, wat het evenwicht binnen de samenwerking kan verstoren.

“Die referentie regio is bij ons eigenlijk te groot (...). Ik kan mij perfect voorstellen dat waar ze in Gent mee bezig zijn, daar ken ik zelfs niets van. Dat zijn problematieken die wij hier totaal niet hebben. Om een simpel voorbeeld te geven: ze hebben daar problemen met migratie en integratie en zo, maar dat is hier veel minder aan de orde.” (Ambtenaar uit Meetjesman B, persoonlijke communicatie, 8 april 2025)

In de PowerPointpresentatie van Neteland wordt gesproken over drie verschillende soorten logica's die relevant zijn voor intergemeentelijke samenwerking: de bestuurlijke logica, de socio-logica en de ruimtelijke logica (VVSG, 2023). Deze driedeling komt ook terug in bredere toekomstvisies rond regiovorming. Naast louter bestuurlijke overwegingen wordt er gepleit om ook de socio-logica centraal te stellen. Dit begrip verwijst naar de leefwereld en mobiliteitspatronen van inwoners: waar mensen naar school gaan, winkelen of hun vrije tijd doorbrengen. Samenwerking tussen gemeenten moet, volgens deze visie, niet alleen aansluiten bij administratieve grenzen maar ook bij de oriëntatie van burgers in hun dagelijks leven.

De bestuurlijke logica focust op reeds bestaande structuren en netwerken. Er wordt benadrukt dat bestaande samenwerkingsverbanden zoals een gedeelde politiezone of intergemeentelijke samenwerking die al goed functioneert, het proces van samenwerking vergemakkelijken. Deze bestaande verbondenheid en het gedeelde engagement worden gezien als belangrijke voorwaarden voor een vlot functionerend intergemeentelijk verband.

Ook de ruimtelijke logica ondersteunt deze redenering. Volgens de presentatie moet samenwerking niet alleen historisch of sociologisch kloppen maar ook geografisch haalbaar zijn. Wanneer gemeenten te ver van elkaar liggen of onvoldoende met elkaar verbonden zijn via infrastructuur en mobiliteitsnetwerken, dreigt de samenwerking versnipperd en minder efficiënt te verlopen (De Rynck & Janssens, 2023).

*“Een regio die als een concentrisch geheel functioneert, is effectiever dan een lineaire keten,”
(Politicus Neteland, persoonlijke communicatie, 10 april 2025).*

Tussen schaalgrootte en lokale betrokkenheid

Als pragmatische oplossing voor schaaluitdagingen wordt steeds vaker verwezen naar subregionale samenwerking binnen bredere structuren zoals referentieregio's. De politicus uit Neteland heeft het over een *Matryoshka-benadering*, waarbij kleinere werkverbanden ingebed zijn binnen grotere formele kaders. Het laat toe om tegelijk aan efficiëntie- én nabijheidsprincipes tegemoet te komen. Deze aanpak wint aan populariteit omdat ze schaalvoordelen combineert met behoud van lokale betrokkenheid en bestuurlijke wendbaarheid (Politicus Neteland, persoonlijke communicatie, 10 april 2025).

Tegelijk wordt ook het belang van kennisuitwisseling op grotere schaal erkend. Volgens Bataljong biedt een Vlaams netwerk waardevolle mogelijkheden om expertise en good practices te delen, vooral in een sector waar personeelsverloop frequent voorkomt. Beleidsmatige samenwerking en concrete acties functioneren echter beter in kleinere gehelen. Deze dubbele strategie, grootschalige kennisdeling versus kleinschalige beleidsuitvoering, wordt steeds vaker als best practice gehanteerd (Expert Bataljong, persoonlijke communicatie, 3 april).

5 Resultaten

5.1 Bespreking van de hypothesen

Op het einde van de literatuurstudie werden zes hypothesen geformuleerd, gebaseerd op de theorie en de centrale onderzoeksvraag over schaalgrootte binnen intergemeentelijke samenwerking rond jeugdbeleid. Deze hypothesen werden onderverdeeld in drie categorieën: politieke, economische en organisatorische factoren. In dit deel worden de hypothesen eerst kort herhaald en vervolgens systematisch getoetst aan de empirische bevindingen uit de casestudies.

Overzicht van de hypothesen

- **H1:** Een grotere schaal van samenwerking vermindert de lokale autonomie, tenzij inspraakmechanismen goed gewaarborgd zijn.
- **H2:** Samenwerkingen met meer dan vier gemeenten ervaren vaker participatieproblemen door een grotere afstand tussen beleid en burgers.
- **H3:** Schaalvoordelen worden het best benut bij samenwerkingen van minstens vier gemeenten.
- **H4:** Onevenwichtige kostenverdeling tussen gemeenten vormt een groter risico naarmate de schaalgrootte toeneemt.
- **H5:** Free-ridergedrag neemt toe naarmate het aantal deelnemende gemeenten stijgt, wat coördinatie bemoeilijkt.
- **H6:** Een samenwerking van 3 tot 5 gemeenten biedt de beste balans tussen bestuurskracht en beheersbare bureaucratische lasten.

Op basis van de voorgaande case-analyses en interviews werd het mogelijk om deze hypothesen systematisch te toetsen. Hieronder wordt per categorieën besproken in welke mate de empirische gegevens de veronderstellingen ondersteunen.

Politieke factoren en schaalgrootte

De eerste hypothese (H1) die beweert dat een grotere schaal van samenwerking de lokale autonomie vermindert tenzij inspraakmechanismen goed gewaarborgd zijn, wordt niet bevestigd door het empirisch onderzoek. In alle onderzochte cases geven respondenten aan dat de lokale autonomie behouden blijft en dat lokale besturen nog steeds de vrijheid ervaren om eigen keuzes te maken, ongeacht hun deelname aan de intergemeentelijke samenwerking. In vier van de zes cases is deelname aan projecten en activiteiten vrijwillig, wat de autonomie verder onderstreept. Enkel in twee samenwerkingen is er sprake van verplichte deelname aan alle georganiseerde activiteiten maar ook daar wordt er geen gebrek aan autonomie ervaren.

De tweede hypothese (H2) suggereert dat samenwerkingen met meer dan vier gemeenten vaker participatieproblemen ondervinden door een grotere afstand tussen beleid en burgers. Dit blijkt deels juist. In drie van de zes cases worden er op bovenlokaal niveau bevestigingen georganiseerd, wat schaalvoordelen oplevert in termen van kostenefficiëntie en bredere input. Tegelijk leidt de nood aan afstemming tussen meerdere gemeenten tot vertragingen in het proces. In twee cases is er geen

structurele burgerparticipatie voorzien binnen de samenwerking. In één case is men gestart met participatie maar moest dit beperkt blijven wegens personeelstekort, waardoor niet alle input kon worden verwerkt. Dit wijst erop dat participatie onder druk kan komen te staan naarmate de schaal toeneemt en de middelen beperkt zijn.

Economische factoren en schaalvoordelen

De derde hypothese (H3) die impliceert dat schaalvoordelen het best worden benut bij samenwerkingen van minstens vier gemeenten, wordt niet bevestigd. Uit de analyse blijkt dat schaalvoordelen al ontstaan van zodra er samengewerkt wordt, ongeacht het precieze aantal gemeenten. Wel wordt opgemerkt dat samenwerking niet altijd leidt tot lagere kosten voor elke deelnemer. De meerwaarde ligt veeleer in het feit dat met hetzelfde budget meer gerealiseerd kan worden zoals gezamenlijke communicatie, inhoudelijke versterking, grootschalige acties zoals T-day, goedkopere jongerenbevragingen, lagere vervoerskosten en zelfs de aanstelling van een jongerenwelzijnswerker. De focus ligt dus op efficiëntiewinsten in plaats van directe besparingen.

De vierde hypothese (H4) die ervan uitgaat dat een onevenwichtige kostenverdeling tussen gemeenten een groter risico vormt naarmate de schaalgrootte toeneemt, wordt bevestigd. Vooral wanneer activiteiten niet op het eigen grondgebied plaatsvinden, ontstaan er spanningen. Gemeenten verwachten dan bijvoorbeeld dat er busvervoer wordt voorzien om jongeren te verplaatsen, wat het gevoel van ongelijke baten of lasten versterkt. De perceptie van rechtvaardigheid in de kosten-batenverhouding blijkt essentieel voor het behoud van draagvlak.

Organisatorische factoren en efficiëntie

De vijfde hypothese (H5) die stelt dat een toename van het aantal deelnemende gemeenten leidt tot meer free-ridergedrag en daardoor coördinatie bemoeilijkt, wordt bevestigd. In grotere samenwerkingen is het risico reëel dat sommige gemeenten minder bijdragen maar wel meeprofiteren van de resultaten. Goede afspraken en de aanstelling van een bovenlokale coördinator kunnen dit risico echter beperken en de samenwerking structureren.

De zesde hypothese (H6) die bepleit dat een samenwerking van drie tot vijf gemeenten de beste balans biedt tussen bestuurskracht en beheersbare bureaucratische lasten, wordt in het onderzoek bevestigd. Binnen deze schaalgrootte blijft de samenwerking overzichtelijk en is het makkelijker om tot consensus te komen. Indien er een bovenlokale coördinator is aangesteld, kan deze balans behouden blijven tot ongeveer tien gemeenten. Tegelijk is het belangrijk om te waken over de gelijkwaardigheid tussen lokale besturen, zodat elke gemeente zich betrokken en gehoord voelt.

Samenvattend blijkt dat de meerderheid van de hypothesen wordt bevestigd door de empirische bevindingen, al zijn er belangrijke nuances per samenwerkingsverband. Deze inzichten vormen het uitgangspunt voor de bredere bespreking in de discussie.

5.2 Overige resultaten

De toekomst van intergemeentelijke samenwerking in jeugdbeleid zal afhangen van strategische keuzes op vier fronten: voldoende personele en financiële ondersteuning, heldere taakverdeling met een aanwijsbare trekker, inhoudelijke afstemming en een realistische schaalgrootte. Zoals één respondent het kernachtig samenvatte: *“Zonder politieke steun kan je geen duurzame samenwerking uitbouwen”* (Ambtenaar uit Pajottenland, persoonlijke communicatie, 24 april 2025).

Efficiënt jeugdbeleid vereist een overstijging van gemeentelijke grenzen maar zonder afstand te nemen van de leefwereld van jongeren. Het is pas via nabijheid, herkenbaarheid en vertrouwen dat samenwerking duurzaam wordt. Een schaal van vier tot zes gemeenten met gedeelde kenmerken, gedragen coördinatie en ingebed in een logisch geografisch netwerk, biedt hiervoor momenteel de meeste garanties. Optimalisatie vraagt dus om meer dan enkel middelen en structuren: het vergt visie, contextgevoeligheid, bestuurlijke logica en een integrale benadering van jeugdbeleid binnen het bredere beleidslandschap.

De analyse van intergemeentelijke samenwerking rond jeugdbeleid wijst uit dat deze samenwerkingen vaak plaatsvinden in de vorm van projectverenigingen, wat impliceert dat ze doorgaans een formele Raad van Bestuur kennen waarin elke deelnemende gemeente ook op politiek niveau vertegenwoordigd is.

De redenen om samen te werken zijn divers: beperkte personeels- en financiële capaciteit, gedeelde (plattelands)problematieken, schaalvoordelen en de mogelijkheid om een ruimer en kwalitatiever aanbod te realiseren.

Hoewel politieke betrokkenheid relatief beperkt blijft, wordt een eerlijke vertegenwoordiging en consensus binnen de bestuursstructuren als belangrijk ervaren. Economisch varieert de financiële bijdrage per gemeente, wat spanningen kan oproepen over eerlijkheid en toegevoegde waarde. Organisatorisch komt de nood aan een bovenlokale coördinator sterk naar voren, zeker bij samenwerkingen op grotere schaal. Vertrouwen, duidelijke communicatie en gedeelde visie blijken sleutelvoorwaarden voor succesvolle samenwerking. Tegelijk vormen een te grote schaal, onduidelijke taakverdeling en gebrek aan politieke draagkracht mogelijke valkuilen.

Om deze uiteenlopende elementen helder weer te geven, zijn de resultaten gevisualiseerd in een mindmap. Deze maakt het eenvoudiger om de samenhang tussen politieke, economische en organisatorische factoren te begrijpen en ondersteunt het zoeken naar een optimale schaal.

Deze visuele synthese maakt duidelijk dat schaalgrootte niet op zichzelf bepalend is maar steeds moet worden afgewogen tegen factoren zoals complexiteit, beschikbaar personeel, mate van autonomie en politieke draagkracht. In het volgende hoofdstuk worden deze bevindingen verder besproken in het licht van de bestaande literatuur.

Mindmap 1: Schaalgrootte intergemeentelijke samenwerkingen

6 Discussie

6.1 De illusie van één optimale schaalgrootte

De centrale bevinding van deze studie is dat er geen eenduidige optimale schaalgrootte bestaat voor intergemeentelijke samenwerking in het jeugdbeleid. De schaal waarop een IGS optimaal functioneert is niet universeel maar situationeel bepaald, afhankelijk van factoren zoals de aanwezigheid van een coördinator, de mate van politieke betrokkenheid en het concrete doel van de samenwerking.

Deze masterproef focust in de eerste plaats op politieke, economische en organisatorische factoren als bepalende dimensies van succesvolle samenwerking. De analyse en casestudies bevestigen dat deze drie pijlers het fundament vormen waarop intergemeentelijke jeugdwerkingen gebouwd worden.

Toch werd tijdens de interviews duidelijk dat ook contextuele factoren van groot belang zijn. Zo werd regelmatig verwezen naar historisch gegroeide samenwerkingen, logische regio-indelingen, gemeenschappelijke scholen, gedeelde jeugdproblematieken en het bestaan van bestaande netwerken zoals politiezones, eerstelijnszones of regiovormingstrajecten.

Deze elementen weerspiegelen wat in de literatuur omschreven wordt als de sociologica (de leefwereld en mobiliteitspatronen van jongeren), de bestuurlijke logica (aansluiting bij bestaande structuren) en de ruimtelijke logica (nabijheid en bereikbaarheid) (De Rynck & Janssens, 2023).

Hoewel deze factoren niet expliciet werden opgenomen in het oorspronkelijke analytisch kader, maken de empirische bevindingen duidelijk dat ze in de praktijk vaak richtinggevend zijn voor de schaal waarop samenwerking effectief en duurzaam wordt georganiseerd.

6.2 Politieke factoren: Legitimiteit boven ideologie

Hoewel de literatuur waarschuwt voor politieke rivaliteit, machtsverhoudingen en verlies van autonomie bij schaalvergroting, blijkt uit deze studie dat dergelijke risico's binnen het Vlaamse jeugdbeleid relatief beperkt blijven. De partijpolitieke kleur van de deelnemende gemeenten vormt zelden een doorslaggevende hindernis, op voorwaarde dat er vertrouwen en persoonlijk contact is tussen de betrokken actoren. Dit wijst op het belang van relationele factoren boven ideologische tegenstellingen en nuanceert het, vaak veronderstelde belang, van partijpolitieke afstemming bij intergemeentelijke samenwerking.

Politiek engagement blijkt in de praktijk dan ook vooral een voorwaardelijke factor te zijn: het ontbreken van politiek eigenaarschap bemoeilijkt de verankering en duurzaamheid van een IGS, terwijl actieve ondersteuning door schepenen of gemeentebesturen net kan bijdragen aan het legitimeren en versterken van de samenwerking op lange termijn. In dat opzicht fungeert politieke betrokkenheid niet als motor maar wel als randvoorwaarde voor stabiliteit en gedragenheid.

Een opvallende paradox is dat de politieke vertegenwoordiging in bestuursorganen vaak eerder formeel dan inhoudelijk actief is: schepenen zijn aanwezig maar het zijn doorgaans de ambtenaren die de feitelijke werking aansturen. Toch mag dit formele karakter niet onderschat worden. In grotere

samenwerkingen kan het gebrek aan directe politieke betrokkenheid in combinatie met een toenemende complexiteit leiden tot vertraagde besluitvorming en een verminderd gevoel van gelijkwaardigheid tussen gemeenten. Een te grote schaal dreigt immers de ambtelijke sturing te ondermijnen doordat het moeilijker wordt om draagvlak en consensus te behouden tussen uiteenlopende actoren.

In dat kader wordt een kleinere schaal, met name tussen vier en zes gemeenten, als politiek werkbaarder ervaren. Dergelijke schaal laat toe om wederzijds vertrouwen, gedeelde doelstellingen en evenredige vertegenwoordiging te behouden. Instrumenten zoals een roterend voorzitterschap en een evenredige vertegenwoordiging dragen verder bij aan de perceptie van politieke gelijkwaardigheid wat op zijn beurt de legitimiteit en duurzaamheid van de samenwerking versterkt.

6.3 Economische factoren: schaalvoordeel versus zichtbaarheid

Zowel de literatuur als de praktijk bevestigen dat intergemeentelijke samenwerking in het jeugdbeleid economische schaalvoordelen kan opleveren. Deze voordelen manifesteren zich onder meer in het delen van personeelskosten, het opzetten van gezamenlijke activiteiten en het bundelen van communicatie-initiatieven. De onderliggende economische logica, kostenbesparing en efficiënt gebruik van middelen, wordt in Vlaanderen echter zelden systematisch geformaliseerd via structuren zoals 'shared services' of matrixmodellen, zoals ze in internationale literatuur vaak worden voorgesteld.

In de literatuur wordt schaalvergroting doorgaans gelegitimeerd vanuit de verwachting dat grotere structuren efficiënter kunnen werken door onder meer professionalisering, bundeling van middelen en een sterkere onderhandelingspositie. Hoewel deze voordelen ook in de Vlaamse context deels gerealiseerd worden bijvoorbeeld bij gedeelde animatorenvormingen, fuifbeleid of gemeenschappelijke promotiecampagnes, tonen de empirische bevindingen aan dat economische efficiëntie slechts houdbaar is zolang de meerwaarde lokaal zichtbaar en voelbaar blijft.

De wijze waarop samenwerkingen gefinancierd worden, meestal via cofinanciering tussen Vlaanderen en de deelnemende gemeenten (in een 50/50-verhouding), fungeert als een belangrijke stimulans voor samenwerking maar roept tegelijk spanningen op over de eerlijkheid van de kostenverdeling. Bijdragen op basis van een vast bedrag per gemeente of een bedrag per inwoner leiden elk tot andere vormen van frictie. Dit illustreert dat het gekozen financieringsmodel niet neutraal is maar mee de draagkracht en legitimiteit van de schaalgrootte beïnvloedt.

Een cruciale succesfactor in het economisch functioneren van een IGS blijkt de lokale zichtbaarheid van de baten. Wanneer de voordelen van samenwerking, zoals extra activiteiten of ondersteuning, niet herkenbaar zijn op het grondgebied van elke deelnemende gemeente, verzwakt het draagvlak en ontstaat er weerstand. Dit wijst op een spanningsveld: schaalvergroting kan enkel succesvol zijn wanneer de collectieve efficiëntiewinsten hand in hand gaan met individuele rechtvaardigheid en lokale impactbeleving. In de praktijk blijkt een schaal van vier tot zes gemeenten het best in staat om deze balans te realiseren. Binnen die bandbreedte kunnen schaalvoordelen worden benut zonder dat het gevoel ontstaat dat bepaalde gemeenten disproportioneel profiteren of overbelast worden.

Deze bevinding is bijzonder relevant voor het jeugdbeleid, waarin activiteiten en middelen sterk lokaal verankerd zijn. Het jeugdwerk is immers bij uitstek een territoriaal en relationeel beleidsterrein waarbij de perceptie van rechtvaardige verdeling minstens zo belangrijk is als objectieve efficiëntie. Grotere schaalgroottes zijn in dit domein enkel houdbaar indien er expliciete mechanismen bestaan om de impact en middelen gelijkmatig te spreiden en zichtbaar te maken voor alle betrokken gemeenten.

6.4 Organisatorische factoren: coördinatie als sleutel

Binnen het debat over schaalgrootte lijkt de organisatorische dimensie de meest doorslaggevende factor te zijn voor het bepalen van de werkbaarheid van intergemeentelijke samenwerkingen in het jeugdbeleid. In het bijzonder blijkt de aanwezigheid van een bovenlokale coördinator een fundamentele hefboom te vormen voor het succes van een IGS. Zonder een dergelijke trekkende figuur blijken samenwerkingen die meer dan vier gemeenten omvatten structureel kwetsbaar: ze kampen met administratieve overbelasting, versnippering van verantwoordelijkheden en trage besluitvorming. In die context zijn ambtenaren vaak overbevraagd en ontbreekt het aan continuïteit en structuur.

Daartegenover staat dat een goed ingebedde coördinator zoals waargenomen in initiatieven als Neteland of Meetjesman, bijdraagt aan een grotere professionaliteit, structurele ondersteuning en een evenwichtige werkverdeling. In dergelijke gevallen blijken ook grotere schaalgroottes tot ongeveer tien gemeenten, organisatorisch beheersbaar op voorwaarde dat er een duidelijke taakverdeling en voldoende middelen zijn voorzien. Deze bevinding ondersteunt de stelling dat organisatorische schaalbaarheid vooral afhankelijk is van de capaciteit tot sturing en structurering, eerder dan van het aantal deelnemende gemeenten op zich.

Naast coördinatie wijst het onderzoek ook op het belang van wederzijds vertrouwen, een gedeelde visie en een transparante rolverdeling. Deze elementen fungeren als sociale lijm die samenwerking mogelijk maakt. Frustraties ontstaan wanneer de inzet van gemeenten onevenwichtig is, bijvoorbeeld door asymmetrische personeelsinzet of verschillen in bestuurskracht. Zoals ook aangehaald in de literatuurstudie vormt het fenomeen van *free-riding*, waarbij sommige gemeenten meeprofiteren van de samenwerking zonder een evenredige bijdrage te leveren, hierbij een reëel risico. Dit risico neemt toe naarmate het samenwerkingsverband groeit en de onderlinge afstemming afneemt. Het vermijden van dergelijk gedrag vergt duidelijke afspraken, permanente communicatie en een gedeeld gevoel van verantwoordelijkheid.

De contextuele inbedding van een IGS blijkt evenzeer bepalend. Factoren zoals jongerenmobiliteit, gemeenschappelijke scholennetwerken, vergelijkbare sociaaleconomische profielen en gedeelde jeugdcultuur zijn minstens even doorslaggevend als het aantal deelnemende gemeenten.

Daarnaast tonen de gegevens aan dat gemeenten met een gelijkaardige schaal, bestuurskracht en jeugdproblematieken vlotter samenwerken. Wanneer een grotere stad deelneemt aan een samenwerking met kleinere gemeenten ontstaat vaak het gevoel van machtsongelijkheid of onevenwicht, wat de onderlinge dynamiek kan verstoren. Daarom verdient het aanbeveling om IGS'en op te bouwen rond gelijkwaardige partners, die elkaar versterken in plaats van domineren.

Ten slotte is ook het ambitieniveau van de samenwerking bepalend voor de geschikte schaal. Terwijl kennisdeling en inspiratie over beleidsinnovaties op grotere schaal kunnen plaatsvinden, bijvoorbeeld op het niveau van referentieregio's, vereist beleidsmatige afstemming of gezamenlijke uitvoering van projecten een kleinere en coherente groep van partners. Daarin functioneert schaal niet als doel op zich maar als middel om werkbaarheid, betrokkenheid en gedeelde verantwoordelijkheid te garanderen.

Opmerkelijk is hierbij de kloof tussen theorie en praktijk. Waar de literatuur de nadruk legt op formele governance-structuren en institutionele inbedding, blijkt uit de praktijk dat informele communicatiekanalen, zoals WhatsAppgroepen, regelmatige ambtelijke overleggen en persoonsgebonden netwerken, vaak effectiever zijn om samenwerking levendig te houden. Deze informele aanpak functioneert echter enkel binnen een beperkt schaalbereik en op basis van vertrouwen wat opnieuw bevestigt dat schaalgrootte niet los gezien kan worden van organisatorische draagkracht en intermenselijke relaties.

6.5 De rol van contextuele factoren: nabijheid en gelijkenis

De schaalgrootte kan niet los worden gezien van de geografische en sociaaleconomische context. Gemeenten kiezen partners met vergelijkbare kenmerken, zoals grootte, bestuurskracht en jeugdproblematieken. Jongerenmobiliteit speelt hier een bijzondere rol: voor jeugdbeleid geldt dat een fietsbare afstand cruciaal is, wat een kleinere schaal wenselijk maakt dan bijvoorbeeld in cultuur- of sportbeleid.

Ook samenwerking met andere structuren (zoals politiezones of eerstelijnszones) kan voordelig zijn maar moet afgestemd worden op de concrete context. Grote steden worden zelden als geschikte partners ervaren in kleinere samenwerkingen, vanwege percepties van dominantie of onevenwichtige lastenverdeling.

6.6 Bevinding: Schaalgrootte als adaptieve parameter

Op basis van bovenstaande bevindingen kan schaalgrootte benaderd worden als een adaptieve parameter die moet worden afgestemd op de politieke betrokkenheid, economische impact en organisatorische draagkracht binnen een specifieke context. De schaal zelf is dus geen doel maar een middel dat moet aansluiten bij het type samenwerking, de beschikbare middelen en de bestaande bestuurlijke cultuur.

Dimensie	Theoretisch uitgangspunt	Empirische bevinding	Implicatie voor schaalgrootte
Politiek	Grotere schaal vergroot risico op machtsverhoudingen, verlies aan lokale autonomie	Politiek vooral ondersteunend; vertrouwen, contact en legitimiteit zijn bepalend	4–6 gemeenten werkbaar mits basisvertrouwen en symbolische betrokkenheid
Economisch	Schaalvergroting leidt tot efficiëntiewinsten via shared services en formele structuren	Schaalvoordeel enkel effectief bij lokale zichtbaarheid en return	Max. 6 gemeenten voor economisch evenwicht; > 6 vereist duidelijke impactverdeling en transparantie
Organisatorisch	Professionele coördinatie nodig vanaf middelgrote schaal; formalisering noodzakelijk	Informele structuren werken goed tot ±6 gemeenten; >6 vereist trekkersfiguur, duidelijke taakverdeling	4–6 haalbaar zonder coördinator; 6–10 met professionele ondersteuning en eerlijke taakverdeling
Contextueel	Subregionale afstemming, schaalgelijkheid en mobiliteit als randvoorwaarden	Gemeenten met gelijkaardige schaal en nabijheid werken efficiënter samen; grote steden verstoren evenwicht	Subregionale schaal, fietsbare afstand, gelijke profielkenmerken tussen partners

Tabel 18: Bevindingen schaalgrootte intergemeentelijke samenwerkingen

7 Conclusie

7.1 Antwoord op de onderzoeksvraag

Het centrale uitgangspunt van deze masterproef is de vraag wat de optimale schaal is voor intergemeentelijke samenwerking rond jeugdbeleid in Vlaanderen en welke politieke, economische en organisatorische factoren die schaalgrootte beïnvloeden. Op basis van de analyse van vijf erkende intergemeentelijke samenwerkingen rond jeugdbeleid en één interlokale vereniging blijkt dat er geen éénduidige *ideale schaal* bestaat maar dat er wel duidelijke patronen naar voren komen die richting geven aan werkbare modellen.

Onderzoeksfactoren

Politieke factoren spelen vooral een rol bij de opstart en de verankering van samenwerkingen. Het onderzoek toont aan dat bestuurlijk vertrouwen en een cultuur van consensus belangrijker zijn dan partijpolitieke overeenstemming. Samenwerkingen functioneren het best wanneer de formele besluitvorming gedragen wordt door zowel ambtenaren als mandatarissen en wanneer er ruimte blijft voor lokale autonomie binnen een gedeeld beleidskader.

Economische factoren, zoals beperkte middelen en personeelsschaarste, vormen vaak de directe aanleiding om bovenlokaal samen te werken. Binnen dat kader blijken samenwerkingen van vier tot zes gemeenten het meest werkbaar. Deze schaalgrootte is groot genoeg om schaalvoordelen te realiseren, zoals gedeelde expertise, middelenbundeling en gezamenlijke beleidsvorming maar tegelijkertijd klein genoeg om onderlinge afstemming en betrokkenheid te behouden. Cofinanciering door de Vlaamse overheid blijkt essentieel om de samenwerking structureel te verankeren. In het bijzonder blijkt dat het opstarten van een projectvereniging met vier tot zes gemeenten haalbaar is. Dit is relevant omdat zulke formele samenwerkingsvormen toegang geven tot subsidies van de Vlaamse overheid, wat een belangrijke financiële impuls kan betekenen voor de opstart en verdere uitbouw van het samenwerkingsverband.

Organisatorische factoren zijn doorslaggevend voor het welslagen van intergemeentelijke jeugdbeleidssamenwerkingen. Samenwerkingen die werken met een duidelijke structuur, een bovenlokale coördinator en een heldere taakverdeling functioneren efficiënter en duurzamer dan informele of vrijblijvende netwerken.

Optimale schaalgrootte

Empirisch blijkt dat samenwerkingen tussen vier en zes gemeenten de meest optimale balans bieden tussen schaalvoordelen en bestuurbaarheid. Binnen deze schaal is er doorgaans voldoende politiek basisvertrouwen en symbolische betrokkenheid, wat de legitimiteit en effectiviteit van het gevoerde beleid ten goede komt. Bovendien blijven financiële middelen op deze schaal nog duidelijk zichtbaar binnen het grondgebied van de deelnemende gemeenten. Die zichtbaarheid draagt bij aan het lokaal draagvlak en versterkt de motivatie van partners om te blijven investeren.

Wanneer het aantal deelnemende gemeenten toeneemt tot meer dan zes, ontstaat er een grotere nood aan transparante financiële afspraken. Gemeenten willen dan garanties dat hun financiële bijdragen niet verdwijnen in een groter geheel maar bijdragen aan initiatieven die ook voor hun eigen inwoners relevant zijn. Op organisatorisch vlak blijkt samenwerking tussen vier en zes gemeenten doorgaans haalbaar zonder bijkomende coördinatiestructuren. In verbanden van zes tot tien gemeenten is professionele bovenlokale ondersteuning zoals een coördinator, wenselijk, net als duidelijke afspraken over een eerlijke taakverdeling. Wanneer het samenwerkingsverband meer dan tien gemeenten omvat, wordt het moeilijker om gezamenlijk beleid af te stemmen, al blijft het in zulke configuraties nog steeds mogelijk om in te zetten op uitwisseling van ervaringen en wederzijds leren. Welke schaal dan ook gekozen wordt, het blijft essentieel dat die afgestemd is op de concrete doelstellingen en ambities van het samenwerkingsverband.

Organisatorische schaalbaarheid

- **4–6 gemeenten:** haalbaar zonder bijkomende coördinatiestructuren
- **6–10 gemeenten:** vraagt om professionele bovenlokale ondersteuning (bv. een coördinator) en duidelijke taakverdeling
- **Meer dan 10 gemeenten:** het wordt moeilijker om samen beleidsmatig af te stemmen, al blijven uitwisseling en wederzijds leren mogelijk in deze configuraties

7.2 Conclusie en aanbevelingen

7.2.1 De juiste schaal voor samenwerking: geen ‘one size fits all’

Deze bevindingen bevestigen eerdere aanbevelingen van onder meer Bataljong en de Vlaamse Jeugdraad. De ideale schaal hangt echter uiteindelijk af van de ambities van lokale besturen. Wanneer de focus ligt op beleidsafstemming en gezamenlijke uitvoering, is een samenwerking tussen vier en zes gemeenten het meest aangewezen. Wanneer het doel eerder ligt in kennisdeling of inspiratie, kunnen bredere netwerken waardevol zijn.

Voor lokale besturen betekent dit dat het zinvol is om te streven naar een samenwerking tussen vier en zes gemeenten. Deze schaal biedt een goed evenwicht tussen werkbaarheid, bestuurbaarheid en zichtbaarheid van middelen. De oprichting van een projectvereniging in deze context is bovendien haalbaar en biedt toegang tot Vlaamse subsidies. In plaats van telkens nieuwe structuren op te richten voor jeugdbeleid, kunnen lokale besturen overwegen om jeugd als beleidsdomein toe te voegen aan een bestaande intergemeentelijke structuren, zoals vrijetijds- of welzijnsverbanden. Dat voorkomt bestuurlijke versnippering en maakt optimaal gebruik van bestaande netwerken, vergaderstructuren en financieringsmechanismen. In dat verband is het ook waardevol om politiezones als schaalniveau voor jeugdbeleid te verkennen. Politiezones zijn vaak gebaseerd op bestaande functionele regio's met een historiek van samenwerking. De overlap tussen veiligheid, jongerenwelzijn en jeugdparticipatie biedt kansen om beleidsmatig te coördineren. Deze schaalgrootte vormt dan ook een realistisch en stabiel vertrekpunt voor bovenlokaal jeugdbeleid.

In een opstartfase is het aangewezen om kleinschalig te werken, bijvoorbeeld rond één thema, zoals animatorenvorming of vakantieaanbod. Daarbij moeten duidelijke afspraken worden gemaakt over

rolverdeling, financiering en doelstellingen. Een gedeelde visie zorgt voor betrokkenheid en vertrouwen tussen de partners, wat essentieel is voor een verdere uitbouw van de samenwerking. Investeren in personeel is daarbij cruciaal. Veel lokale besturen kampen met een tekort aan medewerkers en expertise. Het aanstellen van een bovenlokale coördinator verhoogt de continuïteit en de kwaliteit van de samenwerking. Samenwerking is vooral zinvol rond thema's met bovenlokale meerwaarde. Niet elk aspect van jeugdbeleid leent zich daarvoor. Kies daarom bewust voor thema's waar samenwerking meerwaarde biedt, zoals tienerwerking, bevragingen of ondersteuning voor kwetsbare jongeren.

7.2.2 Aanbevelingen

1. Wat kunnen intergemeentelijke samenwerkingen doen?

Intergemeentelijke samenwerkingen doen er goed aan om kleinschalig en thematisch te starten, bijvoorbeeld rond vakantieaanbod of animatorenvorming. Een gefaseerde opbouw vergroot de kans op vertrouwen en gedeeld eigenaarschap. Waar mogelijk is het aangewezen om de samenwerking formeel te structureren via een projectvereniging. Dit opent de toegang tot subsidies en laat toe om personeel aan te werven. Duidelijke afspraken over rolverdeling en financiering zijn essentieel om spanningen en free-ridergedrag te vermijden. Daarbij is het zinvol om te kiezen voor een bijdrage per inwoner, gecombineerd met afspraken over zichtbare return voor elke gemeente. Tot slot moeten IGS'en jongeren structureel betrekken bij het beleid, bijvoorbeeld via regiobevragingen of een intergemeentelijke jongerenraad. Jongeren zijn niet enkel doelgroep maar ook waardevolle partners in het vormgeven van bovenlokaal jeugdbeleid.

1. Wat kunnen lokale besturen doen?

Voor lokale besturen is het aan te raden om samen te werken binnen een schaal van vier tot zes gemeenten. Deze schaal biedt een goed evenwicht tussen efficiëntiewinst en lokale betrokkenheid. Gemeenten doen er goed aan om jeugdbeleid als beleidsdomein toe te voegen aan bestaande intergemeentelijke structuren zoals samenwerkingen binnen vrije tijd of welzijn. Dit voorkomt bestuurlijke versnippering en benut bestaande overlegorganen. Om duurzame samenwerking mogelijk te maken, is het bovendien essentieel om te investeren in professionele ondersteuning. Een bovenlokale medewerker zorgt voor coördinatie, continuïteit en beleidsmatige afstemming. Tot slot is politieke betrokkenheid cruciaal: schepenen en mandatarissen moeten niet alleen formeel vertegenwoordigd zijn maar ook actief betrokken worden bij de beleidsontwikkeling en opvolging. Dit verhoogt de legitimiteit en het draagvlak.

2. Wat kan Vlaanderen doen?

Voor de Vlaamse overheid impliceert dit onderzoek dat structurele ondersteuning en werkmiddelen voorzien moeten worden voor alle vormen van samenwerking, niet enkel voor projectverenigingen zoals dat momenteel het geval is binnen het jeugddecreet. Ook andere vormen, zoals interlokale verenigingen zetten waardevolle samenwerkingsverbanden op. Vlaanderen zou werkmiddelen en inhoudelijke begeleiding beschikbaar moeten maken voor alle samenwerkingsvormen die aan kwaliteitscriteria voldoen, ongeacht hun juridische structuur. Bovendien is het belangrijk om ruimte te laten voor maatwerk en vermijden dat regioconformiteit op een rigide manier wordt opgelegd. De regioconforme aanpak heeft voordelen op vlak van beleidscoherentie maar kan remmend werken wanneer flexibiliteit nodig is. Jeugdbeleid vraagt vaak om een bottom-up aanpak en een experimenteerruimte die kan afwijken van strikte regiegrenzen. Vlaanderen moet daarom voldoende ruimte laten voor regiegrensoverschrijdende initiatieven die aantoonbaar meerwaarde bieden.

Tot slot moet Vlaanderen blijven investeren in inhoudelijke ondersteuning via experts en steunpunten. Organisaties zoals Bataljong spelen een cruciale rol in het begeleiden van startende en bestaande intergemeentelijke samenwerkingen. Hun expertise in procesbegeleiding, subsidiëring en netwerking is van grote waarde. Het is essentieel dat deze steunpunten structureel ondersteund en waar nodig uitgebreid worden, zodat elk lokaal bestuur in Vlaanderen beroep kan doen op professionele begeleiding bij het uitbouwen van een gedragen en duurzaam bovenlokaal jeugdbeleid.

7.3 Reflectie op het onderzoek

Deze studie levert een waardevolle bijdrage aan een nog relatief onderbelicht domein: intergemeentelijke samenwerking rond jeugdbeleid. De combinatie van literatuurstudie, documentenanalyse en interviews maakte het mogelijk om het thema zowel theoretisch als praktijkgericht te benaderen. Een belangrijk sterk punt is de diepgang en rijkheid van de empirie. Door verschillende samenwerkingsvormen te analyseren en diverse profielen, zoals ambtenaren, schepenen en coördinatoren, te bevragen, kon het onderzoek complexe dynamieken inzichtelijk maken.

De inzet van triangulatie heeft bovendien bijgedragen aan de betrouwbaarheid en validiteit van de bevindingen. Dit resulteert in een genuanceerd en breedgedragen beeld van hoe intergemeentelijke samenwerking vorm krijgt in de praktijk. Ondanks deze sterktes, blijft de studie beperkt tot een selecte groep van erkende samenwerkingen in Vlaanderen. Daardoor zijn de conclusies niet universeel toepasbaar maar bieden ze wel sterke indicaties over succes- en faalfactoren, met bijzondere aandacht voor schaalgrootte als bepalende factor in het al dan niet slagen van bovenlokale samenwerking.

7.4 Beperkingen en suggesties voor vervolgonderzoek

De resultaten bieden een eerste aanzet tot inzicht in de optimale schaalgrootte maar er blijven duidelijke beperkingen bestaan. Die beperkingen vormen tegelijk waardevolle aanknopingspunten voor toekomstig onderzoek naar bovenlokaal jeugdbeleid.

1. Breid toekomstig onderzoek uit naar andere vormen van intergemeentelijke samenwerking, zoals niet-gesubsidieerde of informele verbanden, evenals dienstverlenende en opdrachthoudende verenigingen. Deze studie richtte zich hoofdzakelijk op erkende, gesubsidieerde projectverenigingen binnen het jeugddecree (met één uitzondering), terwijl samenwerkingen buiten dit kader mogelijk andere dynamieken, uitdagingen en succesfactoren kennen.
2. Evalueer langdurige versus recente samenwerkingen. Aangezien vier van de vijf onderzochte projectverenigingen pas recent erkend zijn, blijft onduidelijk hoe duurzaam en structureel deze verbanden zullen blijken. Vergelijkingen met oudere samenwerkingen of verwante beleidsdomeinen kunnen dit aanvullen.
3. Voer verdiepend onderzoek naar sleutelactoren, zoals voorzitters van raden van bestuur en bovenlokale coördinatoren. Hoewel deze actoren in het onderzoek werden gecontacteerd, kon hun visie niet altijd worden verwerkt wegens laattijdige of ontbrekende respons. Hun perspectief zou nochtans waardevolle inzichten bieden in strategische keuzes, bestuurlijke legitimiteit en langetermijnvisie.
4. Onderzoek hoe bestaande schaalstructuren, zoals politiezones, referentieregio's of onderwijsregio's, kunnen fungeren als stabiel fundament voor intergemeentelijke jeugdbeleidsstructuren. Dit zou helpen om versnippering te vermijden en samenwerking meer logisch te verankeren.

Kaders en contextuele beperkingen

De schaal van het onderzoek, beperkt tot vijf cases, maakt dat de bevindingen vooral indicatief zijn en niet generaliseerbaar naar alle Vlaamse gemeenten.

Daarnaast kunnen tijdelijke factoren, zoals tijdsdruk en de beschikbaarheid van respondenten, een invloed gehad hebben op de volledigheid van de verzamelde data. In sommige gevallen konden belangrijke sleutelactoren niet bereikt of geïnterviewd worden wat een impact kan hebben gehad op de diepgang van bepaalde analyses.

Desalniettemin slaagt dit onderzoek erin om een relevant en samenhangend beeld te schetsen van de werking, uitdagingen en kansen van intergemeentelijke samenwerking rond jeugdbeleid. De studie vormt daarmee een waardevolle basis voor verder onderzoek en beleidsontwikkeling en nodigt uit tot een meer systematische benadering van schaalvragen in het jeugdbeleid van de toekomst.

8 Bronnen

- Afwijkingen principes regiovorming. (2023). Vlaanderen.be. <https://www.vlaanderen.be/lokaal-bestuur/samenwerking-fusies-regiovorming-en-verzelfstandiging/afwijkingen-principes-regiovorming>
- Agentschap Binnenlands Bestuur. (2024). *Plan Samenleven*. Vlaanderen.be. <https://www.vlaanderen.be/plan-samenleven/doelstellingen-en-acties>
- Bataljong. (2021). Grenzen over: Inspiratiegids voor intergemeentelijk jeugdbeleid. https://bataljong.be/sites/default/files/2021-11/Grenzen%20over_LR_single%20page.pdf
- Bergholz, C., & Bischoff, I. (2018). Local council members' view on intermunicipal cooperation: does office-related self-interest matter? *Regional Studies*, 52(12), 1624–1635. <https://doi.org/10.1080/00343404.2018.1428293>
- Boogers, M., Denters, S. A. H., & Sanders, M. (2015). Effecten van regionaal bestuur: quick scan van de effectiviteit en democratische kwaliteit van regionaal bestuur. University of Twente. <https://ris.utwente.nl/ws/portalfiles/portal/5139010/effecten-van-regionaal-bestuur.pdf>
- Callens, C., Torfs, I., Van Dooren, W., Verschuere, B., Van Garsse, S., & Verschave, A. (2022). Decentralisatie naar lokale besturen: Een onderzoek naar de wenselijkheid en haalbaarheid in Vlaanderen. In *www.steunpuntbestuurlijkevernieuwing.be* (D/2023/10106/002). steunpuntbestuurlijkevernieuwing.be. Geraadpleegd op 5 maart 2025, van https://www.steunpuntbestuurlijkevernieuwing.be/_files/ugd/b8884e_b2b95d31baa843358fa3fb7e46e387c8.pdf
- De Ambrassade. (2024.). Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleid. <https://ambrassade.be/nl/kennis/vlaams-jeugd-en-kinderrechtenbeleid>
- De Ambrassade. (2024a). *Subsidies*. <https://ambrassade.be/nl/basiswerk-jeugdwerk/erkenningssubsidiering/subsidies>
- De Rynck, F., & Janssens, L. (2023). *Deel 7: Vrijtijdsbeleid*. In *Toekomstvisie voor lokaal en binnenlands bestuur*. Steunpunt Bestuurlijke Vernieuwing. https://www.steunpuntbestuurlijkevernieuwing.be/_files/ugd/c9dee3_ffeb3a22141249e4b61d63b95862052b.pdf
- De Rynck, F., Schraepen, P., & Voets, J. (2021). Eindrapport: Bovenlokale en stadsregionale arrangementen. In *www.steunpuntbestuurlijkevernieuwing.be* (D/2021/10106/009). Steunpunt Bestuurlijke Vernieuwing. https://www.steunpuntbestuurlijkevernieuwing.be/_files/ugd/b8884e_9b046de99f144ec98349bc0a2463aae7.pdf
- Decreet betreffende het jeugd- en kinderrechtenbeleid en de ondersteuning van het jeugdwerk. (2023, 23 november). <https://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1039169¶m=inhoud&AID=1332995>
- Departement Cultuur, Jeugd en Media. (2024). Intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. <https://www.vlaanderen.be/cjm/nl/jeugd/subsidies-jeugd/intergemeentelijke-samenwerkingsverbanden>
- Departement Cultuur, Jeugd en Media. (2025, 25 februari). *Intergemeentelijk samenwerken - Samen Sterker: inspiratiedag voor intergemeentelijk samenwerken rond jeugd, cultuur en erfgoed*. <https://departement-cjm.foleon.com/new-prop-marketing-and-external-comms/samen-sterker-inspiratiedag-voor-intergemeentelijk-samenwerken-rond-jeugd-cultuur-en-erfgoed/intergemeentelijk-samenwerken>
- Driedoncks, M., Peeters, R., & Wijnen, B. (2023). Bindende afspraken tussen gemeenten, onderwijs en jeugdhulp. In *www.netwerketandereogen.nl/*. Nederlands Jeugdinstituut. Geraadpleegd op 6 maart 2025, van

https://www.netwerketandereogen.nl/media/filer_public/01/4e/014edfab-42d7-4c2d-83ba-14a10a1735c2/mao_bindende_afspraken_cop.pdf

Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken. (2025). Bevolkingscijfers per provincie en per gemeente op 1 januari 2025. In www.ibz.rn.fgov.be. Geraadpleegd op 26 juni 2025, van

<https://www.ibz.rn.fgov.be/sites/default/files/documents/fr/population/statistiques/population-bevolking-20250101.pdf>

Fobé, E., Stepman, M., Hondeghe, A., & KU Leuven Instituut voor de Overheid. (2021). *Tweemeting jeugdbeleid in lokale besturen*. https://bataljong.be/sites/default/files/202112/rapport_tweemeting.pdf

Frère, Q., & Védrine, L. (2024). Does decentralisation theorem shape intermunicipal cooperation? *Regional Studies*, 58(9), 1728–1753. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00343404.2023.2282139>

Gioia, D. A., Corley, K., & Hamilton, A. L. (2013). Seeking Qualitative Rigor in Inductive Research: Notes on the Gioia Methodology. *Organizational Research Methods*, 16(1), 15-31. <https://doi.org/10.1177/1094428112452151>

Herweijer, M. & Fraanje, M.J. (red.) (2011). Samen werken aan bestuurskracht. Intergemeentelijke samenwerking onderzocht. Alphen aan den Rijn: Kluwer.

ILV Noorderkempen. (2024, 24 januari). *Welkom - ILV Noorderkempen*. Geraadpleegd op 8 april 2025, van <https://ilvnoorderkempen.be/>

KU Leuven, Hogeschool Gent, IDEA Consult, & Departement Omgeving. (2012). Onderzoek naar de voor het Vlaams ruimtelijk beleid relevante vormen van intergemeentelijke samenwerking. In

https://archief.algemeen.omgeving.vlaanderen.be/xmlui/bitstream/handle/acd/229965/2012IGS_def.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Labo regiovorming, Agentschap Binnenlands Bestuur, & Steunpunt Bestuurlijke vernieuwing. (2023). *Bouwen aan een toekomst die we delen: Inspiratiegids regiovorming*. Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten.

Geraadpleegd op 17 maart 2025, van

https://www.vvsg.be/Publiek/Bestuur%20en%20Strategie/Samenwerking%20en%20verzelfstandiging/Regiovorming/Inspiratiegids/LR_InspiratiegidsRegiovorming_1511HK.pdf

Lamers, M. (2013). Samenwerking tussen gemeenten: Controle of vertrouwen? Een vergelijkende casestudy naar vijf intergemeentelijke samenwerkingsverbanden [Masterthesis, Radboud Universiteit Nijmegen]. Radboud Repository.

Martin, M. (2024, 28 oktober). *Zaterdagavond wordt steeds stiller: waarom de Vlaamse jeugd steeds minder fuift*. [www.demorgen.be](https://www.demorgen.be/nieuws/zaterdagavondwordt-steeds-stiller-waarom-de-vlaamse-jeugd-steeds-minder-fuift~b487efa6/). <https://www.demorgen.be/nieuws/zaterdagavondwordt-steeds-stiller-waarom-de-vlaamse-jeugd-steeds-minder-fuift~b487efa6/>

Melichová, K., & Varecha, L. (2020). Endogenous Political, Institutional, Cultural, and Geographic Determinants of Intermunicipal Cooperation—Evidence from Slovakia. *Sustainability*, 12(2), 709.

<https://doi.org/10.3390/su12020709>

Nackaerts, B. (2023). Groeimodel intergemeentelijke samenwerking | Bataljong. <https://bataljong.be/boost-je-kennis/intergemeentelijk-samenwerken/groeimodel-intergemeentelijke-samenwerking>

Nackaerts, B., Stallaert, F. (2023a). Schaalgrootte van IGS'en jeugd: een mengvorm op maat | Bataljong.

<https://bataljong.be/schaalgrootte-van-igsen-jeugd-een-mengvorm-op-maat>

- Ondersteuning regiovorming. (2022). Vlaanderen.be. Geraadpleegd op 17 maart 2025, van <https://www.vlaanderen.be/lokaal-bestuur/samenwerking-fusies-regiovorming-en-verzelfstandiging/ondersteuning-regiovorming>
- Projectvereniging Neteland. (2025). *Beleid Jeugd – Neteland*. Geraadpleegd op 7 april 2025, van <https://regioneteland.be/vrijetijd/jeugd/beleid-jeugd/>
- Roest, S., & Rompa, J. (2024, 13 juni). Intergemeentelijke samenwerking draagt bij aan effectief lokaal bestuur. BMC <https://www.bmc.nl/actueel/intergemeentelijke-samenwerking-draagt-bij-aan-effectief-lokaal-bestuur>
- Raeymaekers, K. (2021). INFOBUNDEL Coördinator bovenlokaal jeugdbeleid Neteland. In *Neteland* (Vol. 2, pp. 3–14). Geraadpleegd op 7 april 2025, van <https://regioneteland.be/wp-content/uploads/2021/01/Infobundel.pdf>
- Silva, P., Teles, F., & Ferreira, J. (2018). Intermunicipal cooperation: The quest for governance capacity? *International Review of Administrative Sciences*, 84(4), 619–638. <https://doi.org/10.1177/0020852317740411>
- Soukopová, J., & Vaceková, G. (2018). Internal factors of intermunicipal cooperation: what matters most and why? *Local Government Studies*, 44(1), 105–126. <https://doi.org/10.1080/03003930.2017.1395739>
- Struk, M., & Bakoš, E. (2021). Long-Term Benefits of Intermunicipal Cooperation for Small Municipalities in Waste Management Provision. *International journal of environmental research and public health*, 18(4), 1449. <https://doi.org/10.3390/ijerph18041449>
- Tej, J., Vavrek, R., & Papcunova, V. (2021, 1 september). Innovations in the field of intermunicipal cooperation. [www.munispace.muni.cz](https://munispace.muni.cz/library/catalog/view/2095/5619/3175-1/0#preview). <https://munispace.muni.cz/library/catalog/view/2095/5619/3175-1/0#preview>
- Van Cauwenberg, M. (2025). Sessie bestuurders en ambtenaren als mede-eigenaars van de IGS. In *Bataljong* [PowerPoint-presentatie]. Samen Sterker: Inspiratiedag Voor Intergemeentelijk Samenwerken Rond Jeugd, Cultuur en Erfgoed, Brussel, België.
- Van Herck, B., Nassen, D., & Berckmoes, T. (2021, 10 maart). *Landschapskaart van regionale organisaties en netwerken met relevantie voor de bovenlokale cultuurwerking* [Presentatieslides]. www.cultuuroptil.be. <https://www.cultuuroptil.be/media/706/download?inline>
- Van Roose, K., Dierckx, T., Vorsselmans, L., & Verbrugge, J. (2019). Lokale overheden en het jongerenwerk van de toekomst: Inspiratie voor lokale besturen om jeugdhuiswerk en jongereninitiatieven te ondersteunen. In [www.formaat.be](https://formaat.be/uploads/publications/Lokale-overheden-en-het-jongerenwerk-van-detoekomst-vb-lage-resolutie-100dpi.pdf). Format zwv. <https://formaat.be/uploads/publications/Lokale-overheden-en-het-jongerenwerk-van-detoekomst-vb-lage-resolutie-100dpi.pdf>
- Van Thiel, S. (2022). Bestuurskundig onderzoek: Een methodologische inleiding. (4 ed.)
- Van Wijk, N. (2012, 31 juli). Opinie Regie van gemeentelijke samenwerking valt niet mee. [www.gemeente.nu](https://www.gemeente.nu/bedrijfsvoering/financien/regie-van-gemeentelijke-samenwerking-valt-niet-mee/). <https://www.gemeente.nu/bedrijfsvoering/financien/regie-van-gemeentelijke-samenwerking-valt-niet-mee/>
- Verhaeghe, E. (2021, 2 maart). Welke culturele intergemeentelijke samenwerkingsverbanden gaan van start op 1 januari 2020? www.defederatie.org. <https://www.defederatie.org/dossiers/welke-culturele-intergemeentelijke-samenwerkingsverbanden-gaan-van-start-op-1-januari-2020>
- Verleye, K. (2019). Designing, writing-up and reviewing case study research: an equifinality perspective. In *Journal of Service Management* (Vol. 30, Issue 5, pp. 549–576). Emerald Group Holdings Ltd. <https://doi.org/10.1108/JOSM-08-2019-0257>

Verlinde, T. (2024). Intergemeentelijke samenwerking: visie van Bataljong | Bataljong. www.bataljong.be
<https://bataljong.be/intergemeentelijkesamenwerking/visie-van-bataljong>

Vlaamse Codex. (2011). Decreet houdende vaststelling van de algemene regels waaronder in de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest periodieke plan- en rapporteringsverplichtingen aan lokale besturen kunnen worden opgelegd. Geraadpleegd op 13 februari 2025, van
<https://codex.vlaanderen.be/PrintDocument.ashx?id=1020511&datum=&geannoteerd=false&print=false>.

Vlaamse Jeugdraad. (2023). Advies 2303: Het jeugddecreeet. In www.vlaamsejeugdraad.be (Nr. 2303; pp. 1–17)
<https://vlaamsejeugdraad.be/storage/files/5eb10f78-016e-4b10-a5f9-e18159e063ab/2303-vlaamse-jeugdraad-advies-jeugddecreeet.pdf>

Vlaamse Regering. (2024). Vlaamse regering 2024-2029: regeerakkoord. In www.publicaties.vlaanderen.be (: D/2024/3241/346). <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/69476>

Vlaamse Regering. (2024a). *Beleidsnota 2024-2029: Jeugd*. Vlaamse Regering. [PDF] Geraadpleegd op 13 februari 2025, van <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/70804>

Vlaamse Regering. (2024b). *Beleidsnota 2024-2029 Binnenlands Bestuur en Stedenbeleid* [PDF]. Geraadpleegd op 13 februari 2025, van <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/70751>

Vereniging van Nederlandse Gemeenten [VNG] (augustus 2008). *Variatie in bestuurskracht*.

Voorn, B., & Van Genugten, M. (2023). Municipal corporatisation in the Netherlands: A vehicle for inter-municipal cooperation. In M. L. van Genugten, B. Voorn, & R. Andrews (Eds.), *Corporatisation in local government: Context, evidence and perspectives from 19 countries* (pp. 409–428). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-09982-3_18

VVSG. (2023). *Neteland* [Presentatieslides; PowerPoint]. www.vvsg.be.
<https://www.vvsg.be/Publiek/Bestuur%20en%20Strategie/Samenwerking%20en%20verzelfstandiging/Regiovorming/Regio%27s/PPT%20Neteland.pdf>

VVSG. (2024). *Lokaal jeugdbeleid is een samenspel*. www.vvsg.be.
<https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/spelersjeugdambtenaren#:~:text=Is%20diegene%20die%20het%20gemeente,lijken%20ondersteunt%20het%20particuliere%20jeugdwerk.&text=Bouwt%20bruggen%20tussen%20de%20dienst,de%20organisatie%20en%20de%20gemeente>

VVSG. (2024a). *Intergemeentelijke samenwerking: Wettelijk kader*. www.vvsg.be.
<https://www.vvsg.be/bestuur/samenwerking-verzelfstandiging/intergemeentelijkesamenwerking>

VVSG. (2024b). Ontdek de 15 referentieregio's. In www.vvsg.be. Geraadpleegd op 17 maart 2025, van
<https://www.vvsg.be/kennis/databank/ontdek-de-15-referentieregios>

9 Bijlagen

9.1 Codeboom

Algemene informatie

- Aantal lokale besturen
- Rol en functie van respondenten
- Organisatie samenwerking
- Redenen voor samenwerking

Politieke factoren

- Besluitvorming
- Invloed op autonomie
- Inspraakmechanisme
- Impact schaalgrootte op participatie
- Politiek strategisch instrument of praktische noodzaak
- Belangrijkste politieke factoren
- Rol van politiek in IGS rond jeugdbeleid

Economische factoren

- Middelen en verdeling
- Schaalvoordelen
- Financiële uitdagingen
- Evenwicht kosten en baten
- Belangrijkste economische factoren

Organisatorische factoren

- Bovenlokale coördinator
- Dagelijkse werking
- Bijdrage gemeente
- Balans bestuurskracht en lasten
- Belangrijkste organisatorische factoren

Toekomst en optimalisatie

- Verbeteringen in samenwerking
- Succesfactoren
- Valkuilen
- Advies aan andere gemeenten
- Schaalgrootte
- Samen in 1 politiezone?

9.2 Samenvattende mindmaps

Deze bijlage bevat de vijf thematische mindmaps die tot stand kwamen op basis van de gecodeerde interviewdata. Ze vormen een visuele synthese van de voornaamste inzichten per hoofdthema. Elke mindmap komt overeen met een van de analytische luiken uit de masterproef. Mindmap 1 staat weergegeven op pagina 64.

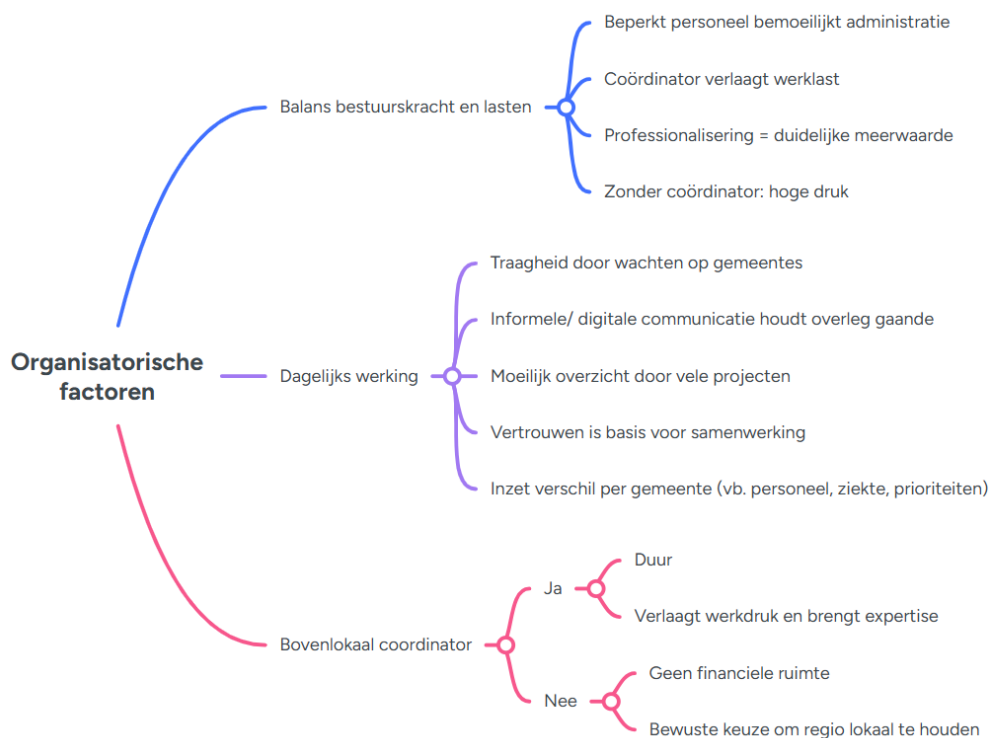
Mindmap 2: Inleiding intergemeentelijke samenwerkingen

Mindmap 3: Politieke factoren intergemeentelijke samenwerkingen

Mindmap 3: Economische factoren intergemeentelijke samenwerkingen

Mindmap 4: Organisatorische factoren intergemeentelijke samenwerkingen

Mindmap 5: Toekomst en optimalisatie intergemeentelijke samenwerkingen